ఆంధ్రమహిళ

am - Jan - 1954 - 10 - 9

JANUARY '54 ANDHRA MAHILA ANNAS 8

వీణాపల్లవపాణి

ఆంధ్రమహిళ

సంపుటి 10 :: జనవరి '54 :: సంచిక 9

ముఖచిత్రం : "గౌరీశంకర్" (అభ్యుదయ చిత్రకళా ప్రదర్శనములోని ఒక త్రివర్ణ చిత్రము)
చిత్రకారుడు : శ్రీ ఎల్. ఎం. బాబూ.

వ్యవస్థాపకురాలు : శ్రీమతి దుర్గాబాయి, యం.యే.,బి.యెల్.,
సంపాదకురాలు : శ్రీమతి చన్నఘంటమ్మ, యం.యే.,యెల్.టి.,

ఆంధ్ర మహిళా సభ, మైలాపూర్,
మద్రాసు—4

సంవత్సరచందా :: ఆరు రూపాయలు

చిన్న మొత్తములలో నిల్వ సేకరణ-
ఆంధ్ర మహిళా సభలో కార్యాలయము.

చిన్న మొత్తముల నిల్వలు ప్రోత్సాహించి, ప్రభుత్వమువారి పంచవర్ష ప్రణాళికకు తోడ్పడు స్త్రీల ఉద్యమములో ఆంధ్రమహిళాసభ సభ్యురాండ్రు ఎక్కువగా తోడ్పడవలెనని నిశ్చయింపబడినది. ఇందు కొరకై, ఆంధ్రమహిళా సభ ఆవరణలో ఒక ప్రత్యేకమైన కార్యాలయము ఏర్పరుపబడును. ఇందు దైనిక కార్యక్రమాన్ని నిర్ణయించి, స్త్రీ సామాన్యములో యీ ఉద్యమాన్ని గూర్చి ప్రచారం చేయుటకు, నిల్వచేయదలచినవారికి తగు సలహానిచ్చుటకు, సభ తరపున కొందఱు యువతులు నియమింపబడుదురు. ఈ ఉద్యమంలో ఒక ప్రత్యేక ప్రతినిధిగా వ్యవహరించి, ధనము వసూలు చేయుటకు భారత ప్రభుత్వమువారు, ఆంధ్ర మహిళాసభకు అధికారమిచ్చియున్నారు. సభకు వచ్చిగాని, పోస్టు ద్వారాగాని అన్ని వివరములు తెలిసికొనవచ్చును,

ఇంకొక విషయము— మీరు కొనదలచిన సేవింగ్సు సర్టిఫికెట్లు సభ ద్వారా కొన్నయెడల సభకు 1¼% కమీషను వచ్చును. ఈ కమీషను సభయొక్క కార్యకలాపాలకై వినియోగించుకోవచ్చును. అందువల్ల మీరు నిల్వ చేయదలచిన మొత్తమునకు సభద్వారా సర్టిఫికెట్లు కొన్నచో, సభకు కూడా సహాయము చేసినవారగుదురు.

ఉత్సాహ వంతులైన సోదరీమణులు, యింత వరకూ సభద్వారా నిల్వ సర్టిఫికెట్లు తీసుకున్న మొత్తము రమారమి రూ. 20000/- ఇందు మూలముగా సభకు వచ్చిన కమీషను రూ. 250/- ఇంకా పెక్కుమంది సోదరీమణులు యీవిధముగా సభద్వారా సర్టిఫికెట్లుకొని సహాయ పడవలెనని కోరుచున్నాను.

అ. చన్నఘంటమ్మ.
కార్యదర్శిని.

ఆంధ్ర మహిళాసభ

మాతా శిశు సంరక్షణ శాఖ

క్రొత్త వార్డుకు శంకుస్థాపన

——: :——

1954– జనవరి, 24-వ తేదీన, మదరాసు గవర్నరు శ్రీ శ్రీప్రకాశగారు, ఆంధ్ర మహిళాసభ నర్సింగ్ హోమ్ ఆవరణలో క్రొత్త వార్డుకు శంకుస్థాపన జేయుటకు అంగీకరించియున్నారు.

ఇందు ప్రస్తుతము 20 మందికి ప్రసూతి చికిత్సకు ఏర్పాటులున్నవి. నిర్మింపనున్న క్రొత్త భవనములో మరియొక 20 మందికి చికిత్సచేయుటకు ఏర్పాట్లు జరుగును.

ప్రస్తుతము ఇక్కడ ఉచిత వైద్యశాఖలో ప్రతిదినము రమారమి 40 మంది రోగులకు మందులీయబడు చున్నవి. గత ఆగస్టు నుండి, ఇక్కడ ప్రసవ వైద్యశాఖలో కూడ పనిజరుగుచున్నది. అనేకమంది బీద యువతులు ఇక్కడ ఉచితముగా చికిత్సను పొందుచున్నారు.

ఇందు గత జూలై నుంచి భారత ప్రభుత్వ ఆరోగ్యశాఖవారి విధానాన్ననుసరించి, సంక్షిప్త నర్స్ ఎయిడ్-మంత్రసాని పనులలో 12 గురికి శిక్షణ యివ్వబడుచున్నది. తిరిగి జూలై నాటికి మరియొక 12 గురు యువతులు యీ నర్సెయిడ్ తర్ఫీదునకై జేర్చుకొనబడుదురు. ఈకారణముగా, ప్రస్తుత భవనములు విస్తృతము గావలసిన అవశ్యకతను గుర్తించి, భారతప్రభుత్వ ఆరోగ్యశాఖవారు నూతనభవనముల నిర్మాణానికీ, అందుకు సమకూర్చ వలసిన పరికరములు మున్నగువానికీ రూ. 1, 48, 000 లు, గ్రాంటుగా యిచ్చియున్నారు. ఈ విత్తము ఆధారముగా, సహృదయుల సహకారాన్ని కాంక్షిస్తూ, మహిళాసభ నిర్వాహకులు, ప్రస్తుత నిర్మాణానికి పూను కొన్నారు.

శంకుస్థాపన ఉత్సవసమయానికి ఆంధ్రమహిళాసభ వ్యవస్థాపక కార్యదర్శిని శ్రీమతి దుర్గాబాయి దేశ్‌ముఖ్‌గారు శ్రీ చింతామన్ దేశ్‌ముఖ్‌గారు కూడా, ఆస్ట్రేలియా పర్యటన ముగించి, మదరాసుకు వచ్చెదరు.

ఆ సందర్భములో సభవిద్యార్థినుల, సభ్యురాండ్ర, నృత్య, సంగీత ప్రదర్శనములు ఏర్పాటుచేయ బడును.

సభ్యురాండ్రు, మిత్రులు, సహృదయులు, అందఱూ యీ నిర్మాణ ప్రయత్నమునకు అన్నివిధములా సహకరించి, ఉత్సవమునకు వేంచేయ వలసినదిగా కోరుచున్నాము. ప్రత్యేక ఆహ్వాన పత్రములు సకాలములో పంపబడును.

అ. చెన్నఘంటమ్మ,
ఆర్. కమలాబాయి,
సంయుక్త కార్యదర్శినులు.

సంపుటి 10 :: జనవరి '54 :: సంచిక 9

ప్లానింగు - ప్రజల సహకారం

—·o—

ఒక గృహం నిర్మించాలంటేనే కొంత ప్లానింగు, కొందరి తోడ్పాటు కావాలిగదా! ఒక దేశాన్ని సర్వతోముఖంగా పునరుద్ధరించాలంటే ఎంత ప్లానింగు, ఎంతమంది సహకారం కావాలో ఆలోచించండి. ప్రజలంతా ఆ ప్లానింగు యొక్క ఆవశ్యకత, ఆశయం అర్థం చేసుకొని, తమ ప్రభుత్వానికి పూర్తి సహకారాన్నిచ్చి కలసికట్టుగా కృషి చేస్తేనే, ఏ స్కీమైనా జయప్రదమౌతుంది.

భారత దేశం ఒకప్పుడు "శ్రీలుపొంగిన జీవగడ్డా- పాలు బారిన భాగ్యసీమా"యై ప్రపంచానికంతటికీ, సర్వవిషయాల్లోనూ తలమానికయై వర్ధిల్లింది. కాని, అనేక కారణాలవల్ల పరిస్థితులు మారేయి. వ్యవసాయమే ముఖ్య వృత్తిగాగల దేశంలోనే కూటికి, గుడ్డకు కరువేర్పడింది. విదేశాలకు వినికిడిబోసిన తక్షశిల వంటి విద్యాసంస్థలు వెలసిన దేశంలోనిప్రజలు, విద్యాగంధం లేనివారయ్యేరు. కాలగర్భంలో ఎన్నాళ్ళయినా తుప్పు పట్టనటువంటి అశోక స్తంభం కరిగించి పోసిన దేశంలో, పరిశ్రమలు తుప్పుపట్టి నశించేయి. ఏనాడో ఓడల్ని నిర్మించి, విదేశ వ్యాపారం విరివిగా సాగించిన దేశం- విదేశస్థులు తమ సరుకులు గుమ్మరించడానికి చక్కటి అంగడిగా తయారైపోయింది. వేదశాఖలు, అమర కావ్యాలు, ఆరోగ్యసూత్రాలు, చతుష్షష్టికళలు- విద్యలు, వీరగాధలకు బుట్టినిల్లు ఐన మనదేశం, ప్రపంచబోధకులైన వివేకానంద- గాంధిమహాత్ములకు కన్నతల్లియైన మనదేశం, ఇప్పుడు ఇతరదేశాల్లో చాలా వెనక్కు బడిపోయింది. మచ్చుకు చూడండి: మనదేశ ప్రజల సగటు ఆయుర్దాయం 32 సం॥రాలు, విదేశస్థుల్ది 60-70 ఏళ్ళు ఐతేను! మన ప్రజలు సగటు రాబడి రోజుకు ఆ-ఱ-పై-స-లు, విదేశాల్లో 5-8 రూ-పా-య-లు! మనలో విద్యావంతులు నూటికి 12–13 గ్గురు (దాంట్లో స్త్రీలు నూటికి ఒకపాలు) విదేశాల్లో నూటికి నూరు మంది చదువరులైతే! మాతా శిశువుల మరణాల విషయం చూచినా మరేవిషయంలో చూచినా ఈ శోచనీయస్థితే బోధపడుతుంది. ఇందుచేత ప్రపంచ దేశాల్లో మన పేరు ప్రతిష్టలు నిలబెట్టుకోవాలన్నా, మళ్ళీ మార్గదర్శకులం కావాలన్నా, దేశ పునరుద్ధరణకు, ప్లానింగులు- పధకాలు ముఖ్యావసరం.

ఈ ప్లానింగు 1938 లోనే జాతీయ కాంగ్రెస్ ప్రారంభం చేసింది: ఒక కమిటీని నెహ్రూ ఆధిపత్యంక్రింద యేర్పరచింది, దేశంలోనున్న దైవప్రసాదిత ప్రకృతి సంపదల్ని వీలైనంతవరకు సద్వినియోగంలోకి తెచ్చి- దేశ

ప్లానింగు-ప్రజల సహకారం

దారిద్రయాన్ని దూరం చేయాలని. దానివెంట 'బొంబాయి ప్లాను', 'బిర్లా ప్లాను'లు వచ్చేయి. వీటిని పెట్టుబడిదార్ల పథకాలన్నారు. ఆవెనుక 'అగర్వాలా- ప్లాను'- ఇది గాంధీ తత్వాన్ని అనుసరించిందన్నారు. ఏదీ కూడా పూర్తిగా ప్రజామోదాన్ని పొందలేదు. ఆఖరుకు ప్రత్యేకవేత్తలంతా కలిసి, దేశమంతా తిరిగి అసంఖ్యాక ప్రజల్ని సంప్రదించి తయారు గావించిన సమగ్రమైన జాతీయ పునరుద్ధరణ పథకం "పంచవర్ష ప్రణాళిక" రూపంలో తయారై, నమోనాలు జూలై 1951 లో ప్రకటితమయ్యేయి. ఈ పథకాల ఆశయం:- దేశ సంపదల్ని (భూసంపద, పశు సంపద, నదీ సంపద, వన సంపద, ఖనిజ సంపద, జన సంపద వగైరాల్ని) సద్వినియోగంలోకి తెచ్చి, ప్రజా సందోహాలకు తిండి, గుడ్డ, వసతి, రవాణా, విద్య, వైద్యం యిత్యాది సౌకర్యాలన్నిటిని కల్పించి, మళ్ళీ దేశాన్ని సిరి-సంపదలతో, ఆయు-రారోగ్యాలతో, గృహపరిశ్రమలు— లలిత కళలతో అలరారేటట్లు చెయాలని.

ఐతే ఈ బ్రహ్మాండమైన పథకాలకు, (36 కోట్ల జనాభాకు 'పోషణా'- 'పనీ'- పైన చెప్పిన 'సౌకర్యాలూ' కల్పించడానికి) కోట్ల కొద్దీ ధనం కావాలి, యంత్రాలు కావాలి, ఎందరెందరో సాంకేతిక నిపుణులు కావాలి.

ఈ పరిస్థితుల్లో ఫోర్డు ఫౌన్డేషన్ ధర్మసంస్థ, కొంత సహాయం చేస్తానంది, అమెరికా ప్రభుత్వం కొంత డబ్బూ- నిపుణుల్నీ యిస్తానంది. ఇవన్నీ కూడా భేషరతుగానుమండీ ! అందుకే రాజనీతి కోవిదుడైన మన నెహ్రూ ప్రధాని వీటిని స్వీకరించేడు. ఇదే "ఇండో— యు. యస్. టెక్నికల్-కోఆపరేషన్- అగ్రిమెంటు" దీని ప్రకారం 15 భారీస్కీముల నిర్వహణకై మనకు కావలసిన సాంకేతిక నిపుణుల్నీ, 8 కోట్ల- 83½ లక్షల డాలర్ల (అంటే 42 కోట్ల- 23 లక్షల రూ॥ల) ధన సహాయాన్నీ అమెరికా ప్రభుత్వం యివ్వడానికీ, దానికి భారత ప్రభుత్వం 71 కోట్ల 75 లక్షల రూ॥లు చేర్చి పంచవర్ష ప్రణాళిక అమలు జరపడానికి వెచ్చించడం. ఇదీ యేర్పాటు.

ఇలా దేశమొత్తానికంతటికీ ఉపకరించే జాతీయ ప్రణాళికలు ప్రకటించి అమలు జరుపుతుంటే, ప్రజలు ఆబాలగోపాలం, వీటినిగురించి తెలుసుకొని, దేశ పునర్నిర్మాణానికి తమ పూర్తి సహకారాన్నిచ్చి, శక్తివంచన లేకుండా కృషి చేయవలసిన విధి అందరిదీయైయుంది. ఈ సందర్భంలో స్త్రీజనాభ్యుదయానికై కృషిచేసే స్త్రీల సంస్థలకు 50 కోట్ల రూ॥లు ధన సహాయం చేస్తామనీ, ఈ పంచవర్ష ప్రణాళికను పాఠశాలల్లో పాఠ్యగ్రంథంగా చేయబోతున్నామనీ ప్లానింగుకమిషను మెంబరైన శ్రీమతి దుర్గాబాయి దేశ్‌ముఖ్‌గారు ఇటీవల విశాఖపట్నం వచ్చిన సందర్భంలో ప్రకటించడం ఎంతైనా ముదావహం. ఈ ప్రబోధం స్త్రీలకు- స్త్రీల సంస్థలకు- విద్యాలయాలకు మాత్రమే గాదు. గ్రామ గ్రామాల్లోను- మూల మూలల్లోను కృషిచేస్తూ ఎందరో మహానుభావులు, మహిళా మణులు ఉన్నారు. పేరు ప్రఖ్యాతులకు భయపడుతూ, గీతలో చెప్పిన నిష్కామకర్మ గావిస్తూ,

"Full many a gem of purest ray serene,
The dark unfathomed caves of ocean bear" అని ఒక మహాకవి చెప్పినట్లు

"లెక్కల నీసడించెడి మరీచుల— దిక్కులగ్రక్కు రత్నముల్
లెక్కకుమీరి, సంద్రములలేవా- మనుష్యుల దృక్పథంబులన్
దక్క ! ....
....

ఇలాగ మనమెరుకకు రాని మణులెందరో ఉన్నారు. వారికి కూడ ఈ సందేశం అందాలనీ, వారంతా పూర్తిగా తోడ్పడి,ప్రజలు- ప్రభుత్వం, పెద్దలు- పిన్నలు, స్త్రీలు- పురుషులు ఈ జాతీయకార్యకలాపంలో పాల్గొని, దీన్ని దిగ్విజయంగా నెరవేర్చాలనీ యీ ప్రబోధం.

అఖిల భారత మహిళా ఆహార కౌన్సిల్ మూడవ వార్షిక సమావేశము ఈ నెల 11-వ తేదీన మద్రాసులో రాజాజీ హాలులో జరిగినది. మద్రాసు గవర్నరు శ్రీ శ్రీప్రకాశ గారు సమావేశమును ప్రారంభించిరి. శ్రీమతి లీలావతీ మున్షీ అధ్యక్షత వహించిరి.

పైపటములో శ్రీమతి లీలావతీ మున్షీ, శ్రీమతి పంజాబ్ రావ్ దేశ్ ముఖ్ గార్లు ఆహ్వానసంఘ సభ్యురాలు.

శ్రీమతులు లీలావతీ మున్షీ, సుశీలానాయర్, విమలా దేశ్ ముఖ్, ఇంకా ఇతర ప్రతినిధులు ఆంధ్ర మహిళా సభచే నడుపబడుచున్న వివిధశాఖలను చూచిరి.

రాజకీయాలు

• శ్రీ గోళ్ళమూడి రామచంద్రరావు.

నవంబరు నాలుగోవారం మొదలుకుని డిసెంబరు మూడో వారం వరకూ జాతీయ, అంతర్జాతీయ రాజకీయ రంగాల్లో నడిచిన ప్రముఖ సంఘటనలివి: ఆంగ్లో అమెరికన్ సామ్రాజ్యవాదుల దుస్తంత్రాలు మరీ విచ్చలవిడిగా చెలరేగటం, భారత ప్రభుత్వం దేశంలో రాష్ట్రాల పునర్నిర్మాణ సమస్యను పరిశీలించటానికి ప్రత్యేక సంఘాన్ని నెలకొల్పటం, ఆంధ్ర రాజధాని విషయం అనిశ్చితంగా తయారుకావటం.

* * *

ఆంగ్లో-అమెరికన్ సామ్రాజ్య వాదుల దుస్తంత్రాలు అంత కంతకూ బాహాట మయిపోతున్నవి. ఇంత వరకూ ప్రజాస్వామ్యం పేరుతో చెపుతున్న ధర్మ పన్నాలు సాగి రాకపోయే టప్పటికి దబాయింపులకూ దౌర్జన్యాలకూ అవి వెనకాడటం లేదు. 'స్వతంత్ర' దేశాలమని స్వోత్కర్ష గా చెప్పుకుంటున్న ఈ సామ్రాజ్య దేశాలు, నిజమయిన స్వతంత్ర విధానాన్ని అనుసరిస్తున్న ఆసియా, మధ్య ప్రాచ్య దేశాల సానుభూతిని పోగొట్టుకుంటున్నవి. అంతే కాదు. తమ దురాశతో, దురహంకారంతో వాటిని శత్రువులు గా కూడా మార్చుకుంటున్నవి.

గత యుద్ధం ముగిసీ ముగియక ముందునుంచీ బ్రిటన్ ఎన్ని దేశాల ప్రజలతో పోరాడిందో చూస్తే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. సయాం దేశాన్ని ఆక్రమించి, దాదాపుగా దానిని తమ వలసగా మార్చుకుంటూ ఒక ఒప్పందాన్ని బ్రిటిష్ సేనాని మౌంట్ బాటన్ బలవంతాన చేయించాడు. కాని అమెరికా తానే అక్కడ తిష్ట వేసే ఉద్దేశంతో దానిని పడగొట్టింది. చివరకు అమెరికా మనిషీ, నియంతా అయిన మార్షల్ సంగ్రాం అధికారంలోకి వచ్చాడు.

తరువాత బ్రిటన్ ఇండోనీషియాలో డచ్చి వారిని ప్రతిష్ఠించ టానికి జాతీయ వాదులమీద యుద్ధం సాగించింది. ఈ దురంతాన్ని ఇండోనీషియా ప్రజలు ఈ నాటికీ మరిచి పోకుండా, బ్రిటిష్ దురాక్రమణ దినవార్షికోత్సవాలు జరుపుకుంటూ ఉన్నారు. ఆ సమయంలోనే బ్రిటన్, అమెరికా సాయంతో ఫ్రాన్సును ఇండోచైనాలో తిరిగి ప్రతిష్ఠించింది. అప్పుడు రగుల్కొన్న యుద్ధం ఈ నాటికీ చల్లారలేదు.

ఆ మీదట మలయాలో తన వలస దోపిడి విధానాన్ని యథేచ్ఛగా సాగించేనిమిత్తం దేశమంతటినీ సైనిక శిబిరంగా మార్చివేసింది. విప్లవ కారులతో సహకరిస్తున్నారన్న అనుమానం మీద గ్రామాలకు గ్రామాలను ఖాళీ చేయించటం, అరణ్య సంపదను నాశనం చేయించటం సాగించింది. ఆ తరవాత చైనా ప్రజలు చాంగ్ కై షెక్ నియంతృత్వాన్ని నిర్మూలిస్తుండగా, వారిని హడల గొట్టటానికి యాంగ్ సీ నదిలోకి యుద్ధ నౌకలను పంపి దౌర్జన్యం చేసింది. కాని అది సాగలేదు. ఆ సమయంలోనే తన కీలుబొమ్మలుగా ఉన్న అరబ్ రాజ్యాల పక్షంలో జేరి ఇస్రేల్ మీదికి యుద్ధ విమానాలను పంపింది. కాని అక్కడ కూడా ఆట సాగలేదు.

సూయజ్ ప్రాంతం, సుడాన్ ల విషయంలో ఈజిప్టుతో వివాదానికి దిగి సైనిక చర్యలకు కూడా వెనకాడలేదు. నూనె సంపదలను దోచుకునేందుకు వీలు లేదన్న పర్షియా నాయకులను హత్యలు చేయించి, తిరుగుబాట్లు జరిపించి కూలదోసింది. పర్షియా ఆర్థిక వ్యవస్థను దివాలా తీయించింది. ఏడెన్ పరిసరాల్లో ఉన్న లాహేజ్ అనే చిన్న

రాజ్యపు సుల్తానుతో గిల్లి కజ్జా పెట్టుకొని సైన్యంతో దానిని ఆక్రమించింది. లిబియా ప్రజలతో నిత్య సంఘర్షణలు జరిపి చివరకు ఒక కీలుబొమ్మ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు చేసింది.

ఐక్య రాజ్య సమితిలో జాతీయోద్యమాలను ప్రతిఘటించి సామ్రాజ్య దేశాలను బలపరిచింది. దక్షిణాఫ్రికా జాతి వివక్షత విధానాన్ని సమర్థించింది. ధర్మ కర్తృత్వం కిరపమని నానాజాతిసమితి అప్పగించిన నైబుతి ఆఫ్రికాను దక్షిణాఫ్రికా కలిపివేసుకుంటుంటే మద్దతు చేసి, అదే పద్ధతిలో పశ్చిమాఫ్రికాలో తనకు అప్పగించబడ్డ ప్రాంతాలను భుక్తం చేసుకొన ప్రయత్నిస్తున్నది.

ఆఫ్రికన్ ఒమంగ్ వాటో జాతి నాయకుడు సెరెట్సెఖామాను దేశం నుంచి బహిష్కరించింది. ఆ తరవాత కెన్యాలో కికుయూ జాతి ప్రజలపై రాక్షస చర్యలు ప్రారంభించింది. ఆఫ్రికన్ ప్రజల ఇష్టాన్ని ధిక్కరించి న్యాసాలాండ్, ఉత్తర, దక్షిణ రొడీషియాలను మధ్య ఆఫ్రికన్ ఫెడరేషన్‌గా ఏర్పాటు చేసి, తెల్ల జాతి అధికారాన్ని నెలకొల్పింది. ఇట్లాగే చేసిన వాగ్దానాలను భగ్నపరచి తూర్పు ఆఫ్రికా ఫెడరేషన్ ఏర్పాటు చేస్తుందేమోనన్న భయంతో, తమ ప్రాంతానికి స్వాతంత్ర్యం ఇచ్చేందుకు తేదీని నిర్ణయించమని అడిగినందుకు యుగాండా వలస రాజ్యంలోని బుగాండా ప్రాంత అధిపతిని ఈ నెలలోనే దేశం నుంచి బహిష్కరించింది.

బ్రిటిష్ అధికారులు నడిపించిన ఎన్నికల్లోనే, క్రమబద్ధంగా ఎన్నిక అయిన బ్రిటిష్ గయానా మంత్రివర్గాన్ని తొలగించి, రాజ్యాంగం రద్దు చేసిన సంగతి అందరికీ తెలిసే ఉన్నది. కాశ్మీర్ వ్యవహారంలో పాకీస్తాన్‌కు మద్దతు చేయటమేకాక, అక్కడికి సైనిక సలహాదార్లను పంపి, ప్రధాని నెహ్రూ బహిరంగంగా ఆక్షేపించే వరకూ కుతంత్రాలు జరిపింది.

ఈ అన్నింట్లోనూ బ్రిటన్ మూల సూత్రం ఒకటే. బలహీనుడిని దోచుకోనటమే అది. అందితే జుట్టు అందక పోతే కాళ్ళు పట్టుకుని వాళ్ళను నేలకు కొట్టటమే పనిగా వ్యవహరిస్తున్నది. దాని కోసం సేనలను ఉరికించటం మొదలుకుని బూటకపు స్వాతంత్ర్యాలతో కీలుబొమ్మ ప్రభుత్వాలను నెలకొల్పటం వరకూ, ఖడ్గ మృగపు తోలుతో చేసిన కొరడాలతో జనాన్ని బాదటం మొదలుకుని, కుట్రలు జరపటం, రాజకీయ నాయకుల్ని హత్యలు చేయించటం వరకూ వీలయిన మార్గాన్నల్లా బ్రిటన్ అనుసరిస్తున్నది.

*　　　*　　　*

అమెరికా ఈ విస్తరణ కాంక్షలో బ్రిటనుకు తీసి పోలేదు. అయితే బ్రిటనుకు సామ, దాన, భేద, దండోపాయాలు నాలుగూ తెలియగా అమెరికాకు దాన, దండోపాయాలు మాత్రమే తెలుసు. తమ మాట వింటే డాలర్లు కురిపిస్తానంటుంది. (ఇందులో కూడా అసలు ఉద్దేశం తన సరుకులకు మార్కెట్లను సంపాదించటమే) వినకపోతే దండోపాయాన్ని ప్రయోగించ ప్రయత్నిస్తుంది. కమ్యూనిస్టుల్ని అధికారంలోకి రానియ్యని పద్ధతిమీద పశ్చిమ యూరప్‌కు మార్షల్ పథకం పేరుతో ఇటువంటి సహాయం చేసింది. కమ్యూనిస్టుల్ని అభిమానిస్తే దానిని బంద్ చేస్తానని స్పష్టపరిచింది. లోగడ ఇటలీ ఎన్నికల ముందు ఇటలీలోని అమెరికన్ రాయబారి ఇటలీ ప్రజలకు వామపక్ష అభ్యర్థులను ఎన్నుకుంటే అమెరికన్ సహాయం ఉండదని అతి కచ్చితంగా చెప్పివేసింది. అట్లాగే యూరప్ సైన్యం ఏర్పాటుకు అంగీకరించకపోతే యూరప్ దేశాలకు తాము ఆర్థిక సహాయం చేసే వీలు లేదని, యూరప్ రక్షణ ఏర్పాట్లన్నిటినీ మార్చి వేసుకోవలసి వుంటుందనీ అమెరికా విదేశాంగ మంత్రి డలెస్ ఈ నెలలోనే పారిస్‌లో స్పష్టపరిచారు.

ఈజిప్టు సూయజ్ సమస్యవల్ల పశ్చిమ రాజ్యాలమీద అసంతృప్తి కలిగి, ఇండియా మోస్తరు నిజమయిన తటస్థ విధానాన్నే అనుసరించాలని కోరుతున్నట్లూ కమ్యూనిస్టు చైనాను గుర్తించాలని ఉద్దేశిస్తున్నట్లూ తెలుస్తున్నది. అయితే కైరోలోని అమెరికన్ రాయబారికూడా ఇటలీలో అమెరికన్ రాయబారి చేసినట్లుగా, ఈజిప్టు చైనాను గుర్తిస్తే అమెరికన్ సహాయం ఉండబోదని హెచ్చరించినట్లు తెలుస్తున్నది.

అమెరికా, బ్రిటన్‌తో కలిసి కాశ్మీర్ సమస్యపై ఒప్పందానికి రావలసిందని ఇండియాను ఒత్తిడి చేసింది.

మొదటినుంచీ పాకిస్థాన్‌ను బలపరచిన ఆదేశాలు ఉద్దేశంలో ఒప్పందం అంటేఏమిటో అంతా ఊహించుకోవచ్చు. కాని ఇండియా లొంగక పోయేటప్పటికి, షేక్ అబ్దుల్లాను కూడగట్టుకుని మొత్తం కాశ్మీర్‌నే కబళించాలని ప్రయత్నించింది. కాని కాశ్మీర్ ప్రజల జాగ్రత్త వల్ల అదీ సాగక పోయేటప్పటికి, సరాసరి పాకిస్థాన్‌తో సైనిక ఒప్పందమే చేసుకునేందుకు సంప్రదింపులు మొదలు పెట్టింది. ఇండియాను ధిక్కరించి ఒప్పందమే అమెరికన్ అధికారవర్గాలు చేసుకోదలచినట్లు గట్టిగానే తెలియవచ్చింది.

కమ్యూనిస్టు దేశాలతో వ్యాపారం జరిపితే తనసహాయం ఉండదని పశ్చిమ యూరప్ దేశాలనేకాక సింహళాన్ని కూడా హెచ్చరించినట్లు లోగడ వార్తలు వచ్చినవి.

బ్రిటన్, అమెరికాల వంటి పశ్చిమరాజ్యాల పరహింసా పద్ధతి వాటి అర్ధిక వ్యవస్థను పట్టే వచ్చింది. దానిలోఉన్న లోపాలవల్ల సంక్షోభం రాకుండా ఉండాలంటే విదేశీ మార్కెట్లు, చౌకగా ముడిపదార్ధాలు దొరకాలి. వీటి కోసం రాజకీయ ప్రాబల్యం అవసరమవుతుంది. కమ్యూనిస్టు వ్యవస్థ వీటికిపూర్తి భిన్నంగా ఉంటుంది కనుక దానిని నిర్మూలించటం ముఖ్యావసరం అయింది. ప్రత్యేకంగా వలస దేశాలు అమెరికాకు లేవుకనుక, కమ్యూనిజాన్ని నిర్మూలించటమే అమెరికా పాలకులకు ప్రధాన సమస్య అయింది. వలసలు ఉన్న బ్రిటన్ ఫ్రాన్సులకు మాత్రం తమ వలసలను తాము దోచుకునేందుకు అడ్డు పడకపోతే కమ్యూనిస్టు దేశాలతో వ్యాపారం జరపాలనే ఉన్నది.

అమెరికాకు మిగిలిన దేశాలకు ఉన్న ఈ తేడావల్ల వాటికి సంఘర్షణ వస్తున్నది. చైనాను గుర్తించాలని రష్యాతో సమాధాన పడాలనీ బ్రిటన్ చెప్పగా అమెరికా త్రోసివేసింది. స్పెయిన్‌లోని ఫ్రాంకో నియంతృత్వాన్ని బలపరచవద్దని బ్రిటన్, ఫ్రాన్సును కోరగా అమెరికా అంగీకరించలేదు. అందువల్ల అవే స్పెయిన్ పట్ల తమ వైఖరిని మార్చుకొనటమేకాక చేయి కలపటానికి కూడా ఒప్పుకోవలసి వచ్చింది.

ఫ్రాన్స్ ఇప్పుడు మరొక చిక్కులో పడ్డది. సైనిక శక్తితో ఇండో చైనాను అదుపులో ఉంచలేకపోయింది. ఆ యుద్ధ భారం ఫ్రాన్సును కుంగదీస్తున్నది. ఈ సమయంలో సరిగ్గా అదునుచూసి, వీట్మన్ స్వాతంత్ర్యోద్యమ నాయకుడు డా॥ హోషిమిన్ రాజీ సంప్రదింపులకు సుముఖత తెలియజేశారు. ఇంతవరకూ బెట్టుగా ఉన్న ఫ్రెంచి అధికారులు, "జాతీయ" వీట్నాం పక్షానికి చెందిన బావ్‌దాయ్ ప్రభృతులు దీనికి అంగీకారం ప్రదర్శించారు. అయితే వీట్మన్‌లు గెలిస్తే తన వ్యూహమంతా దెబ్బతింటుందని భయపడుతున్న అమెరికా దీనిని తీవ్రంగా ప్రతిఘటిస్తున్నది. ఇండో చైనా పోతే మలయాలో నిలవలేమని భయపడుతున్న బ్రిటన్ అధికారులు హోషిమిన్ రాజీ సూచనలు బూటకాలని చెప్పి ఫ్రాన్సు మనస్సును విరిచివేయాలని మహాతాపత్రయ పడుతున్నారు.

ఆసియా, మధ్యప్రాచ్య దేశాలు అంతకంతకూ పశ్చిమ రాజ్య వ్యతిరేకులుగా తయారవుతున్నారు. అమెరికా—పాకిస్థాన్ ఒప్పందాన్ని ఆఫ్ఘనిస్థాన్ తీవ్రంగా నిరసించింది. ఇండియాలో ఉన్న యావన్మంది రాజకీయపక్షాలూ అమెరికాను నిరసిస్తున్నవి. సింహళం అధికార వర్గాలు కూడా ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు. కొమింటాంగ్ గొరిల్లాల వ్యవహారంతో బర్మాకు పశ్చిమ రాజ్యాలమీద అసంతృప్తి పెరిగిపోతున్నది. సింహళం, ఇండోనేషియాలు చైనాలో వ్యాపారం ఒప్పందాలు చేసుకున్నవి. ఇండోనేషియా రష్యాతో రాయబార సంబంధాలు ఏర్పరుచుకునేందుకు అంగీకరించింది. ఇండో చైనా స్వాతంత్ర్య పోరాటాన్ని ఇండోనీషియా ప్రభుత్వం సమర్ధిస్తున్నదని ఆర్ధికమంత్రి అబ్‌దీన్ 20 వ తేదీన జకర్తాలో ప్రకటించారు. ఇండో చైనా వ్యవహారంలో ఇండోనీషియా శ్రద్ధ తీసుకుని హోషిమిన్‌తో బావ్‌దాయ్‌కి రాజీ కుదిర్చే అవకాశం కూడా కనిపిస్తున్నది.

ఆత్మరక్షణావసరాలకోసం సోవియట్ వ్యవస్థలో ఏర్పడ్డ నిర్బంధాలు సోవియట్ వ్యవస్థ అసలు లక్షణాలుకావనీ, అవకాశం దొరకగానే అవి తొలగించబడతవనీ సోవియట్ రష్యా మరొకసారి నిరూపించింది. సోవియట్ పౌరులు విదేశీయులను వివాహం చేసుకోరాదన్న నిషేధం డిసెంబర్ 2 న తొలగించబడ్డది.

రా జ కీ యా లు

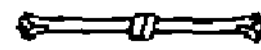
భారత ప్రభుత్వం దేశంలో రాష్ట్రాలను భాష మొదలైన సూత్రాల ననుసరించి పునర్విభజన చేసే విషయమై పరిశీలించటానికి డిసెంబరు 22వ తేదీన ఒక కమిషన్‌ను ఏర్పాటుచేసింది. విశాలాంధ్ర నిర్మాణానికి ఇది దారి తీస్తుందని ఆశించవచ్చు.

అయితే ప్రభుత్వం ఇప్పటివరకూ హిందూ న్యాయశాస్త్ర సవరణ మాత్రం చేయలేదు. కనీసం ప్రత్యేక భాగాలుకూడా శాసనాలు కాలేదు. దీనికి అఖిల భారత మహిళాసభవారు తీవ్ర నిరసన తెలియజేశారు.

ఆంధ్ర శాసనసభ నవంబర్ చివరి వారంలో వారం రోజులు చర్చ జరిపి రాజధాని విషయంలో ఏ నిర్ణయమూ చేయకుండానే వదిలివేసింది. కాంగ్రెసు నాయకులు గుంటూరు- విజయవాడ వాదుల్లో చీలికలు తెచ్చేందుకు విశాఖపట్నంలో రాజధాని పెడతామని ప్రతిపాదన చేయటంవల్ల ఈ అనిశ్చిత పరిస్థితి ఏర్పడ్డది. మళ్ళా డిసెంబరు నెలాఖరు సమావేశంలో కూడా ఈ సమస్య వచ్చే అవకాశం లేకపోలేదు.

తెలంగాణా ఆంధ్రతో కలిసి విశాలాంధ్ర ఏర్పడటానికి తెలంగాణాలో కొంత ప్రాతికూల్యత కనిపిస్తున్నది. మైసూరు ఆంధ్ర ప్రాంతాల్లో విశాలాంధ్రోద్యమం మొట్టమొదటిసారిగా ప్రారంభమయింది.

మద్రాసు జిల్లాలతో ఆంధ్ర జిల్లాలను కలిపి ఆహార జోన్లు ఉండనక్కరలేదని కేంద్రం అంగీకరించింది. ఆంధ్ర ప్రభుత్వం బియ్యం వ్యాపారాన్ని తానే నిర్వహించి ఆ లాభాలను తీసుకునేందుకు నిశ్చయించింది. అయితే ప్రభుత్వ బాధ్యత లాభాలు తీసుకోటంతోనే సరిపోదు. అసలు రాష్ట్ర ప్రజలకు చౌకగా ఆహారం లభించేట్లు చేయవలసిన బాధ్యతకూడా తనకు ఉన్నదని గుర్తించాలి. ★

శ్రీమతి ఎలినార్ రూస్‌వెల్టు
శ్రీమతి విజయలక్ష్మి పండిట్.

మేవాడ్ పతనం

మూలం: ద్విజేంద్రలాల్ రాయి.

అనువాదం: శ్రీమతి మాణిక్యవల్లి.

(గత సంచిక తరువాయి)

(గోవింద సింహుడు ప్రవేశిస్తాడు)

గో: (ఉద్వేగంతో) మహారాజ్, మహాబత్ ఖా నిస్సహాయులైన గ్రామీణుల యిళ్ళకు నిప్పంటిస్తున్నాడు.

రా: ఉచితంగానే వుంది!

గో: అదేమన్న మాట మహారాజ్! దీనికి మనం పూర్తిగా ప్రతీకారం చేస్తాం.

రా: తప్పకుండాను. లేకపోతే మేవాడ్ నాశనం పూర్తి కావద్దూ?

గో: తప్పకుండా యుద్ధం చేస్తారా? మహారాజ్!

రా: మనకి మిగిలి ఉన్న పని అదొక్కటే! మన సైన్యం అయిదు వేలు కాదూ? చాలు, చావడానికది చాలు!

గో: రాణాజీ! (తల వంచుకుంటాడు)

రా: గోవిందసింహాజీ, మీరు తల వంచుకుంటారెందుకు? ఆ ఛీ, తలెత్తండి. మేల్కొండి. ఇది సంతోష సమయం. ఇంటింటా తూర్యార్భాటాలతో గర్జిస్తూ వర్ణపతాకం ఎగుర వేసి ఉత్సవం చేసుకోమనండి. మేవాడ్ దుర్గంపై జాతీయ కేతనాన్ని ఎగరవేసి తనివితీరా చూడండి. ఆ తర్వాత మళ్ళీ దాన్ని చూసే భాగ్యముండదు!

గో: మహారాజ్, మొగలుల నెదుర్కుంటాం; ప్రాణాలర్పిస్తాం. కాని అప్పటికీ తల్లిని రక్షించుకోలేవేమో అని విచారంగా వుంది.

రా: అందుకు విచారమెందుకు? అందరి తల్లి వలెనే మన తల్లీ మరణిస్తుంది. చిరకాలం మని పోబోతున్న మన తల్లితో పాటు మనమూ పోదాం.

గో: అలాగే కానియ్యండి మహారాజ్.

రా: రాణా అంతే! గోవింద సింహాజీ ఆఖరు సారి కౌగలించుకోనివ్వండి (కౌగలించుకొని) సరే, యింక మృత్యుదేవత పిలుపు కెదురుచూస్తూ వుండండి!

(గోవిందసింహుడు వెడతాడు, రాణీ వస్తుంది)

రా: రాణీ, పండుగ చేసుకో! పూర్తిగా ఆనందించు!

రా: మానసి పెళ్ళి స్థిరపడిందా?

రా: మానసికి కాదు మేవాడ్ కు స్థిరపడింది!

రా: సరి సరి!

రా: మేవాడ్ ను 'వినాశ' రావుగారికిచ్చి పెళ్ళి చేస్తామిప్పుడు.

రా: అంటే?

రా: తెలీదూ? బ్రహ్మాండమైన ఉత్సవం! అన్నదమ్ముల మధ్య పోరాటం. పండుగ చేసుకో. పెళ్ళి — వినాశంతో! ధ్వంసంతో!

(వెళ్ళి పోతాడు)

రాణి: వారికి పూర్తిగా మతి పోయింది. నే మొదటినుండీ

భయపడుతూనే ఉన్నాను. ఇంట్లో అందరికీ మతిపోయింది! నేనేం చెయ్యాను?

(మానసి వస్తుంది.)

మా : అమ్మా! నాన్నగారు పిచ్చెత్తినట్టు తిరుగుతున్నారేం?

రా : ఏం చెప్పను? వారికి మతిపోయింది! వెళ్ళి చూస్తానుండు (వెడుతుంది)

మా : ఆ మహాబత్ ఖా రసపుత్రుడు! ఆ గజసింహుడూ రసపుత్రుడే! ఎందుకో యింత పరస్పర ద్వేషాసూయలు! హా, అధమజాతీ! నీకు పతనం కంటె దిక్కేముంది? అన్నదమ్ములే పోరాడుకుంటే యింక రక్షించగల వారెవరు?

నాలుగవ రంగం

స్థలం: మేవాడ్‌లో ఓ పల్లెదారి. సమయం: సాయంకాలం.

(సత్యవతి, అరుణసింహులు నడుస్తూ వుంటారు)

సత్య: అరుణా!

అరు: ఏమమ్మా!

స : నడవడం కష్టంగా వుందా?

అ : లేదమ్మా.

స : ఈవాళకి ఈ వూళ్ళో ఆగుదాం.

అ : ఎందుకమ్మా?

స : గ్రామీణులకు బోధచేయాలి.

అ : ఏమని?

స : సమరానికి సంసిద్ధులుకమ్మని. మేవాడ్ వీరవంశం అంతరించింది. కాబట్టి కొత్తగా వీర కులాన్ని సృష్టించాలి. దేవతార్చనకి నూతన యత్నం చేసుకోవాలి. పద, చీకటిపడుతోంది. (వెడతారు)

(కొందరు గ్రామీణులు వస్తారు)

మొదటి గ్రా: ఇంత పెద్దదేశమూ ఈమాటు పోయినట్టే.

రెం. గ్రా : ఈసారి మహాబత్ ఖా వచ్చాడు. ఇంక ఆశ లేదు.

మూ. గ్రా: మహాబత్ ఖాను యుద్ధం చేశావునా?

నా. గ్రా : పోవోస్! ఆయన యుద్ధమెప్పుడు నేర్చుకున్నాడు! ఆవేళ నడుస్తుండగా నే చూళ్ళేదేమిటి?

రెం. గ్రా : బాగుంది! ఎవరో ఒకరు నడుస్తుండగా అందరూ చూస్తారు. అందుచేత వారికి యుద్ధం చేతకాదని సిద్ధాంతమా?

నా. గ్రా : నువ్వు గొప్ప ధర్మవేత్తవులే మరి!

మొ. గ్రా : ఊరికి నిప్పంటుకున్నట్టుంది, చూడండి!

అందరూ : ఎక్కడెక్కడ!

మొ. గ్రా : అదుగో పొగ.

నా. గ్రా : పొగ కాదు మేఘాలోయ్!

రెం. గ్రా : మేఘాలెక్కడైనా కిందినుంచి పైకి లేస్తాయా? సుళ్లు తిరుగుతాయా?

నా. గ్రా : లేకపోతే దుమ్ము రేగుతోందేమో!

రెం. గ్రా : అవునమ్మా, నిజమే! దుమ్ము నల్లగా వుంటుంది కదూ!

నా. గ్రా : అరె! నువ్వు పెద్ద జగడాలమారిగా వున్నావే!

మొ. గ్రా : అదుగో, మనుష్యుల గోల! వినిపించడంలేదూ?

నా. గ్రా : ఆఁ! వాళ్ళు పాడుకుంటున్నారేమో! లేకపోతే గాడిదలు కూస్తున్నాయో!

రెం. గ్రా : రెండింటికి ధ్వని ఒకలాగే వుంటుందికదూ! పాండేజీ!

మొ. గ్రా : అదుగో జనం నెత్తీ నోరూ మొత్తుకుంటూ వస్తున్నారు.

మూ. గ్రా : తుపాకులు పేలుస్తూ వాళ్ళ వెంబడి సైనికులు కూడా వస్తున్నారు.

(తెరలో) "శరణు! శరణు! రక్షించండి! రక్షించండి!"

మొ. గ్రా : అయ్యయ్యో! పాపం——

(కళ్యాణి, అజయసింహుడు వస్తారు)

అజయ : (గ్రామీణులతో) సోదరులారా! ఊరికే నుంచుని చూస్తారేం? వీళ్ళకు కాస్త తోడుపడండి.

అందరూ: సరి సరి! మే మేం చెయ్యాం!

అజయ : మరి యీ అత్యాచారం చూస్తూ వూరుకుంటారా?

నా.గ్రా : లేకపోతే వాళ్ళతోపాటు చావమంటారా? వాళ్ళిలా ఒస్తున్నారు పదండన్నా పరుగెడదాం!

కళ్యాణి : పారిపోయినంత మాత్రాన్న ప్రాణం దక్కుతుందా! అందరి వంతూ వస్తుంది. మీ యిళ్ళకూ నిప్పంటిస్తారు.

మొ.గ్రా : ప్చ్, అంటించినప్పుడు చూసుకుందాం! ఆయువున్నన్నాళ్ళవళ్ళూ చావరు. అదుగో వాళ్ళు! పరుగెత్తండి, పరుగు. (గ్రామీణులందరూ పారిపోతారు)

అజయ : హాహాకారాలు మరీ సమీపిస్తున్నాయి. అవిగో తుపాకి శబ్దాలు! కళ్యాణీ, నువ్వోపక్కకి తప్పుకో, నే వాళ్ళ కడ్డుపడతాను.

కళ్యాణి : మంచిది. శక్తివంచన లేకుండా తోడ్పడు.

(కొంచం దూరంగా వెడుతుంది)

అజయ : కల్యాణీ! వీళ్ళని రక్షించగలనో లేదో చెప్పలేను కాని ఆ ప్రయత్నంలో ప్రాణత్యాగం చేస్తాను! ఇవాళ మానసి దగ్గర నేర్చుకున్న మహా మంత్రాన్ని ఆచరణలో పెడతాను! అదుగో వాళ్ళు ఒస్తున్నారు.

(ఒర నుండి కత్తి తీస్తాడు)

(రోజుతూ పరుగెడుతున్న ప్రజలు ఖడ్గ హస్తులై వారిని తరుముతున్న మొగలు సైనికులు ప్రవేశిస్తారు)

ప్రజలు : శరణు! మహారాజా శరణు! (అజయ సింహుని కాళ్లపై పడతారు).

అజయ : (సైనికులతో) ఖబడ్దార్!

మొ. సై : ఆఁ! (కత్తి ఎత్తుతాడు)

(అజయుడు అతడిని తెగవేస్తాడు. మిగతా సైనికులు అజయుణ్ణి చుట్టుముడతారు. వారందరినీ అతడు కూల వేస్తాడు. పిదప మరికొందరు సైనికులు ఒస్తారు)

అజయ : కల్యాణీ, యింక లాభంలేదు! నువ్వు పారిపో!

కల్యాణి : అయ్యయో! అన్నయ్యా నిన్నీ స్థితిలో ఒదిలి పోనా?

(కల్యాణి ముందుకొస్తుంది. ఈలోగా మొగలు సిపాయి గుండు తగిలి అజయుడు నేలకొరుగుతాడు)

కల్యాణి : (పరిగెత్తి) అన్నయ్యా! అన్నయ్యా!

రెం. సై : అదెవరు? పట్టుకోండి.

మూ. సై : ఒద్దయ్యోయ్! ఆడవాళ్ళ జోలికి వెళ్ళొద్దని సేనాని చెప్పలేదూ?

అజయ : కల్యాణీ...... నిన్ను... పరమేశ్వరుడు... రక్షి... స్తా... డు!......

(కొట్టుకుని మరణిస్తాడు)

కల్యాణి : అన్నయ్యా! అన్నయ్యా! ఎక్కడికి వెడతావు!

(మృత దేహంపై పడిపోతుంది)

నా. సై : ఎక్కడికి వెడతాడు? ఎప్పుడో ఒకప్పుడందరూ వెళ్ళే చోటికే!

కల్యాణి : (ఊరడిల్లి) ఊహుఁ, నే విచారించను! (అజయుని కళేబరాన్నుద్దేశించి) క్షత్రియవీరా! నువ్వు నీ కర్తవ్యాన్ని నెరవేర్చుకున్నావు. దీనరక్షణకై ప్రాణమిచ్చావు! వాళ్ళో? పిశాచంబంట్లు! రక్తపిపాసులైన హింసా పశువులు! నిరపరాధుల యిళ్ళకు చిచ్చుపెట్టి, నిర్దోషుల్ని హతమారుస్తున్నారు. హాఁ! పరమేశ్వరా! వాళ్ళకి నరకములోనైనా చోటు దొరకదు!

మొ. సై : ఇందులో మాతప్పేవుంది? మేం మా సేనాని చెప్పినట్టు చేస్తున్నాం.

కల్యాణి : మీ సేనాధిపతి యెవరు?

రెం. సై : తెలీదూ? మహాబత్ ఖా సాహెబ్.

కల్యాణి : వారి ఆజ్ఞా యిది? అసంభవం!

నా. సై : పదండిరా, పోదాం.

కల్యాణి : మీతో నేనూ వస్తానుండండి.

మొ. సై : ఎక్కడి కమ్మాయ్?

కల్యాణి : మీ సేనాధిపతి దగ్గిరకి.

రెం. సై : సరి సరి! నిన్ను వెంబడి తీసుకెళ్ళి మేమంతా

మూ. సై : లేనిపోని కష్టాలు తెచ్చిపెట్టుకోమా!

నా. సై : కష్టమేముందోయ్. ఆవిడ్ని మన మేం బలవంతం పెట్టలేదుగా. ఆవిడే వస్తానంటుంది కనక తీసుకెడదాం.

మొ. సై : అయితే సరే.

కల్యాణి : పదండి.

మేవాడ్ పతనం

అయిదవ రంగం

స్థలం : ఉదయపుర రాజసభ. సమయం : ఉదయం.

రఘువర్ : మహారాజ్, ప్రస్తుతం యుద్ధం తలపెట్టి లాభంలేదు.

రాణా : అదేమన్నమాట, రఘువర్ ! కష్టమో, నిష్టూరమో యిప్పుడు యుద్ధం చేసే తీరాలి. సైన్యం సిద్ధంగా వుందా?

కేశవ : అసలు సేన యేదీ? మహారాజ్ ! అంతా పోగు చేస్తే అయిదు వేలుంటుందేమో!

రాణా : ఓం! చాలు! అది వారి లక్ష సైన్యంతో సమానం!

జయ : నన్నడిగితే యిప్పుడు సంధి వుత్తమం.

రాణా : ఉహుఁ! లాభంలేదు. మొగలులు సంధి కాహ్వానించినప్పుడు ఒప్పుకుందామంటే ఒక్కరూ వినిపించుకో లేదు. ఇప్పుడు మనకై మనం ప్రార్థించి సంధి చేసుకోవడమా? కల్ల!

కేశవ : కాని—

రాణా : అబ్బే, లాభంలేదు! ఎవ్వరు యేం చెప్పినా లాభంలేదు! ఇప్పుడు రణమే శరణ్యం. సమరాంగణానికి ప్రాణార్పణ చేయవలసిందే. ఏం! గోవిందసింహాజీ?

గోవిం : అంతే, మహారాజ్ ! బొందిలో ప్రాణముండగా అభిమానం ఒదులుకోలేం!

రాణా : సెహబాస్! గోవిందసింహాజీ!

రఘు : మహారాజ్ !—

రాణా : ఒక్కటే మహారాజ్ ! నాకున్న కోరికల్లా యుద్ధమే! సైన్యం సిద్ధంచేసి, జాతీయ పతాకాన్ని ప్రతిష్ఠించి, రణభేరీ మోగించండి! పదండి! పదండి!

(అందరూ వెళ్ళిపోతారు)

మేవాడ్! సౌందర్యఖనీ! ఎంత దుర్గం నీ దుర్గతి! ఈ నీ మనోహరాకారాన్ని యిన్నాళ్ళూ గుర్తించలేక పోయినే! జీర్ణవస్త్రవై, ధూళి ధూసరగాత్రవై, విశీర్ణ— కేశవైన నిన్ను వింధ్యభూమికి తీసుకుపోతున్నాను. తల్లీ! నీసౌభాగ్య సూర్యుని కిరణ తేజః పుంజాలచే మాకళ్ళు చీకట్లు కమ్ముడంవల్ల యిన్నాళ్లూ నీ నిజస్వరూపం గోచరించ లేదు. ఇప్పుడా కాంతిమూర్తి అస్తమించినరిదున నీ దివ్యాకాశపు అపూర్వాద్భుత జ్యోతి ద్యోతకమవుతోంది. అబ్బా! ఏమి తేజస్సు! ఏమి నీలిమ! ఏమి మహిమ!

(తెర)

ఆరవ రంగం

స్థలం : మహాబత్ ఖా డేరా. సమయం : ఉదయం.

(మహాబత్ ఖా, గజసింహులు నిల్చుని వుంటారు)

గజ : సైన్యంతో రాణా వచ్చారా?

మ : మరే పాపం! తిగిరి మాత్రం ఒక్కరూ వెళ్లారు వారి అయిదు వేలలోను నాలుగు వేలు మైదానంలోనే ఆఖరయ్యాయి.

గ : విచిత్రం! ఈ సేనాసముద్రాన్నెదిరించడానికి ఆ గోరంత సైన్యాన్ని తీసుకొచ్చారా?

మ : విచిత్రమే! ఇప్పుడు నాకో బాధ పట్టుకుంది.

గ : ఏమిటది?

మ : ఈ బృహత్సైన్యాన్ని యెదిరించడానికి అంత స్వల్ప బలగంతో వచ్చినవారు ప్రాణానికి తెగించే వచ్చేరనేది నిర్వివాదం. వెనకా ముందూ చూసుకోకుండా దేశం కోసం ఆత్మత్యాగం చేసే శక్తి ఒక్క రాజపుత్రులకే వుంది. విమతినైనా నేనూ ఆ వంశీయుణ్ణే, ఆ అమర సింహుని సోదరుడినే.

గ : బాగు! బాగు!

మ : మీరూ రసపుత్రులే. ఆలోచించండి! మీరు యేం చేయగల సమర్థులో, యేం చేశారో! చేసిన పనికి మీరు తీసుకెళ్ళి పొట్టలో పెట్టుకోవాలి. నేనంటారా? నాదారి వేరు! ప్రస్తుతం రసపుత్రుణ్ణి కానని సమాధానం చెప్పుకోవచ్చు.

గ : ఇంతకీ రాణా చచ్చిపోలేదన్నమాట! పట్టుబడనూ లేదూ?

మ : అవి తర్వాలోకం ఆలోచించవలసిన విషయాలు.

గ : సరి! నాకు సెలవిస్తారా?

మ : అవశ్యం! వెళ్ళిరండి!

(గజసింహుడు వెళతాడు)

(సశేషం)

స్వర్గీయ శ్రీమతి రాయసము రత్నమ్మగారు

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ

ఆవి మేముగుంటూరులో అయిదవాంధ్ర మహిళాసభను జయప్రదముగా జరుపవలెనని పట్టుదలగా కృషిచేస్తున్న రోజులు. "ఏమండీ! మనం ఫలానాచోటికి వెళ్ళితే చాలా ఆలస్యం అవుతుందేమో? బాబుగారు కోపంచేస్తారేమో"నని రాయసము రత్నమ్మగారితో అన్నాం. అందులకు శ్రీరత్నమ్మగారు చిన్న మందహాసంచేసి "మీబాబుగారు యిందుకుగూడా కోపంచేస్తారంటే అది వారికీ మర్యాదగాదు నాకూ మర్యాదగాదు. ఆలస్యమైతే అయింది పోదాంపదండి" అన్నారు. ఆవొక్క వాక్యంలోనూ ఆమె భర్తగారైన రాయసము వెంకటశివుడు పంతులుగారు మహాసంస్కర్తయిన వీరేశలింగం పంతులుగారి ముఖ్య శిష్యులలైయుండటము వారి అనుమతిని వారెన్నో ఇట్టి ప్రజాహిత కార్యాలకు చేయూతఇచ్చి ఉండడమూ, వెంకట శివుడు పంతులుగారు ఆదినుండీ స్త్రీ విద్యాభిమానులై యుండి రత్నమ్మగారిట్టి స్త్రీజనాభ్యుదయ కార్యాలు చేయడానికి ప్రోత్సహించి ఉండడమూ, స్త్రీల నిమిత్తమై వారు జనానా అను ఒక మాసపత్రికను కూడా నడిపి యుండటమూ మొదలైన విషయాలెన్నో నినదించాయి. అయితే పదండి అని మేముగూడ నవ్వుచూ ఆమెగారితోకలిసి మహిళా సభ పనిమీదవెళ్ళాము. పెద్దవారైన రత్నమ్మగార్ని వెంట బెట్టుకునివెళితే ఎక్కడకువెళ్ళినా మాకెంతో అండగాను, నిండుగాను ఉండేది. వారిచ్చే సలహాలుగూడా అమూల్యంగా ఉండేవి.

ఆరోజులలో గుంటూరులో వయోవృద్ధులైన నలుగురు మహిళామతల్లులు ఆపట్టణంలోని మహిళా సంస్థలకేగాక యావదాంధ్ర మహిళా సంస్థలకే అగ్రగణ్యులుగా ఉంటూ ఉండేవారు. ఆవూరిలో ఆనలుగురు నాలుగుసంస్థలను నిర్వహిస్తూ ఉండేవారు. వారిలో మొదటివారు ఏకా రత్నమ్మగారు. ఈమె 'స్త్రీసనాతన ధర్మమండలి' అను స్త్రీసమాజము స్థాపించి తద్వారా పురాణాలు, భజనలు వేదాంత విచారణలు, ఉపన్యాసాలు పండుగలు, పర్వాలు సాగిస్తూ ఉండేవారు. అయితే వారికలాపమంతా సనాతనంగా జరుగుతూ ఉండేవి. (ఈమండలి ఈనెలలోనే 40 వ వార్షికోత్సవం జరుపుకున్నది) ఈమండలి పక్షాన ఒక ఎలిమెంటరీ పాఠశాలగూడా ఉండేది. రెండవవారు ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మగారు. వీరికృషి జాతీయంగాను, సంస్కరణ భావయుతంగాను ఉండేది. వీరు భర్తగారితో కలిసి వెనుక వితంతు వివాహాది సంస్కరణ కార్యములు నిర్వహించినదే కాక 'శారదానికేతన' మనే గొప్ప స్త్రీ విద్యాపీఠమును స్థాపించి, ఆసంస్థద్వారా జాతీయవిద్యకు ప్రోత్సాహమిస్తూ ఉండేవారు. మూడవవారు రాయసము రత్నమ్మగారు అఖిలభారత మహిళాసంఘమునకు అనుబంధంగా గుంటూరులో శ్రీ కజిన్సుసతి స్థాపించిన మహిళా సంఘమును, వీరు నిర్వహిస్తూ ఉండేవారు. వీరి కార్యక్రమ మంతా అఖిలభారత మహిళా సంఘమువారి నియమావళి ననుసరించీ, సూచనల ననుసరించీ జరుగుతూ ఉండేవి. నాల్గవవారు బొడ్డుపల్లి బాలాత్రిపుర సుందరమ్మగారు. వీరు మహాలక్ష్మీ పఠనమను గ్రంథాలయమును స్థాపించి స్త్రీలలో గ్రంథ పత్రికాదులను చదివే ఆసక్తి పెంపొందింపచేయడమే కాక యీపఠనమందిరము పక్షమున సంగీత తరగతులు, హిందీ తరగతులు, భజనలు పూజలు, ఉపన్యాసములు, మొదలైనవెన్నో జరుపుతూ ఉండేవారు. ఈవిధంగా ఈ మహిళామతల్లులు నల్వురూ నాలుగుసంస్థలు వేర్వేరుగా నడుపుతున్నా ఏదైనా ఒకమహిళాసభగాని, ఒకమహోత్సవముగాని జరుపవలసివస్తే నలుగురూ ఏకమై జైగీయమానంగా జరుపుతూ ఉండేవారు. అఖిలభారత మహిళాసభ పక్షాన రాష్ట్రసభలు, జిల్లాసభలు, తాలూకాసభలు ఏవిజరుపవలసి వచ్చినా రత్నమ్మగారు వీరినందర్నీ కూడగట్టుకొని గుంటూరులోగాని, తదితరతాలూకా పట్నములలో గాని ఎక్కడజరిగినా తాము హాజరై ఆసభలను చక్కగా జరిపిస్తూ ఉండేవారు.

మహిళోద్యమ మంటే శ్రీరత్నమ్మగారికి ఎనలేని ప్రేమ. మహిళాసభలంటే ఎంతదూరమైనా ఆమెకు భారమనిపించేదికాదు. ఆర్థికంగా స్త్రీలనుభవిస్తున్న దైన్యం ఆమెకెంతో కష్టంగా ఉండేది. సాధారణంగా మహిళా సభల్లో స్త్రీల ఆస్తి హక్కులను గురించే ఆమె ఎక్కువగా మాట్లాడుతూ ఉండేవారు. ఆమె మాట్లాడే ప్రతిమాటలోను ఆస్తిహక్కులు లేనందువల్ల స్త్రీలు అనుభవిస్తున్న కష్టాలకు ఆమె ఎంతవేదన పడుతున్నదీ ప్రస్ఫుట మవుతూ ఉండేది. అఖిలభారత మహిళాసంఘము భారత మహిళల సర్వకష్టములను నివారించి సర్వసౌఖ్యములను సమకూర్చే కల్పవృక్షంగా భావిస్తూ ఆసంఘంచేసే ప్రతితీర్మానమును

స్వర్గీయ. శ్రీమతి రాయసము రత్నమ్మగారు

ఆచరణలో పెట్టడానికి ఆమె దీక్షతో కృషిచేస్తూ ఉండేవారు.

రత్నమ్మగారి భర్తగారైన శ్రీ రాయసము వెంకట శివుడుపంతులుగారు వీరేశలింగం పంతులుగారి ప్రియ శిష్యులు. వీరేశలింగం పంతులుగారి సాహచర్యమువల్ల వెంకట శివుడుగారికి గూడా స్త్రీలు అభ్యుదయము చెందని దేశానికి అభ్యుదయము లేదను విషయము గాఢముగా హృదయమున నాటుకొనిపోయింది. కావుననేవారు స్త్రీల నిమిత్తము 'జనానా' పత్రికను 13 సంవత్సరములు అవిచ్ఛిన్నంగా నడిపారు. స్త్రీలలో విద్య అంతగా వ్యాప్తం లేని రోజులలో వీరేశలింగంపంతులుగారి 'సతీహితబోధిని' పత్రిక, వెంకట శివుడుపంతులుగారి జనానా పత్రిక స్త్రీలల్లో ప్రబోధం కలిగించడానికి అమోఘంగా కృషిచేసినాయి. స్త్రీలు సభలకు వెళ్ళుట అత్యంత ఆక్షేపణీయముగా భావించబడే ఆరోజుల్లో 1857 సంవత్సరం జూన్ నెలలో ఏలూరునందు శ్రీ వీరేశలింగం పంతులుగారి అధ్యక్షతను జరిగిన సంఘసంస్కరణ మహాసభకు శ్రీమతి రాయసము రత్నమ్మగారు వెళ్ళిఉండిరి. ఆమెతో ఆసభకు హాజరైన మరియిద్దరు స్త్రీలలో ఒకరు వీరేశలింగం పంతులుగారి సతీరత్నమైన రాజ్యలక్ష్మమ్మగారు, రెండవవారు సత్తిరాజు కామేశ్వరరావుగారి సతీమణి. లక్ష్మీ సరస్వతీ పార్వతులవలె ఈ ముప్వురు సోదరీ మణులు ప్రజల ఆక్షేపణలకు జంకక ఆనాడు మహిళోద్యమములో పాల్గొనిన ఫలితముగానే నేడు మహిళోద్యమములో పాల్గొనడమేగాదు మహిళా సభలు జరపడమేగాదు, మహిళా పత్రికలు నడపడమేగాదు మహిళా సంస్థలు నిర్వహించడమేగాదు, ఒకటేమిటి సమస్త మహిళాభ్యుదయ కార్యములను అవలీలగా మనం నిర్వహించే సౌలభ్యం ఏర్పడ్డది.

ప్రజాహిత కార్యములను నిర్వహించు విషయములో, సేకరింపబడిన ప్రజాధనము విషయములో రత్నమ్మగారు అత్యంత జాగరూకతగా ఉండేవారు. ఎందరినో అర్థించి, ఎంతో కష్టపడి తెచ్చిన చందా ధనము ఒక పైసయినను వ్యర్థముగా పోవుటకు ఆమె అంగీకరించేవారు కారు. అందులో ఏదైనా లోపం వచ్చిన ఆమె సహించేవారుకారు ఒకనాడు మహిళాసభ రశీదు పుస్తకాలను ఎవరికో యిస్తూ రత్నమ్మగారు "రశీదు పుస్తకాలంటే ఏమనుకున్నారో అవీ డబ్బుతో సమానమైనవే. రశీదైనా ఉండాలి, రశీదు తాలూకు డబ్బైనా ఉండాలి. డబ్బు ఖర్చయి, రశీదు లేకపోతే ఆడబ్బుకు మనమే బాధ్యులం కావలవస్తుంది. చాలా మంది రశీదు పుస్తకాలు అజాగ్రత్తగా చూస్తారు. అది నాకు గిట్టదు. రశీదు పుస్తకం జాగ్రత్త" అన్నారు. వారి హితబోధ నాకెంతో గౌరవాన్ని కలుగజేసింది. గురూపదేశంగా మనస్సుకు హత్తింది. చందావిషయాల్లోనేగాదు సొంత విషయములోగూడ ఆదాయ వ్యయములపట్ల ఆమె కడు జాగరూకతగా ఉండేవారు. అవసరమెంతో అంతేగాని, అనవసరమైన డాబుదర్పాలకు సొమ్ము దూబరా చేయడము ఆమెకు గిట్టదు. ఆమె చాలా నిరాడంబరజీవి. నిరాకరణోద్యమానికి ముందు ఆమె సామాన్యమైన నేత చీరెలు ధరించేవారు. పిమ్మట ఖద్దరు ధరించేవారు. వెంకటశివుడు పంతులుగారు హైస్కూలు మేష్టరుగాను, కాలేజీ లెక్చరరుగాను, వెంకటగిరి రాజావారి (నెల్లూరు) కళాశాలకు ప్రిన్సిపాలుగాను పనిచేశారు. తరువాత ఉద్యోగ విరామమంది విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నారు. ఏపరిస్థితుల లోను రత్నమ్మగారు ఒకవిధంగానే ఉన్నారు. పాశ్చాత్య నాగరికత చేతను, అధికార దర్పంచేతను, ఆకర్షితులై క్షణ క్షణానికి స్త్రీలు మారిపోవుచున్న కాలంలో ఆమెలో ఎట్టిమార్పు కనిపించేదిగాదు. ఆమె ప్రయాణాల్లో సూటుకేసు, హోల్డాలు, కాఫీ ఫ్లాస్కులు కనిపించేవికావు. మామూలు గుడ్డల మూటే, మూడవ తరగతి ప్రయాణమే.

అట్లా అని డబ్బు ఖర్చుపెట్టని పిసినారిగాదు. ప్రతి సత్కార్యానికి ఆమె ధర్మము చేస్తూనే ఉండేవారు. ఒకమారు నేనూ, రత్నమ్మగారు కొండా పార్వతీదేవిగారి యింట కలుసుకున్నాము. ప్రస్తావ వశంగా రత్నమ్మగారు "ఆసమాజానికో వందరూపాయలిచ్చాను. ఈ సమాజానికో వందరూపాయలిచ్చాను, ఈ విద్యాపీఠానికి వెయ్యి రూపాయలిస్తానన్నాను. ఆ విద్యా సంస్థ సాగితే దానికీ యివ్వాలననే ఉన్నదంటూ" చెప్పుకువచ్చారు. "అయితే మా మండలికి గూడా ఒక వందరూపాయలివ్వకూడదూ" అన్నాను నేను నవ్వుతూ. "అడిగితే మీకు మాత్రం యివ్వనన్నానా" అన్నారు రత్నమ్మగారు. "అయితే మా మండలి భవన ఆవరణచుట్టూ గోడ కట్టించబోతున్నాము అప్పుడడుగుతా ఉండండి" అన్నాను నేను. "అడగండి" అన్నారు రత్నమ్మగారు. తరువాత కొన్నాళ్ళకు మేము కాంపౌండు గోడను కట్టించబోతూ రత్నమ్మగారికి ఒక ఉత్తరం వ్రాశాను ఆషామాషీగా. నేనడిగినది వారిస్తారో లేదో అనుకుంటూనే. కాని తక్షణమే వచ్చేసింది వారివద్ద

స్వర్గీయ శ్రీమతి రాయసము రత్నమ్మగారు

నుంచి నూరు రూపాయల మనియార్డరు. స్త్రీ సంస్థలపై వారికున్న అభిమానమునకు నాకెంతో ఆశ్చర్యం కలిగించింది.

గుంటూరులో వెంకటశివుడు దంపతులు కట్టించిన శాంతినిలయము అనే మందిరము వారికి స్త్రీ సంస్థలయెడ గల ఆదరాభిమానములకు ఒక చిహ్నమని చెప్పవచ్చును. 'శాంతినిలయమును' వారు కట్టి స్త్రీల ఉపయోగముల నిమిత్తం వినియోగించవలసినదిగా పురపాలక సంఘానికి ఒప్పగించారు. ఆ మందిరంలోనే అఖిలభారత మహిళా సంఘము, మహాలక్ష్మీ పఠన మందిరము ఉంటూ ఉన్నవి.

సుమారు ముప్పది సంవత్సరములపైగా గుంటూరులో నివసించే రత్నమ్మగారు స్త్రీల నిమిత్తమై చేసిన సేవ అంతా విశేషభాగం గుంటూరులోనే చేశారు. వారు కట్టించిన శాంతి నిలయం గూడా గుంటూరులోనే నిర్మించి మహిళోపయోగం నిమిత్తం సమర్పించారు. కనుక గుంటూరు మహిళలు 1949 సంవత్సరంలో రత్నమ్మగారికి సన్మానం జరిపి, వారి ఛాయా చిత్రమును శాంతి నిలయంతో ఆవిష్కరింపచేసి, ఆ ఆవిష్కరించే భాగ్యం నాకు ప్రసాదించారు. కొండా పార్వతీదేవిగారు పంగులూరి రాజ్యలక్ష్మమ్మగారు మున్నగు సోదరీమణులు రత్నమ్మగారు గుంటూరులో స్త్రీల నిమిత్తమై చేసిన పలువిధ సేవలను ఎంతగానో ప్రశంసించారు.

రత్నమ్మగారికిసంతతి లేదు. కానివారెప్పుడు ఒంటరిగా ఉన్నది చూడలేదు. వెంకట శివుడు రత్నమ్మగార్ల యిరువైపుల బంధువులు వారి యింట యెప్పుడు ఉండేవారు. ముఖ్యముగా ఆడబంధువుల బిడ్డలు ఆడపిల్లలు మొగపిల్లలూ గూడా వారి పోషణలో ఉండి చదువుకుంటూ ఉండేవారు. ఇతర విద్యార్థులకు విద్యార్థినులకుగూడా సహాయం చేస్తూ ఉండేవారు, వారి సహాయంవల్ల చదువుకొని పైకి వచ్చిన వారు వారి బంధువులలోనే కాకుండా ఇతరులలోగూడా చాలామంది ఉన్నారు. ఆమె ఒకసారి మా బాపట్ల వచ్చినప్పుడు ఒక ఉద్యోగస్థుని యింటికి వెళ్ళి చూచి వచ్చారు. వారిని 'మీరెరుగుదురా' అని నే నడగగా అతను మా యింట్లోనే ఉండి చదువుకున్నాడని ఆమె గారు చెప్పారు

ఇటీవల నేను రాజమండ్రీ వెళ్ళినప్పుడు వారి యింటి వద్ద ఉండగా ఒక బ్రాహ్మణుడు వారి యింటికి వచ్చాడు. ఆయన మాట్లాడి వెళ్ళిన తరువాత ఆయన పురాణం శాస్త్రులుగారని ఆయనకు ఆరువందలుపెట్టి నివాసస్థలం కొని యిచ్చామనీ రత్నమ్మగారు నాతో చెప్పారు. తాము స్థలం కొని యివ్వడమే కాకుండా ఎవరితోనో మాట్లాడి కలప సప్లయి చేయిస్తాననిగూడా రత్నమ్మగారు ఆయనతో చెప్పగా నేను విన్నాను. స్వహస్తముల, పరహస్తముల గూడా రత్నమ్మగారు ఇతరులకు సహాయం చేస్తూ ఉంటారు కాబోలునని నాకు అనిపించింది. ఆ వృద్ధ దంపతులు చేసిన అనేక ధర్మముల వివరాలు మనకు తెలియకపోవచ్చును. కాని వారు అనేకం చేశారనేది స్పష్టమే.

రత్నమ్మగారిలో స్వజాత్యభిమానం అత్యధికం. ఇటీవల వీరు ఒక పిల్లవానిని (వెంకట శివుడుగారి అన్న మనుమనిని) దత్తత చేసుకున్నారట. మద్రాసులో ఉండగా ఆ పిల్లవాడు ఒక తమిళ బాలికను వరించి వివాహమాడ నిశ్చయించుకున్నాడట. ఆ అమ్మాయి గూడా అతనిని ప్రేమించిందిట. బంధువర్గమంతా ఈ వివాహం వల్లగాదన్నారట. కాని రత్నమ్మగారు ఆ పిల్ల మనస్సు నెఱిగి ఆమెను అన్యాయం చేయడం ధర్మం గ దని పట్టుపట్టి వెంకటశివుడుగారికి నచ్చజెప్పి పరస్పరం ప్రేమించుకున్న ఆ యువతీ యువకులకు వివాహం జరిపించారట. రాజమండ్రీలో ఒక మిత్రురాలు నాకీ విషయం చెప్పి రత్నమ్మగారిని ప్రశంసించారు.

రత్నమ్మగారి పుట్టింటి వారిది తూర్పుగోదావరిజిల్లా వెలిచేటివారి ఆడపడుచు. వెంకటశివుడుగారిది పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా. రత్నమ్మగారి జననం ఈశ్వర సంవత్సర చైత్ర శుద్ధ దశమి. ఈ 1953 అక్టోబరు 18 వ తేదీని ఆమె స్వర్గస్థులైనారు. చనిపోవునప్పటికి వారి వయస్సు 74 సంవత్సరాలు. చిరకాలం సంస్కరణోద్యమంలో ఎంత సంబంధం కలిగిఉన్నా రత్నమ్మగారిలో పూర్వాచారపరాయణత్వం పోలేదు. ఆచారవ్యవహారాల్లో, కట్టుబొట్టు సాంప్రదాయాల్లో వ్రతోపవాసాల్లో ఆమె సనాతనంగానే ఉండేవారు. వీరు ఒకప్పుడు నవనాగరికంగా ఉండే వారని విన్నాను. కాని నేను చూచిన ముప్పదేండ్లనుండి ఆమె పూర్వపద్ధతిగానే ఉన్నారు.

ఏవూరిలో ఉంటే ఆ వూరిలోనే ఆమె స్త్రీ సంఘసేవ ఏమురికి చేస్తూ ఉండేవారు వారు గుంటూరు వదలి రాజమండ్రీలో కాపురం పెట్టిన తర్వాత అచ్చటి స్త్రీలతో

స్వర్గీయ శ్రీమతి రాయసము రత్నమ్మగారు

కలిసి మహిళాసంఘ కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తూ ఉండే వారు. గుంటూరులో నేను రత్నమ్మగార్ని కలుసుకొన్నప్పుడు రాజమండ్రీలో ఒక సభను ఏర్పాటుచేస్తాను మీ నిమిత్తంగా మీరు తప్పకుండా రావలెనన్నారు. నా నిమిత్తం సభ యెందుకు, రానంటే వచ్చితీరాలి అన్నారు. ఒకమాటు రమ్మని వ్రాస్తే నాకు వీలుకాదన్నాను. కొన్ని నెలలైన తరువాత మళ్ళీ వ్రాశారు. పెద్దవారి మాట శిరసా వహించి వారు రమ్మన్న ప్రకారం వెళ్లాను. వెళ్ళి చూద్దును గదా అక్కడ సభ ఏర్పాటేలేదు. మళ్ళీ బండి ఎక్కడా మనిపించింది. అయితే రత్నమ్మగారు ఒప్పుకుంటారా, ఉదయమే లేచి ఎక్కడెక్కడికెళ్లారో, ఏఏ ఏర్పాట్లు చేశారో ఏమో జరాభారం పైగప్పి, నడుము వంగిపోయి కదలలేకుండా ఉన్న రత్నమ్మగారు అనుకున్న ప్రకారంగా సభను జరిపించారు. వారి సామర్థ్యానికి, కార్యదీక్షకు స్త్రీజనాభ్యుదయ చింతకు నాకు ఆశ్చర్యమైపోయింది. ఆ సభలో ముగ్గురు పిల్లలు కాస్సేపు చక్కగా బుర్రకథ చెప్పారు. ఆ బాలికలకు ఆదుర్తి భాస్కరమ్మగారు ఏవో బహూకరణలు గూడా చేశారు. కాని రత్నమ్మగారు అంతటితో తృప్తిపొందక ఈ బాలికలకు నేను 12 రూ॥లు బహూకరిస్తున్నా నన్నారు. స్త్రీల యెడలను బాలికల యెడల వారికి గల వాత్సల్యాభిమానాలట్టివి.

రత్నమ్మగారికి మొగమాటమన్నది అసలే లేదు. ఎవరి యందైనా ఏదైనా లోపం కనిపిస్తే కుండ బద్దలుకొట్టినట్లు ముఖాన్నే అనేసేవారు. అది కొందఱికి వెగటుగా కనిపించేది. కాని సమకోమలమైన ఆ హృదయంలో ఆ మఱదలింపబడిన వారి శ్రేయస్సు గర్భితమై ఉండేది. అన్యాయంగా, అక్రమంగా అనవసరంగా ఎవరినీ ఏమీ చేయక మంచి ఎక్కడ ఉన్నా గ్రహించే గుణ గ్రహణ పారీణత వారికున్నప్పుడు వారి వాక్పారుష్యం లోపమే గాదు.

రత్నమ్మగారు ప్రత్యేకంగా ఒక సంస్థను స్థాపించక పోయినను, ప్రతి సంస్థకు, ప్రతి సంస్కారానికి, ఆమె యిచ్చిన చేయూత, చేసిన సేవ మరువరానిది, ఆదర్శ ప్రాయమైనది.

శ్రీ వెంకటశివుడు పంతులుగారు శ్రీవీరేశలింగంపంతులు గారి శిష్యులైనందుకు ఆదినుంచీ స్త్రీ విద్యాభిమానులై తమ జనానా పత్రిక ద్వారా, తమ గ్రంధరచనల ద్వారా చేసిన అమూల్య కృషియేగాక తమ సతీమణియైన రత్నమ్మగారు సంఘసేవ చేయడానికి దాన ధర్మాదులు చేయడానికి సంపూర్ణమైన అవకాశ మొసగి కృతకృత్యులైనారు సంఘసేవ పరాయణియైన శ్రీమతి రత్నమ్మగారు 13-10-53 తేదీని స్వర్గస్థులైనారన్న వార్త ఆంధ్ర మహిళా లోకమునకు తీరని విచారమును కలిగించినమాట వాస్తవము. అయినను నిండు వార్ధక్యముచే లేవలేని పరిస్థితి వచ్చేవఱకు స్వసంఘ సేవ జేసి పుస్తెడు పసుపు కుంకుముతో భర్త చేతిమీదుగా దాటిపోయిన శ్రీమతి రత్నమ్మగారు ధన్యురాలు. పరమాత్మ వారి ఆత్మకు శాంతి ప్రసాదించుగాక!

"మానవంతులు నీచకార్యములనెప్పుడు చేయరు. నీచులను సేవింపరు. అట్టియవస్థ యందును ధనమునకు లొంగి నీచకృత్యములనాచరింపరు. ప్రతి స్వల్ప విషయమునకైన సంతృప్తినందుదురు. తమ సత్త్వమునకను గుణమగు కార్యము నాచరించుటకు గడగుదురు. మానవంతు లుదాత్తమయిన ప్రకృతిగలవారు. ఎల్లవేళల దాని కనుగుణముగనే ప్రవర్తించెదరు."

కథానిక :

కన్న కడుపు

* శ్రీమతి వి. సీతారామమ్మ *

అది ఒక గాడాంధకారమైనరాత్రి. ఆకాశము చిల్లులు పడ్డదేమోనన్నట్లు ఖోరున వర్షం. మధ్య మధ్యలో చెవులు చిల్లులు పడేట్లు ఉరుములు మెరుపుల శబ్దాలు, వీధుల వెంబడి నీరు కాలువలుగట్టి పారుతున్నాయి. రోడ్డు ప్రక్కనే ఒకచెట్టు క్రింద నాలుగు తాటాకులతో నిర్మించుకొన్న ఒక పంచలో ప్రసవ వేదన పడుతూంది ఒక బీద ఇల్లాలు. ప్రక్కనే అంధుడైన భర్త జబ్బుతో మూల్గుతూ ఒకమూల వొదిగి వున్నాడు. నాల్గువైపుల నుండి నీరు కారుతోంది. ఇటు ఆకలికీ అటు చలికీ గజగజ వణికి పోతున్నారు. పాపం ఆ ఇల్లాలు అచ్చటే ప్రసవించింది. బిడ్డ కెవ్వుమని అరుస్తూంది. .... తండ్రి చేతులతో తడుముతూ బిడ్డను తిలకిస్తున్నాడు. తల్లికి పుత్రోదయమైనందుకు సంతోషం, తనస్థితిని తలంచుకొని మరోవైపు దుఃఖం పెళ్ళగించుకొని వస్తూంది. ఏం జేస్తుంది ! వాళ్ళజానెడు పొట్టకు పిడికెడు అన్నందొరకని ఈ కాలంలో ఈ చంటిపాప నెలా సాకను? .... అందులో ఆ ప్రళయంలో ఆ చెట్టుక్రింద పంచలోనా ! ఆలోచించింది .... పొత్తిగుడ్డల్లో బిడ్డను చుట్టుకొంది. వానకు తడవనీకుండా ఒక తాటాకు పైన పట్టుకొని పోతూంది. ఎక్కడికో ! భర్త అరుస్తున్నాడు ఎక్కడికి పోయేదని? .... ఆమాటలనే వినిపించుకోకుండా బయలుదేరి వెళ్తూంది. ఒక పెద్దభవనం ఎదురైంది. అచ్చట ఆగింది .... పాపను హృదయానికి హత్తుకొని ఖోరున విలపిస్తూంది మాతృహృదయం. ఆ పసికందును తీసుకువెళ్ళి ఆ భవనం వాకిట, తలుపు దగ్గరగా పరుండబెట్టి ఏమిజరుగుతుందో అని దూరంగావచ్చి ఆవానలోనే తడుస్తూ ప్రహరీ గోడవద్ద పొంచి చూస్తూ నిలుచుని వుంది. వర్షం అంతకంతకూ ఎక్కువౌతుందే కాని తగ్గేసూచనలు కనుపించడం లేదు. వర్షపు తుప్పరలు తనపై పడేకొద్దీ ఆ పసికందు గొంతు చిల్లులు పడేట్లు కెవ్వునకేకలు పెడుతున్నాడు. తల్లి అలాగే తనబిడ్డకి ఏమి విపత్తు వాటిల్లుతుందో అని చూస్తూ నిలుచుని వుంది.

అదొక పెద్ద ధనికుని బంగళా. వారికెంతో ఆస్థి వుంది. దాన్ని అనుభవించేందుకు, ముద్దు ముచ్చటలు తీర్చేందుకు ఒక్క కొడుకైనా లేడు. ఎన్నెన్నో పూజలుచేశారు. వారి కోర్కె ఫలించలేదు. ఆ రాత్రి భార్యా భర్తలు ఇంకా నిద రించలేదు. ఎక్కడనుండో చంటిబిడ్డ ఏడ్పుధ్వని వినవచ్చింది. ఆమేడ అంతా వెదికారు. ఏమీ గోచరించలేదు. వెదకి వెదకి చివరకు వాకిటితలుపు తెరవగనే పాపం పొత్తిగుడ్డ పేలికల్లో ఒక మొగశిశువు వాకిట పండబెట్టి వుంది చుట్టుప్రక్కల చూచారు. ఎవ్వరూ కనుపించలేదు. సంతోషంతో దైవప్రసాదమని బిడ్డనెత్తుకొని లోనికెళ్ళారు. ఇదంతా చూస్తున్న మాతృహృదయం రెండు ఆనంద భాష్పాలు రాలుస్తూ తన కుటీరానికి తిరిగి వెళ్ళిపోయింది. ఇంకేముంది పంచ నేలకూలిపోయివుంది. పెద్ద చెట్టు కొమ్మ విరిగి పడివుంది.

అయ్యో ! నా భర్త ఏమైనాడు. "ఏమండీ ! ఏమండీ?" అంటూ వెతుక్కుంది. ప్రక్కగనే కొమ్మక్రింద పడి వున్నాడు. "ఏమండీ ! ఏమండీ" అంటూ పైనబడి నిమిరింది. ఇంకేముంది. శరీరం చల్లగా కొయ్యబారి పోయి వుంది. కెవ్వున కేకవేసి భర్తపై కూలిపోయింది.

* * *

పిల్లాడు ఎంతో గారాబంగా పెరుగుతున్నాడు, ధనికుని మేడలో .... ప్రతిదినం ఒక బిచ్చగత్తె వచ్చి నిలుస్తుంది మేడక్రింద బిక్షానికి. పైనుండి చిన్న పిల్లవాని చేతుల్తో వేయిస్తుంటారు బిక్షం. పాపం ఆ బిచ్చగత్తె పిల్లవాడ్ని చూస్తూ, ఆనందంతో మురిసిపోతూ కారుతున్న కన్నీటిని తుడుచుకొంటూ వెళ్తూంటుంది. ఎక్కడెక్కడో బిక్షాటన చేస్తూ ఆమేడ చుట్టుప్రక్కలే సంచరిస్తూ వుంటుంది ఆ బిచ్చగత్తె. ఈలా కొన్నిఏండ్లు గడచాయి. పిల్లవాడు పెరిగి పెద్దవాడయ్యాడు. అంతా ధనికుల పిల్లలతోటి సావాసం. కార్లో పిల్లాడు స్కూల్‌కి వెళ్తూంటే, బిచ్చగత్తె గేటువద్ద కాచుకొనివుండి "బాబూ" అనేది. బిచ్చగత్తెను చూచి ఒక అణా విసరివేసేవాడు. పాపం ఆ బిచ్చగత్తె పిల్లాడిని చూచి మురిసిపోతూ అణాను ముద్దెట్టుకొనేది. ఇది మామూలైంది. ఇలా హైస్కూల్ చదువు పూర్తికావచ్చింది. పిల్లాడు రమేష్ కాలేజిలోకి వచ్చాడు. ధనికుల పిల్లంతోటి సావాసం .... ఖర్చులు ఎక్కువయ్యాయి.

కన్న కడుపు

గోపి అనే స్నేహితుడొకడు దొరికాడు రమేష్‌కి. వాని స్నేహిత ప్రభావం వేశ్యల యిండ్లవరకు తీసుకు వెళ్ళింది. అంతేకాదు "సీత" అనే వేశ్యవల్లో పడ్డాడు. ఇక తనంత టదే అలవాటైంది త్రాగుడు. రమేష్ పూర్తిగా చెడి పోయాడు. రాత్రుళ్లు ఒక్కొక్కప్పుడు పన్నెండు గంటలవరకు యింటికి వచ్చేదిలేదు. బిచ్చగత్తె ప్రతిదినం రమేష్ యింటికి వచ్చేంతవరకూ ఎంతరాత్రైనా సరే గేటు వద్దనే కాచుకొనివుండి రమేష్ లోనికి వెళ్ళగనే తనూ తన గుడిశెలోనికి వెళ్తొందేది. రమేష్ ఈలాచెడిపోవడం చూచి ఆమె హృదయం ఎంతో తల్లడిల్లింది. కాని ఏమని మంద లిస్తుంది. తనొక బిచ్చగత్తె. ఈలాగే తన హృదయం పరి పరి విధాల కుళ్ళుతూండేది. కొద్దికాలానికి రమేష్‌ను పెంచి పెద్దచేసిన వారిరువురూ చనిపోయారు. ఆస్థికంతా రమేష్ పెద్దఅయ్యాడు. ఇక తనచుట్టూ స్నేహితుల మయం. త్రాగుడు, జూదంతో, ఆస్థినంతా కరిగిస్తున్నారు. ఇటు వేశ్య సీత, గోపి యిద్దరూకలసి రమేష్ ఆస్థినంతా కొల్ల గొట్టేశారు. చివరకు అప్పుల్లోగూడ దింపారు. సీత మీద మోజుతో అప్పులుగూడా చేశాడు. బిచ్చగత్తెకు ఈ విష యాలన్నీ తెలిసేకొద్దీ హృదయం పరిపరివిధాల తపించి పోతూంది తనబిడ్డ చర్యలకి. సుఖంగా బ్రతకాలని వాళ్ళ యింటిలో వదిలిందే గాని, ఈలా చెడిపొయ్యేందుకా? ...., ఎంతగానో దుఃఖించింది. అప్పులవాళ్లు ఇంటినికాస్తా ఆక్రమించు కున్నారు. రమేష్‌ని బైటకు గెంటేశారు. ఎక్కడున్నారు, తన స్నేహితులంతా! ఒక్కరూ ఇప్పుడు పలుకరించడమైనాలేదు. ఇక మిగిలిందల్లా వేశ్యేనని సీత యింటికి బయలుదేరాడు రమేష్. అచ్చట గోపి కౌగిళ్లో సరస సల్లాపాలాడుత్తోంది తనది అనుకొన్న సీత .... ఆ దృశ్యాన్ని చూచేసరికి రమేష్‌కి కండ్లు చీకట్లుక్రమ్మాయి. సీత యింత వ్యభిచారి అని అనుకోలేదు. మందలించ బోయాడు. కాని తననే మందలించి బాగాకొట్టి రోడ్డుపైకి గెంటేశారు. బిచ్చగత్తె బిడ్డను వెతుక్కొంటూ ఏమి విపత్తు వాటిల్లుతుందోనని నిద్రకూడా లేకుండా.తిరుగుతోంది. వేశ్య యింటివైపు రాగానే రోడ్డుపై పడివున్నాడు రమేష్ స్పృహతప్పి .... అమాంతంగాపోయి బిడ్డను కౌగలించుకొని తొడపై పండబెట్టుకొని ఎన్నెన్నో శైత్యోపచారాలు చేస్తూవుంది.

"అమ్మా ...... అ....మ్మా" అంటూ రమేష్ మూల్గుతూంటే. "ఏం . నా ...న్నా" అంటూ ఆ మాతృ హృదయం పొంగిపొరలి వచ్చే దుఃఖాన్ని ఆపుకొంటూ బిడ్డను నిమురుతూంది. వేడికన్నీటి బొట్లు రమేష్‌పై పడ్డాయి. కండ్లు తెరచిచూచాడు.

"ఆ! .... ఎవరు? .... నీవా! .... బిచ్చగత్తెవు?" అన్నాడు ఆశ్చర్యంగా!

"అవున్నాయనా! .... నేనే .... బిచ్చగత్తెను రా నాయనా .... మాయింట్లో వుందువుగాని రా!"

"వొద్దమ్మా .... అమాటైనా అన్నావ్. నీవైనా మేలు. ఇంతగా నా ఆస్థినంతా తిన్న స్నేహితుల్లో ఒక్కడైనా ఈమాట అనలేకపోయాడు. ఏంచేయను? తల్లిదండ్రులు పోయారు ఇక ఈలోకంలో నాకేంపనుంది .... ఇల్లూలేదు వాకిలీలేదు .... నాకింక దిక్కెవరున్నారు .... ఎక్కడైనా దూకిచావనైనా చస్తే హాయిగా వుంటుంది .... నన్ను పోనీమ్మా" అని రమేష్ అంటుంటే తల్లికండ్లనుండి నీళ్లు కారిపోతున్నాయి.

"ఏంటమ్మా! నా కష్టాలకు నువ్వెందు కిలా దుఃఖించ డం?" అన్నాడు రమేష్.

"లేదు నాయనా కష్టాలంటే ఏమిటో కష్టపడేవారికే తెలుస్తుంది. నాతో రా నాయనా. నన్నే మీ అమ్మ అనుకో. నా బిడ్డమాదిరి చూచుకొంటాను, నీ కేకష్టం లేదు రా నాయనా" అంది.

"సరేనమ్మా నీ యిష్టం. ఆపదలో తల్లిమాదిరి కాపాడావమ్మా" అంటూ ఆమె వెంబడి నడచి వెళ్ళాడు. ఒక గుడిసెలోకి తీసుకు వెళ్ళింది. చింపిరి వస్త్రాలు, కుండ బొచ్చెలు చూస్తూ అయోమయంగా కూర్చున్నాడు రమేష్. ఎక్కడెక్కడో కష్టపడి అంట్లు తోమి, బియ్యం దంచి మున్నగు పనులు చేసి ఇన్ని నూకలు తెచ్చి వేళకు రమేష్‌కి వండి పెడ్తోంది. తనను యింట్లో పండబెట్టి ఆమె యీ వయస్సులో ఆలా కష్టపడడం చూసి సహించ లేకపోయాడు. ఒకే ఆలోచనతో మనస్సు కలతజెంది పోయింది. ఏమైనాసరే సీతా గోపీ విషయాన్ని తేల్చా ల్సిందని బయలుదేరాడు ఒకరాత్రి. నిద్రలో ప్రక్కన తడిమి చూడగా రమేష్ కనిపించలేదు. కంగారుగా లేచి వెతికింది. చీకట్లో పోతున్నాడు. ఆ నీడ వెంబడి తనూ వెంబడించింది. సందులు, గొందులు తిరిగి ఒక యింటి ముందు ఆగాడు. చుట్టుప్రక్కల చూచాడు. ఎవ్వరూ కను

పించలేదు. తలుపు నెట్టుకుని లోనికి వెళ్ళాడు. లోన గోపి కౌగిట్లో వాలి వుంది సీత. పోయిన ప్రోవడం గోపి చెంప ఫెళ్ళున వాగిపోయింది. ఇద్దరూ కలియబడ్డారు మొలనుండి కత్తి తీశాడు రమేష్. అడ్డుగా వచ్చిన సీతను పొడిచాడు. సీత నేల కూలింది. రక్తం కారి పోతూంది. రమేష్‌కి కండ్లు చీకట్లు కమ్మాయి. మిద్దెపై నుండి దూకి ఎటో వెళ్ళిపోయాడు. గోపి పోలీసుకు ఫోన్ చేసి అచ్చటవుంటే తనకూ అపాయం వస్తుందని తలుపు తెరుచుకొని పారిపోయాడు. బైట పొంచి వున్న బిచ్చగత్తెకు ఏమీ అర్థంకాలేదు పైన జరుగుతున్న చప్పుడు విని భయపడింది. రమేష్‌కి ఏమైనా ప్రమాదం వాటిల్లిందేమో అని తలుపు నెట్టుకొని లోనికి వెళ్ళింది. గుండె నీరైపోయింది లోని దృశ్యాన్ని చూచి. సీత శవం అచ్చట పడివుంది. ఇదంతా కొడుకు పనేనని అర్థమైంది. పోయి ఆ కత్తిని కూడతీయ బోతూవుంది. ఇంతలోగా పోలీసులు వచ్చి పట్టుకున్నారు.

మరుసటి దినం కోర్టులో విచారణ. బిచ్చగత్తె బోనులో నిలుచుని వుంది.

"నీవేనా సీతను పొడిచి చంపింది" అని జడ్జి ప్రశ్నించాడు.

"ఆ నేనే, నేనే చంపాను" అని ఆమె సమాధానం.

"ఎందుకు చంపాల్సి వచ్చింది?"

"కాదు.... ఆమె కాదు ... నేను చంపింది. నేను.... ఆమె నిర్దోషి.... ఆమెను వదలండి.... ఆమె నిర్దోషి" అని అరుస్తూ, పరుగెత్తుతూ లోనికి వచ్చాడు పిచ్చివాడిలా రమేష్. అందరూ నిశ్చేష్టులైపోయారు.

"కాదు బాబూ.... నామీద అభిమానంతో చెప్తున్నాడు. ఆయనకాదు ... నేనే చంపింది నేనే" అని బోనులోంచి అరచి చెపుతూంది బిచ్చగత్తె.

రమేష్‌కి కండ్లవెంబడి నీరు కారుతున్నాయి. బిచ్చ గత్తె తన కొరకు చూపిన త్యాగానికి.

"నీ వెవరు? ఎందుకలా చేశావ్" అని మరల జడ్జి ప్రశ్నించాడు.

"చనిపోయే ముందైనా నాకథ అందరికీ చెప్తాను" అని తను బిడ్డను కనడం, అచ్చట వదలడం, నాశనం చేసిన వేశ్యను తానే చంపి తన కసి తీర్చుకున్నానని చెప్పింది.

"హత్యానేరం తనే చేసినట్లు ఒప్పుకొంది గనుక ఉరి శిక్ష విధించా"లని తీర్పు చెప్పారు. కోర్టువారంతా లేచి వెళ్తున్నారు. రమేష్ "అమ్మా.... అమ్మా...." అంటూ వెళ్ళి అమ్మను కౌగలించుకొన్నాడు. కొడుకును ఆపలేని దుఃఖంతో కౌగలించుకొని తల నిమురుతూంది తల్లి ...

"నేను చేసిన నేరానికి నీకు ఉరిశిక్షా... అమ్మా" తల్లి కౌగిట్లో వాలిపోయాడు రమేష్. పోలీసులు తల్లీ బిడ్డల్ని వేరుచేసి తల్లిని తీసుకు వెళుతున్నారు. "అమ్మా ... అమ్మా...." అంటూ పిచ్చివాడిలా అరుస్తూ గుడ్డలు చింపు కొంటున్నాడు రమేష్. తల్లి మౌనంగా పోలీసులతో వెళ్తూంది ఉరి కంబం వద్దకు.

ఇల్లరికం

శ్రీ కె. శశాంక్.

[జరిగినగాథ :— మాటవరుసగా తండ్రి తన పెళ్ళినిగూర్చి ప్రస్తావిస్తే, దాన్ని పురస్కరించుకుని వివిధ భావాలు మనసులో పొడగట్టుండే రామం అనాలోచితంగా విజయవాడ వెళ్ళి మామయ్యతో తన పెళ్ళిని గూర్చి ఎత్తాడు. బావమఱిది అభిప్రాయాన్ని తెలుసుకున్న మామయ్య రామంతో, మాలతికి వేరే సంబంధం చూసు కుంటానంటాడు. కాని రామం మాలతిని చేసుకోవటం తన కిష్టమేనని అన్నప్పుడు, మామయ్య, ఏకీభావంలేని తండ్రీ కొడుకుల అభిప్రాయాలు చివఱికి కుటుంబాన్ని అల్లరిపాలు చేయటానికి దారితీస్తాయ్యేమోననీ, అందువల్ల ఆలోచించ మనీ అంటాడు అతనితో. ఈ మృదుమధుర సమాధానం రామానికి విషంలో పోసినట్లయింది. అవమానంతో పీడింప బడ్డాడు. తను, తన పెళ్ళికోసం కేవలం అర్థించటానికే అక్కడికి వచ్చినట్లుగా భావించి, మామయ్యతో, తన దౌర్బ ల్యం కప్పిపుచ్చుకుంటూ, కఠినంగా, తను నిజంగా ఆలోచించకుండానే వచ్చినట్లూ, మాలతిని తను చేసుకోననీ చెప్పి వచ్చేస్తాడు. ఇది తెలిసిన శంకరయ్య అతని అనాలోచితపు పనికి కోప్పడతాడు. ఇది యిలా ఉండగానే, శాంత పెళ్ళికావటం జరిగిపోతుంది. మూణ్ణిద్రల కెళ్ళిన శాంత మళ్ళీ గుంటూరుకొచ్చిన మర్నాడు శంకరయ్య హఠాత్తుగా శూలుకుట్టి మరణించాడు. అంతటితో కుటుంబ భారమంతా రామం మీద పడ్డది. ఒక ప్రక్క కుటుంబ నిర్వహణ,—మఱొకప్రక్క ధనాభావం,— ఏమిచేయటానికీ పాలుపోని రామానికిప్పుడు అర్థమైంది; తన తండ్రి తన పెళ్ళిద్వారా-ధనాన్నెందుకు కాంక్షించాడో!

కష్టాల్లో సుఖాలన్నట్లు రామం బి. ఏ. పాసయ్యాడు. తండ్రికి చిరపరిచితుడైన రామప్రసాదనే లాయర్ దగ్గఱ కెళ్ళి ఉద్యోగవిషయమై అర్థించాడు. లాయర్ చాలామంచివాడు. రామానికి రెండురోజుల్లో ఏదో ఒకమాట చెప్పేస్తానని ప్రమాణం చేసాడు. అన్నట్లుగానే ఆయన అతనికి కలకత్తాలో తన స్నేహితుడిద్వారా ఉద్యోగ మిప్పించగలనంటాడు. మాటల సందర్భాన విద్యార్థి దశలో తనకు శంకరయ్య చేసిన సహాయాన్ని రామంతో చెప్పగా, రామం ఆశ్చర్య పోతాడు. సమున్నతగర్భున్న పెద్దమనిషి తన తండ్రి హృదయంలోని ఉన్నతభావాన్ని యోచగలిగినప్పుడే రామం— ఆతండ్రి మరణానికే అప్పుడతని చింత.— ఇక చదవండి.]

౫

రామం ప్రయాణమైనాడు. వెళ్ళినవెంటనే కృతజ్ఞతాభావం ఉట్టి పడుతున్న తన లేఖను రామ్ ప్రసాద్‌గారి కందించాడు. ఆయన భార్య ఆయన నడి గింది—"అబ్బాయి ఎవరండీ?" అని.

"నా స్నేహితుడి కొడుకు. పాపం! ఆయన పోయి నాడు. కుటుంబ భారమంతా అతని మీదే పడింది. అయినా అదృష్టంలే.. తొందరలోనే మూడు వందల రూపాల జీతగాడైనాడు" అన్నాడాయన.

"పిల్లవాడు బాగున్నాడండీ!" అంది ఆవిడ.

"అవును.— ఏం? అట్లా అంటున్నావు"

"మన శశినిస్తే ఇల్లరికానికొస్తాడేమో"

"సరే! ఆలోచించక ఆలోచించక ఇదే అనాలి!!— బి ఎ. చదివినవాడికేమిటి పోదూ!" అన్నాడాయన అసంతృప్తిగా.

"ఈ కాలంలో ఇల్లరికానికొచ్చేవాళ్ళెవరండీ!! ఒక్కగానొక్కతె. దాన్ని వదిలి పెట్టటమంటే నాకు చావటం మేలు" అన్నదావిడ విచారంగా.

"ఇల్లరికానికి నేను ఛస్తే ఒప్పుకోను. అట్లాచేస్తే శశి అతన్ని గౌరవంగా చూడటం నేర్చుకోలేదు. ఆడ పిల్లలకు అత్తవారిల్లే అలంకారం."

"మీదంతా........ అదోరకం! ఇంతపెద్దలాయరై, రేపో ఎల్లుండో జడ్జీకూడాకాబోతూ ఈ పూర్వాచార మేమిటీ?" అందా ముసలిముత్తైదువ.

"ఆహా. నువ్వు నవనాగరీకంగా వెలిగి పోతున్నావు కదూ!" అన్నాడాయన నవ్వుతూ.

"సరే! నా అందానికేమొచ్చె గానీ దాని విషయం చెప్పండి. దాన్ని వదిలిపెట్టి ఉండటం నాకుచేతకాదు." అన్నదావిడ.

"నీకేమీచేతకాదు. ...."

"అబ్బ! కనుక్కోరాదూ?"

"సవితి తల్లినీ, చెల్లెళ్ళనూ అందర్నీ వదిలిపెట్టి యిక్కడికి రమ్మంటే వస్తాడా ఏం?"

"మఱి కలకత్తావఱకూ ఎట్లా పోయాడూ?"

"ఏమో మనకు తెలీదు. అయినా ఉద్యోగం కోసం పరాయిదేశం పోవటం, యావజ్జీవం పెళ్ళాన్నంటి పెట్టుకుని అత్తవారింట్లో ఉండటం ఒకటేనా? ...."

భార్య గొంతులో వెలక్కాయ పడింది. ఆవిడ అప్పటికేమీ మాట్లాడలేదు. కానీ (రామంవంటి అందగాడు తన కల్లుడైననాడే తనకు నిజమైన ఆనందం.) అనుకుందావిడ. కేవలం అతనిలో అందాన్ని మాత్రమే ఆమెచూడలేదు. గుణంకూడా ఉన్నదతనికి. అందగాళ్ళయితే ఎంతమంది లేరు? కాని మంచి గుణం వుంటుందా అందరికీ? —

సంవత్సరం గడిచిపోయింది. రామం ఉద్యోగం స్థిర పడింది. ఇంటికి నూటయాభై పంపుతూ తను మిగిలింది వాడుకునేవాడు. నెలవల్లో కమలకు పుట్టిన ఆడపిల్లను చూడటానికీ, ఒక్కమాటు విశ్రాంతిగానూ ఉంటుందన్నట్లు రామం గుంటూరు కొచ్చాడు. అటునుంచి రామప్రసాద్‌గారికి సుముఖంగా కృతజ్ఞత తెల్పటానికి మెడ్రాస్ కొచ్చాడు. రామప్రసాద్‌గారు రామం హృదయంలోంచి పెల్లుబికి వస్తున్న కృతజ్ఞతకు ఎంతో ఆనందితుడైనాడు; భార్య అభిప్రాయం అతనిలో కూడా ఒక్కమాటు తలెత్తి మళ్ళీ అణిగిపోయింది....

ఆనాడు, అయినా, రామం ఇద్దరూ భోజనం చేస్తున్నారు. లాయర్‌గారి భార్య ఉత్కంఠతో అతనివేపు చూసి, చూసి, చివఱికి "నాయనా! నీకు పెళ్ళైందా?" అన్నది ఏమీ తెలియనట్లు.

"లేదండి" అన్నాడు ముక్తసరిగా రామం.

"మా కాలంలో మాకు పదమూడేళ్ళకే అయిపోయేది. ఒకవేళ అట్లా కాకపోతే మగవాణ్ణీ, ఆడదాన్నీ కూడా తిట్టి పోసేవారు" అన్నదావిడ.

"ఇప్పుడు కాలం మారింది కదండి!" అన్నాడు రామం ఆమెను లక్షించి నవ్వుతూ.

"ఏమి మారటమో నాయనా! ఛస్తున్నాం ఈ చదువులతో" అంది ఆవిడ.

"మీకు పుట్టినప్పట్నుంచీ పిల్లలకు సంబంధాలు స్థిరపరచటంలో ఉన్న ఆత్రం మరెవ్వరికీ లేదు" అన్నాడు అలాగే నవ్వుతూ మళ్ళీ. రామప్రసాద్ గ్లాసులో నీళ్ళు తృప్తిగా తాగి అన్నాడు. "నిజం చెప్పావోయ్! అట్లా బుద్ధిచెప్పు మా ఆవిడకు.—" భార్యా రత్నం చుర చుర చూసింది— వెంటనే ఆవిడ రామం వైపు తిరిగి, "మాకూ ఒక ఆడపిల్ల ఉన్నది నాయనా!" అంది.

ఏమనాలో రామానికి అర్థం కాక మాట్లాడకుండా ఊరుకున్నాడు. తన మాటలతో అతన్ని పరీక్షిస్తున్న విధంగా ఆవిడ మళ్ళీ "నీకు చెల్లెళ్లున్నారా నాయనా!" అంది.

"ఉన్నారు. ఒకమ్మాయికి క్రిందటి సంవత్సరమే మా నాన్నగారే పెళ్ళిచేసి పోయారు.- ఇంక ఒక్కతె వుంది."

"మీ సవితి తల్లి కెవరైనా ఉన్నారా?"

"ఆ, మా నాన్నగారు పోయేసమయాన మా పిన్ని కడుపుతో వుంది. నాలుగు నెలలు క్రిందటే ఒక అమ్మాయి పుట్టింది" అన్నాడు రామం.

"బంధువుల్లో మేనరికా లున్నాయా నీకు?"

"ఆ" అన్నాడు రామం.

ముసలిలాయర్ పెళ్లాం కొంచెం నిరుత్సాహ పడింది. అయినా ఆగకుండా అంది. "ఏదో ముసలిదాన్ని నాయనా! ఇవన్నీ అడుగుతున్నందుకేమీ అనుకోకేం? ఇంతకీ నీ వంటి బుద్ధిమంతుణ్ణి చూడగానే ఏదో కోరిక పుట్టింది. నువ్వు మా అమ్మాయిని ఎప్పుడూ చూడలేదా?"

"లేదు. ఎందుకు?"

రామ్‌ప్రసాద్ నవ్వారు. "చూడు! చూడు నాటకం!—

ఇంకా ఏమి చేస్తుందో!" తమాషాగా, ఎంతో తృప్తిగా అన్నారాయన ఆ మాటలు.

భార్య ఆ మాటలు విని ఇంకా ఉత్సాహంగా, రామం ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పకుండా, "శశీ! ఓ శశీ! ఇటురామ్మా!" అంటూ పిల్చింది.

"ఏమిటే?" అంటూ మారాం చేస్తూ వచ్చింది శశి! "ఎంత నాజూకు; ఎంత చక్కదనం!'' అనుకున్నాడు రామం మనసులో తర్వాత.

శశితోనూ ఆవిడ ఏమీ మాట్లాకుండా "ఇదుగో! నాయనా! ఇదే మా అమ్మాయి!" అంది రామంతో.

రామ్‌ప్రసాద్ గట్టిగా నవ్వుతూ అన్నాడు. "భూలోకం స్వర్గలోకంగానూ, స్వర్గలోకం భూలోకంగానూ మారట మంటే యిదే!.... సరే! అదెందుకుగానీ ... చూడ వోయ్ రామం! ప్రశ్నిస్తున్న కంఠం స్త్రీదో, పురుషుడిదో గుర్తింపలేని చిన్మయత్వంలో మునిగింది మా భార్యా త్నరం ..." ఆయన ఈ మాటలనటానికేమీ సంకోచించలేదు. చాలా సహజంగా అనేసాడు.

శశి, రామ్‌ల చూపులు కలిశాయి. రామం తల దించేసుకున్నాడు. ఇప్పుడు తెలిసింది తనకి, ఇందాకట్నుంచీ లా పాయింట్స్‌తో తనను ఆ ముసలావిడ ఎందుకంతగా వేధించిందో— ఆ పిల్లను స్వయంగా ఎందుకు పిలిపించి తనకు చూపించిందో?— వెంటనే అతని దృష్టిపథంలో మాలతి దృగ్గోచరమైంది. వ్యాకులపాటుతో భోజనం ముగించి, తనకోసం నిర్ణయింపబడ్డ గదిలోకెళ్ళిపోయాడు. మామయ్యను తానొకప్పుడు వెళ్ళి భార్యా భిక్ష కోరి, అతనిచేత తిరస్కరింపబడ్డా, అతనికి ఆశపోలేదు........ "మామయ్య మాలతిని తన కివ్వనన్నాడు. కోపంతోకాదు. తన కుటుంబం ఒకవేళ తండ్రి అభిప్రాయభేదంతో బయట పడాల్సి వస్తుందేమోనన్న దూరాలోచనతో అన్నాడామాట. కాని ఇప్పుడు [illegible]ండ్రి లేడు. కొబట్టి తన నద్దగించే వాళ్లు లేకపోవచ్చు!! లేరు!! అందువల్ల తను మాలతిని చేసుకుంటేనే? మళ్ళీ మామయ్యనెలా అడగాలో అర్థం కాలేదు. అందులో కోపంగాకూడా మాట్లాడి వచ్చాడాయను!.... ఒకప్పుడు బెట్టుసరితన మన్నది లేకుండా "మాలతిని నాకియ్యి" అనిఅడిగి, అతనిచేత మంచిగానో, చెడ్డగానో, ఎట్లాగైతేనేం? "ఇవ్వను" అని అనిపించుకుని, ఇప్పుడు మళ్ళీపోయి అడిగితే ఏమనుకుంటాడు? ఒకవేళ అతనే స్వయంగా రాస్తే అప్పుడు మాలతిని చేసుకోవచ్చు" ననుకున్నాడు రామం. "కానీ శశినెందుకు చేసుకో కూడదు?" — అయాచితంగా లభిస్తున్న ఈ ప్రాని పండును త్రోసిపుచ్చగల సాహసంగానీ, త్యాగంగానీ అతనిలోలేదు. ధనంలోగానీ, అందంలోగానీ శశేపై చెయ్యి!! మరి గుణంలో ఏమో? అదితెలుసుకోగల అవ కాశం అతనికిలేదు. — అయినా అదీమంచిదేఅయి ఉంటుందనుకున్నాడు. "రామ్‌ప్రసాద్‌గారి ఉదారగుణాల్లో ఏకొంచెమైనా ఆమెకు సంక్రమించి ఉండకూడదా?" అనుకున్నాడు రామం. — కానీ ఈసారిమాత్రం బెట్టుగా ప్రవర్తించాలనుకున్నాడు.

తెల్లవారుఝామున తోటలో మొక్కల్ని జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తూ రామ్‌ప్రసాద్‌గారు కన్పించారు రామానికి నిద్ర లేచేసరికి.

రామం బద్ధకంగా మళ్ళీకళ్ళుమూసాడు. రామ్‌ప్రసాద్ గారు రామాన్నిచూసి "ఇంకా బద్ధకం తీరలేదటోయ్!" అన్నారు నవ్వుతూ. రామం ఒళ్ళువిరుస్తూ లేచి కూర్చుని నవ్వి "ఏదో! ఇంకాతెల్లవారలేదుగదా! అని" అన్నాడు. రామ్‌ప్రసాద్ నొచ్చుకుంటూ "అరె! లేచావేం? పడుకో. పడుకో" అన్నారు.

రామం లేచాడు. ఆయనతోపాటు తోటలో తిరగటం మొదలుపెట్టాడు. మాటల్లో ఆయన అన్నారు. "శశిని నీకిద్దామని అనుకుంటున్నాం రామ్!"

"నాకా?—" అన్నాడు రామం.

"అవును. ఏం? అయితే ఇల్లరికానికి రాగలవా?" అన్నాడాయన.

"ఉహుఁ?— అయినా ...."

"నువ్వు మిగతావిషయాలకేమీ చింతించవద్దు. ఉద్యోగంమానితే ఎట్లా అని ఆలోచిస్తున్నావా?— బి. యల్. చదివి నాతోపాటు ప్రాక్టీసుపెడుదువుగాని."

"మాపరిస్థితులు మీకుతెలుసు నన్ను ...."

"సరే!— కాని సందేహనివారణ కాకముందే వదిలిపెట్టటం నాకిష్టంలేదు. ఇల్లరికానికి ఒచ్చినా అల్లుళ్ళు బుద్ధిమంతులై నీలా ఉంటారని నాకాశలేదు. అందుకే ఇంతగా అడుగుతున్నాను. .... నువ్వు మళ్ళీచదువుప్రారంభిస్తే

౬

మాటల సందర్భంలో, ఒకనాడు కమల బాధ్యతాయుతంగా, రామం వివాహాన్ని గూర్చి అతనికి సూచించింది.

రామం అన్నాడు ఏదో మర్చిపోయినట్లుగా. "ఆ.... రామ్‌ప్రసాద్‌గారు నన్ను ఒక విషయాన్ని గూర్చి రాయమన్నారు. నీతో కూడా సంప్రదించి రాస్తానన్నాను. ఆయనకొక కూతురుంది— ఇల్లరికానికి పోవాలిట మరి!"

"ఓహో! నీ కిస్తామన్నారా? మరి మాలతి?"

రామం కొంచెం బాధగా పూర్వం జరిగినదాన్నంతా చెప్పి అన్నాడు. "మళ్ళీ పోయి ఎట్లా అడగాలో నాకు అర్థం కావటంలేదు. మరి మామయ్యేమో మళ్ళీ దాన్ని ప్రసక్తి తీసుకురాలేదు. అటువంటప్పుడు మళ్ళీ మన మడిగితే లేకితనంగా ఉంటుందేమో?—"

"అవును...." అని దీర్ఘంగా నిట్టూర్చింది కమల. "శాంత ఉత్తరం వ్రాసింది. మెట్రిక్ పాసైందిట. ఈ సంవత్సరంతో అతని చదువు పూర్తవుతుంది. ఆ తర్వాత భార్యతో పాటు ఇంగ్లండు ప్రయాణానికి సిద్ధమవుతాడుట." అంది.

"అహా....ఏం? నీ అభిప్రాయం చెప్పుమరి!— ఆయనకేమీ రాయక పోతే ఏమన్నా అనుకోడు?"

"నీ యిష్టం రామం. చెసుకుందేది నువ్వు కానీ, నేను కాదుగా. మరి నీ యిష్టమేమిటో?" అంది ఒళ్ళో పసిపాపను ఆడిస్తూ.

"ఇది మంచి సంబంధం అవునా కాదా? పోనీ నువ్వు అదైనా చెప్పకూడదూ?" అన్నాడు రామం జాలిగా.

"నేను నిజంగా మనస్ఫూర్తిగానే చెప్తున్నాను రామం! నువ్వు ఇల్లరికానికి వెళ్ళటానికి బాధ పడ్తున్నావా?— మే మేమీ ఆర్థికంగా బాధ పడము. ఎట్లాగో సరిపుచ్చగలను ఇంటి అద్దెతో......"

"ఆ, చెప్పటం మర్చిపోయాను. ఆర్థికంగా మనకేమీ బాధ ఉండదు. కట్నం ఐదు వేలిస్తానన్నాడు. అది మీరు వాడుకుంటూ ఉంటే, నేను బి. యల్. చదివి ఆయనతో కలిసి ప్రాక్టీస్ చేస్తూ నీకు కావసిన డబ్బు పంపుతూ ఉంటాను.... ఇంక సూర్య ప్రకాశ్‌తో మన మేమాత్రమూ తీసిపోము కూడా !" అన్నాడు.

"అవును...." అంది కమల. అతనికిప్పుడు హోదా మీదికి దృష్టి పోతోందని తెలుసుకున్నది కమల. తుచ్ఛమైన బాహ్యాడంబరాల కోసం లాయరు కూతుర్ని వరించబోతున్న రామాన్ని చూసి కమల లోలోపల అతని నీచ దౌర్భల్యానికి అసహ్యించుకున్నది. అటువంటప్పుడు శంకరయ్య రెండోపెళ్ళి చేసుకొన్నంత మాత్రాన అతన్ని గడ్డిపోచకన్నా హీనం చేసి మాట్లాడిన వాడు— అసహాయుడు— రామం ఏ విధంగానూ శంకరయ్య వంటి నివురుగప్పిన నిప్పుకణికను విమర్శించటానికి తగడని నిర్ణయంచేసింది. మాలతి సౌహార్ద్రిత ఆమెకు తెలుసు. అలాటి ఆమె జగ జగాల్లో, యుగ యుగాల్లో, ఏసముద్రగర్భాన్ని చీల్చి వెదకినా లభిస్తుందా? అని కమల అభిప్రాయపడింది మాలతిని గూర్చి— సరే! రామానికి వచ్చే పాడు కోపానికి తానే బాధ్యురాలవటం ఎందుకు?— అని ఆమె అతని యిష్టాను సారమే కానిమ్మన్నది. కాని ఒక పక్క చేతులో నాలుగు వేళ్ళు నిలవలేక, కేవలం బానిసత్వపు పదవిలో, వంద గలగలమనే గాజు రాళ్ళను జేబులో వేసుకొని ఆకాశ శిఖరాన్నందుకొన్నట్లు ఆనందంగా వచ్చే రామం మేనమామ ముందు గతేమిటి? తమ వంశంలో పెళ్ళి కాని పిల్లలుంచే తమ సంఘం సహిస్తుందా? వెలివెయ్యటమన్నది లేకపోయినా అంత జరిగినట్లు విమర్శిస్తారు. అందుకేగా కమల ఈ రెండోపెళ్ళి వాడి ప్రాపున పడి సుమారు రెండు సంవత్సరాల్లోకే వైధవ్యానికి గురి అయింది!!— దీర్ఘంగా, బాధగా నిట్టూర్చింది కమల!— కమల దృష్టిపథంలో మాలతి సాక్షాత్కరించింది. ఒకనాడు రామం మాలతిని అందగా ఉంచుకుని, ఆమె పేదరాలు కాబట్టి, తనామెను కట్నం లేకుండా పెళ్ళి చేసుకుని, "ఒక పేద యువతిని కన్నె చెరనుంచి తప్పించాడు" అని పేరు పొందటం కోసం ఆత్రపడి అసహ్యంగా మాలతిని కోరాడు. కాని.... ఈ నాడు తన అభ్యుదయం కోసం, స్వార్థం కోసం, తన భోగాలకోసం లాయర్ కూతుర్ని చేసుకోటానికి యిష్టపడుతున్నాడన్న అతని భావం తెలియగానే కమల హృదయం జుగుప్సా భరితమైపోయింది.

"ఏం? మరి నీ అభిప్రాయం సరిగా చెప్పు! మెద్రాసుకి తీసికెళ్ళి ఆ అమ్మాయిని కూడా చూపిస్తాను" అన్నాడు రామం.

"ఏన్నీ," అనైనా పలకలేదు! కమల అంతా

మనసులోనే దాచుకుని ప్రేమపూరితంగా అన్నది. "కాదు బాబూ! నీకు నచ్చితే నాకు నచ్చినట్లే! నీకు చెప్పించుకో వాల్సిన వయస్సు కాదు. నాకు తెలుసు. మంచి చెడ్డల్ని నీ విషయంలో నువ్వే నిర్ణయించావు. అవన్నీ నాకు బాగానే ఉన్నాయి. మరి యింక నీ హృదయపూర్వకమైన అంగీ కారమే కావలసింది! నువ్వు సుఖంగా ఉండాలని ఆశీర్వ దిస్తున్నాను."

రామ్ కృతజ్ఞతాభావం ఉట్టిపడ్తూన్న కళ్ళతో ఆమెవైపు దృష్టి సారించాడు.

"ఉత్తరం రాయమన్నావా?" అన్నాడు మళ్ళీ.

"ఉహూ ఇప్పుడువద్దు. ఆయనే "నామాటనేంచేశావు?" అనో, ఎదోరాస్తే అప్పుడురాద్దుగానివి - అంతవఱకూ నువ్వేమీ రాయవద్దు" అంది కమల పసిపిల్లను భుజంమీద పడుకో బెట్టుకుంటూ.

రామానికి ఆమెసలహా చక్కగాతోచింది -ఆనందంగా అందుకంగీకరించాడు.

౭

"ఏమిటండీ! మీరుమరీ అలాఅయిపోతారేం? అసలు ఆడపిల్లలకు పెళ్ళి కావటమంటే ఎంతకష్టం?"

"మళ్ళీరామానికే రాస్తాను" అన్నాడు నిస్పృహగా మామయ్య.

"ఛ. ఒద్దు. మొదట మనం మనచేతులార పాడుచేసు కున్నాం .... అతనంతట అతనొచ్చి అడిగితే ఇవ్వలేదు గాసి, ఇప్పుడు మనిమిస్తామంటే ఒప్పుకుంటాడా? ఆత్మాభి మానమన్నా ఉండద్దూ? .... అయినా మనది తప్పేలెండి. మన్నుద్ధరించటానికొచ్చిన వాళ్ళని కూడా తిరస్కరించి పంపేశాం .... ఈవిషయంమీద అతనికి మనమీద కోపం కల్గిఉండవచ్చు" అంది అత్తయ్య.

పాపం! రామంయొక్క దౌర్బల్యాన్నికూడా మంచి గానే అర్థంచేసుకున్నారు వాళ్ళు. లోకంలో ఇలాటి అమా యకులెంతమంది ఉంటాయి? అందుకే పెద్దలన్నారు. "తోటిమనిషిలోని మంచిని గ్రహించటమే మనలోని మంచి" అని .... అయినా దీన్ని పాటించేవాళ్ళు ఎక్కువ మందిలేరు! అతక్కువమంది దీన్ని క్రమంగా పాటించ లేరు. అయినా ఇది స్వతహాగా మనిషికిరావలసిన ఒక గుణం. అలవాటు చేసుకుంటే అలవఱుచుకొన్నవాళ్ళు చాలా తక్కువమంది. .....

"అప్పుడు నేను ఏదురభిప్రాయంతోనూ ఇవ్వననలేదు. మనవల్ల వాళ్ళు వేర్లుపడాల్సివస్తే?" అన్నాడు మామయ్య.

"సరే మీయిష్టం రాసి ప్రయత్నించండి" అంది అత్తయ్య శాంతంగా.

ఇంట్లో లోలోపల ఎంత గాలిదుమారం రేగుతున్నా ఏమీజరుగనట్లు ప్రశాంతంగా జీవనంచేయగల్గే మహత్తర శక్తి అత్తయ్యలోకెవరు ప్రవేశపెట్టారు? - అదే వారి జీవితంలో తృప్తి. కష్టించి సంపాదించాలన్న దిగులూలేదు. మాలతి భారం తాముమోయలేమన్న భయమూలేదు వారికి. కాని మాలతి, తనపట్ల తల్లిదండ్రులు తమబాధ్యతను సరిగా గుర్తించలేదని అనుకుంటుందేమోనని వారిబెంగ!! ప్రపం చంలో వారు ఏదైనాసహించగలరు. కాని తమబిడ్డ తమ నపార్థం చేసుకునే సమయం వచ్చిందంటే మాత్రం వాళ్ళు క్రుంగిపోతారు. ఇదినిజం!!

ఆనాడు రామానికి ఉత్తరం రాయాలని కూర్చున్నాడు మామయ్య. — "నిష్కాముడివైన నువ్వు నాదగ్గర్నుంచి ధనాన్నేమాత్రమూ ఆశించలేదు. కానీ ఆనాడు నువ్వు...." రాస్తున్నాడు. వాకిట్లో "పోష్టు" అన్నకేక విన్పించింది. తొట్రుపాటుతో లేచి దాన్ని తీసుకున్నాడాయన. బుక్ పోస్ట్! రామం పెళ్ళిశుభలేఖ! మెడ్రాస్‌లో ప్రసిద్ధుడైన ఒకలాయర్ కూతురు! మామయ్యకు తలగిఱ్ఱున తిరిగింది. "నువ్వు నిష్కాముడివి ...." అని తను రాస్తున్న ఉత్తరంలోని ఆమాటనుచూసి, ఆగదిలోని గోడసైతం తనను పరిహ సిస్తున్నట్లు భావించాడు. "నిష్కాముడు! అహహ్హాహ్హా" వికటాట్టహాసం చేస్తూ ఏదో అశరీర వాణి అతి నిర్లక్ష్యంగా ఆశీస్సు[illegible] తప్పిపోతాయా అనిపించిందాక్షణాన..

కల్లాకపటం తెలియని మేనమామ నిలువునా నీరయ్యాడు. ఎవరితోనూ చెప్పనైనాలేదే? - మేనమామ అని తనతో ముందుగా ఏమాటాచెప్పలేదే? - ఇట్లాకూడా జరుగు తుందా? రామం ఆనాడు అంతగా ఫీలౌతూ, తను మాలతినే చేసుకుంటాననీ, తనతండ్రి యిష్టా యిష్టాలతో తనకుపనిలేదనీ చెప్పిన ఆమాటలకర్థం, కేవలం తన ప్రమాణం అబద్ధంలేదనీ, తను అమాయకంగా ఒచ్చి అడిగినా మామయ్య తనకు మాలతి నివ్వటాని కొప్పుకో లేదనీ అంతా అనుకోటానికేనా, తనమీద తప్పురుద్ది తాను ఈగురుతర బాధ్యతనుంచి విముక్తి పొందటానికేనా? - లోకులకేంతెలుస్తుంది? తను రామానికి మాలతిని యివ్వక

[తరువాయి 37-వ పేజీలో]

శ్రీ త్యాగగురుస్తుతి కీర్తనలు

శ్రీమతి కె. యమ్. సౌందర్యవల్లి

కీర్తన–17

రాగం సరస్వతి — రూపక తాళం.

ప॥ నవరసయుత భావముతో, నవనవ కీర్తనములతో
స్తవముసేయు త్యాగరాజుని, సన్నుతింపవే, మనసా ॥సన్ను॥

అ॥ రవికులభవుడగు రాముని, భవజలధి తరించుటకై ॥నవ॥

చ॥ కవిమానవ తతిచేసిన, కలుషంబులడంపగా
లలితమగు సునాదసుధచే, సులభమార్గము జూపగోరి ॥నవ॥

0-2	1-4	0-2	1-4
ప॥ : ద స	నీ దా పా పా	పా ప మ	రీ మా పా ;
న ర	ర స యు త	భా . .	వ ము తో
; రి మ	పా దా సా ;	సా సా	దా నీ ద ప మా
న వ	న వ కీ	ర్త న	ము ల తో . .
; ద స	రీ దా సా రీ	సా ;	దా నీ ద పా మ
స్త వ	ము సే . యు	త్యా	గ రా జు ని .
; నీ	దా పా రీ మా	పా ;	; దా నీ ద ప
న	న్ను తిం ప	వే	మ న స .
మ , నీ	దా పా రీ మా	పా ;	; ; ; ;
స	న్ను తిం ప	వే :	; ; ; ;
అ॥ప॥ ; ప ద	సా సా రీ రీ	సా సా	సా ద నీ ద ద ప
ర వి	కు ల భ వు	డ గు	రా . ము ని . .
మ, ప ద	సా సా రీ ప మ	రి స సా	ద నీ ద ప మా ,
. ర వి	కు ల భ వు	డ గు రా	. ము ని . .
; ద రి	సా సా నీ దా	ప ద సా	ద రి స నీ ద ప ప
భ వ	జ ల ధి త	రిం చు .	టు ట . . కై . .
మ ప (దస)			
. . (నవ)			
చ॥ ; ద స	నీ ; దా దా	దా దా	దా ; నీ దా
క వి	మా న వ	త తి	చే సి న
; ని ద	పా మ, రీ, మ	పా ;	ద స నీ, దా .
క లు	షం . బు ల	డం	ప . గా .

అ. ప. వలె
లలితమగు సునాదసుధచే
సులభ మార్గము జూపగోరి ॥నవ॥

శ్రీ త్యాగగురుస్తుతి కీర్తన

కీర్తన—18

రాగం భైరవి— ఆదితాళం.

ఆ. స రి గ మ ప ద ని స —— అ. స ని ద ప మ గ రి స

ప॥ గానసుధా రస పానము చేసిన
మానిత గుణధుర్యా, త్యాగవర్యా ॥గాన॥

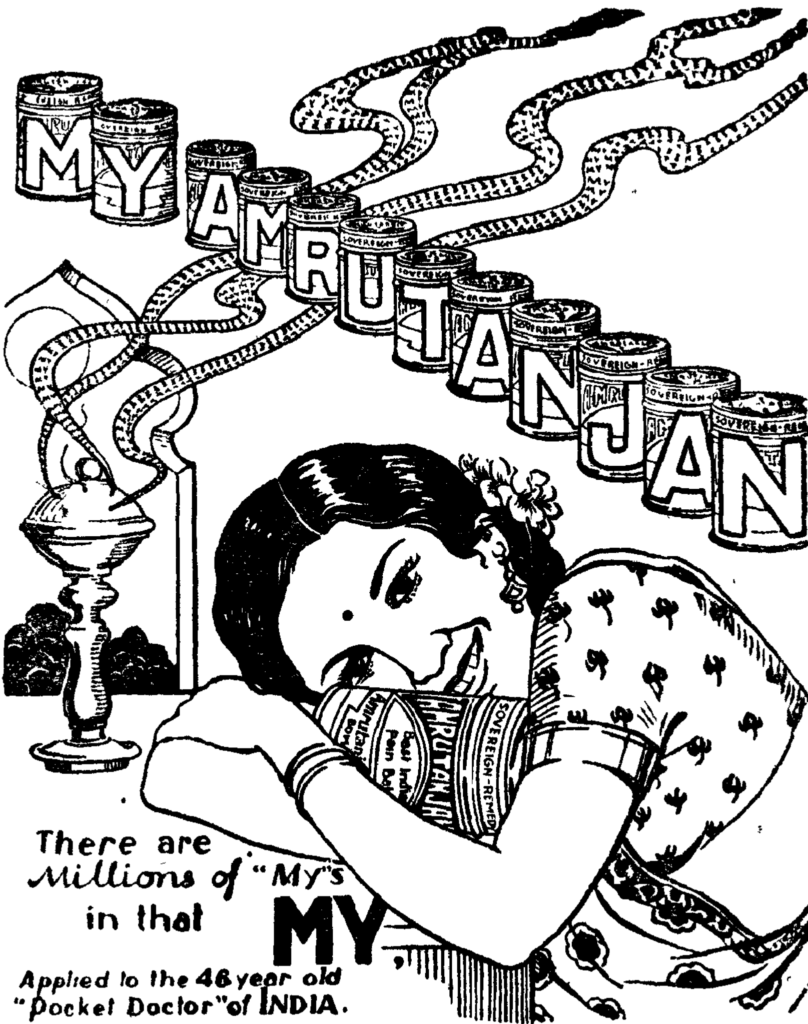
అ॥ జానకీ నాధుని చరణకమలముల
మానస పథమున మానక నిల్పగా ॥గాన॥

చ॥ పలుకులు హరిగుణ పఠన కీర్తనలంద
తలపులు శ్రీరఘూద్వహుని కధలయంద
వలపులు ధరణి జావరుని సేవలయంద
నిలిపి శుభములంద, నేర్చిన బుధవంద్య ॥గాన॥

0-2	1-4	1-4
ప॥ ; ద నీ స సా స ని రి స ని ద దా	పా దా నీ ద ప	ప ప మ గ రీ సా
గా . న సు ధా . . . . ర .	స పా . న ము	చే . . . సి న
; రి గ మా మా; పా పా ద మ	పా ; పా ;	మ ప ద ని ద నీ,
మా. ని త గు ణ ధు .	ర్యా: త్యా	గ వ . ర్యా . .
; స రి గ రీ రీ రి స ని దా పా	; రి నీ ద పా	మ ప ద ప ప మ గా రీ
. గా . న సు ధా . . ర స	పా . న ము	చే - - - - - - సి
సా, రి గ మ మా ; పా పా ద మ	పా ; ; ;	; ; ; ;
న మా . ని త గు ణ ధు	- ర్య ; ; ;	; ; ; ;
అ॥ప॥ ; ప మా ప ద దా దా నీ సా సా	; రి మ గ రి స స	స ని రి స ని ద పా
జా . న కీ నా . ధు ని	చ . ర . ణ క	మ - ల - - ముల
; దా ని స సా స ని రి స ని ద పా	; దా నీ ద ప	ప ద ద ప మ ప ద ని॥
మా న స ప . థ . . ము న	మా . న క	ని - - - - ల్ప గా -
; స రీ గ రీ		
(గా. న సు)		
చ॥ ; దా నీ దా పా ద ప ద మ ప ద	నీ దా ని స సా	స నీ రి స ని దా
ప లు కు లు హ రి . గు ణ	. ప ఠ న కీ	ర్త న లం. . దా
పా, ద నీ దా పా ప ప మ గ రీ	సా రి గా మ మా	ప పా ద, నీ ద
. త ల పు లు శ్రీ . . . ర	ఘూ ద్వ హు ని క	ధ ల యం . ద
పా,		

అ. ప. వలె

వలపులు ధరణి జావరుని సేవలయంద
నిలిపి శుభములంద నేర్చిన బుధవంద్య ॥గాన॥

అమృతాంజనము

గాని.

" యశాయునా   కాళీపపళిత్వ శంఖయా."

అమృతాంజనమా ! నీ కీర్తి ముల్లోకములను దెల్పుజేయు పూనికతో పెరుఁగు చున్నప్పుడెల్లను నా నల్లని ముఁగురులు, దెల్లబడునేమోయను భయముచే నా హృదయము మిక్కిలి పరితాపమొందుచున్నది సుమా !!!

పెద్దకథ

అనుమానం

శ్రీమతి జి. లక్ష్మిరాజ్యం

"ఇంత ప్రొద్దు పోయేదాక ఎక్కడ మంత్రాంగం చేస్తున్నావ్?"

"మంత్రాంగం ఏమిటండీ... మరేను! ప్రక్కింటి పార్వతమ్మగారింట్లో మంగళవారం నోమంటే పేరంటానికి వెళ్ళాను- ముత్తయిదువులు రావటం కొంచెం ఆలస్యమయింది..."

"నోర్మూయ్యి! పేరంటానికి వెళ్ళావా? పెద్దగంగలో స్నానానికి వెళ్ళావా!... వాళ్లింటికి వెళ్ళవద్దని మొన్ననేగా చెప్పాను. వాళ్ళ గుమాస్తా మాధవరావు మంచివెధవ కాదని- వాళ్ళింట ఛాయలకేపోవద్దని చెప్తున్నా నా... ఆవెధవ ఎనిమిదింటిదాక అక్కడే పడి కొంగచూపులు చూస్తూ కూర్చుంటాడు. అప్రతిష్ఠ తెస్తావాయేమె...?"

"నేను రానని చెప్పానండీ. ఇంటిల్లిపాదీవచ్చి బ్రతిమాలి బామాలి తీసుకుపోయారు... ఇక వెళ్ళనులెండి. అన్నంలోకి ఏమిచెయ్యమన్నారు?"

"ఏదో తగలెయ్యి- [illegible]"

"ఈమాత్రం- దానికి అంతగా యిదవుతారెందుకండి? వాళ్ళ కుటుంబం అటువంటిది కాదండి. ఆ గుమాస్తాతో మనకెందుకు?"

"ఆఁ! నీకు తెలిసేదున్న, నా [illegible] తెలివితేటలుంటే నాకీమనస్సులో బాధ ఎందుకు. నీది చవిటి బుర్రకాబట్టే నా యీ గోల. ఆ కూతుర్ని ఇంకా పెళ్ళి పెటాకులు లేవు. ఆ కోడల్ని నానా అల్లరి పెట్టారు ఇంట్లో. కూతుర్దొక జాణ. అది గేటుదగ్గరేగాని ఇంట్లో నుంచోదు. పెళ్ళయినా కాపరంచేసే ఘటంగాలేదు..."

"ఆ గొడవంతా మనకెందుకులెండి- స్నానం చెయ్యండి. చిన్నవాటికి కూడ తీవ్రంగా వ్యాకులపడటం ఎందుకు?"

ఈ సంభాషణయ్యాక అన్నం దగ్గర కూర్చున్నాడన్నమాటేగాని సుందరానికి ముద్ద సరిగా పోనేపోలేదు.

మామూలుగా పది గంటలకే నిద్రపోయేవాడు. పదకొండయినా కునుకే రాలేదు సుందరానికి. బుర్ర అంతా వేడెక్కి పోతోంది ఆలోచనలతో. ఆలోచనే వద్దని ఎన్ని మార్లు అనుకున్నా పరుగు పరుగుతో మరి నాలుగు ఉప ఆలోచన్లని వెంటబెట్టుకు వస్తున్నాయి. ఎంత ఆలోచించినా, ఎంతగా న్యాయాన్యాయపరిశీలన చేసినా, ఎన్ని ప్రశ్నలు వేసుకొని జవాబులు చెప్పుకున్నా, ఎటువంటి సంఘటనలు గుర్తుతెచ్చుకున్నా, తన భార్య వనజ ఎటువంటిదో తేల లేదు. 'అమాయకురాలా, లోకం సంగతి బాగా తెలిసిందేనా, వేరే అభిరుచులున్నాయా, తాను చెప్పింది ఒప్పుకుందే- ఇక వాళ్ళింటికి వెళ్ళనందే- తనంటే ఎంత ప్రేమగావుంటుంది! సమస్తమైన సౌఖ్యాలని చేకూరుస్తుందే- చక్కగా అలంకరించుకొని నవ్వుతూ లక్ష్మీదేవిలా పలకరిసుందే తను వచ్చేటప్పటికి. తాను నిద్రపోయేవరకు పాదసేవ కూడా చేస్తుందే- ఇంట్లో వున్నంతసేపు కోకిలా నవ్వుతో ఆనందాన్ని మూర్తీభవింపజేస్తుందే. తానేమంత అందగాడని అంత ప్రేమ కనుపరుస్తుంది? ముఖం నలుపు, నుదురుమీద పెద్ద మచ్చ- నోరు సిగరెట్టుకంపు- కాని [illegible] ఏమాత్రం [illegible] ఎందుకీ అనుమానం అన్యాయంగా. రెండేండ్లన్నా కాపురం చెయ్యకముందే అలాంటి బుద్ధులు పుట్టాయా? ఛా- కాదు అనుమానం- వనజ సాత్వికురాలు- ధార్మికురాలు- అమాయకురాలు- ఇదేం ఆలోచన? ఆఫీసులో వచ్చే నిద్ర ఇప్పుడు రాకూడదూ' అని ఎన్నో భావాలు పరుగెత్తుతున్నాయి సుందరం మనస్సులో. ఎంత ప్రయత్నించినా కళ్ళు మూతపడటం లేదు- ఆలోచన్లు యింకా తిరుగు ముఖం పట్టలేదు.

అనుమానం

'ప్రక్కింటి ప్లీడరు ధర్మారావుగారి గుమాస్తా మాధవరావు వొట్టి పోకిరీ, వెధవ పోకిరీ వీధూను. అయినా వాడిని అనటం ఎందుకు? దేవుడు అందం ఇచ్చాడు- ఇస్తే మటుకు ఇంత అదిరిపాటా? లాల్చీలు, నల్లద్దాల కళ్ళజోడు, పెద్ద యాక్టరు మాదిరి తయారవ్వుతాడు. ఎంత నికారుసైన ఆడదైనా కనీసం రెండుసార్లయినా వాడిని చూసి తీరుతుంది కంటబడితే. వాడి వేషం- వాడి చూపూ చూస్తుంటే ఆడవాళ్ళంటే వెంటబడే ముఖం లాగానేవుంది. అందుకనే వనజను వాళ్ళింటికి తరచు పోవద్దంటాను. నేనంటమే గాని వనజ అడపా దడపా వెళ్తూనేవుంటుంది. వనజ మాత్రం ఆడదికాదా? కళ్ళు లేవా? అందులో అందంగల వాడిని చూడాలని ఆశకూడ ఒకమూల వుండొచ్చు... వాడు మట్టుకు కోర్టుకు గాడిదలాగా కట్ట మోసుకుపోతూ మా వంటయింట్లో వరకు గ్రద్దమాదిరి చూపు సారిస్తూ పోతాడు. మొన్న పిలిచి వ్యంగంగా నాలుగు రాళిద్దామనుకున్నా- కాకపోయినా వాడిని అనడం దేనికి? దీనికి బుద్ధివక్రత పొందకుండావుంటే బాగానే వుంటుంది. వాళ్ళ గడప త్రొక్కవద్దంటే వింటేనా? పేరంటం, గీరంటం. ఏదో వంక, ఆ వెధవనిచూసి ముసి ముసి నవ్వులు నవ్వేందుకు- ఏమైనా వనజలో కూడ కొంత వుండొచ్చు- అందుకనే కాబోలు నన్ను మధ్యపెట్టటానికి సినిమాలో యాక్టు చేస్తున్నట్లు నామీద ప్రేమ వలకపోస్తుంది. గడుసు బుర్ర వనజ. నిన్న మట్టుకు- నిన్న నాకు అన్నం కంచంలో పెట్టి గోడ దగ్గర కబుర్లకి పోయింది. బహుశః ఆ వెధవే వచ్చి వుంటాడు అక్కడికి. 'నెయ్యి నెయ్యి' అని అరిస్తే అప్పుడొచ్చి 'పిన్నిగారు పిలిస్తే మాట్లాడుతున్నా' అని సర్ది చెప్పింది. పిన్నిగారా— పిడకగారా నిజం నిలకడమీద తెలియకపోతుందా! ... నా గౌరవాన్ని గోతిపాలు చేస్తుందా ఇది. నా ప్రాణం వుండగా సహించను. నిజంగా మా ఆరుతరాలనుంచీ మా వంశం అంటే ఎంతో యిదవుతారు వూరంతా. వనజని ఇప్పుడే అదుపాజ్ఞల్లో పెట్టాలి. లేకపోతే వంశనాశనం... చూద్దాం. కచ్చితంగా విషయం తెలుసుకోకుండా ఎందుకు ఈ అనుమానం?'

గోడ గడియారం ఒంటి గంట కొట్టింది. సుందరం ఇంక ఆలోచించలేకపోయాడు. క్రమక్రమంగా నిద్ర ఆవహించింది.

తర్వాత మంగళవారంనాడు ఏదో సాకుచెప్పి పేరంటానికి వెళ్ళలేదు వనజ. ఆపైది ఆఖరువారం. మామూలుగా పిలిచి వెళ్ళారు. మళ్ళా మధ్యాహ్నం కబుర్లు చెప్పేందుకు వచ్చిన పార్వతమ్మ, కూతురు చాల యిదిగా చెప్పారు. కోడలు చాలా ప్రాధేయపడింది "ఆఖరువారం కూడా రారా" అని. రాకపోయేందుక్కారణం నిజం చెప్పితే వూరూ వాడా పాక్కిపోతుంది. పేరంటం మానితే పొరుగు పొత్తు పోతుంది. వీలు చూసుకుని వస్తానని ఒప్పుకుంది.

సుందరం బి. ఏ. ప్యాసయినా కొన్ని విషయాల్లో మూర్ఖపు పట్టు గలవాడు. అందులో భార్యమీద అనుమానం తగిలితే మగవాడు మహీషం అయిపోతాడు ఆ ఉద్రేకంలో. వనజకు రెండు విధాల పెద్ద చిక్కే వచ్చింది. అయిదుగంటలు దాటితేగాని భర్త యింటికి రాడనే ధైర్యంతో నాలుగు గంటలకి వెళ్ళి వెంటనే వాయనం పుచ్చుకొని వచ్చేద్దామని నిశ్చయం చేసుకుంది వనజ.

ఆఫీసుకు వెళ్ళాడేగాని సుందరం మనస్సంతా ఇంటి దగ్గరే వుంది. తన భార్య పార్వతమ్మగారింటికి వెళ్తుందేమో ఆ వెధవని చూసేందుకనే అనుమానం లోపల బాధపెట్తోంది. అయినా చూద్దాం అని నాలుగు గంటలకే పర్మిషన్ తీసుకొని ఇంటి ముఖం పట్టాడు సుందరం.- అనుమానం చెవులో దూరిన ఈగలాంటిది.

అప్పుడే ఇల్లు తాళం వేసి వనజ పేరంటానికి వెళ్ళింది. ఇంటికి వచ్చి తాళం వేసి ఉండటం చూసాడు సుందరం. ఉగ్రమూర్తి అయ్యాడు. వనజ మీద ప్రళయకోపం వచ్చింది. తన దగ్గర రెండో తాళపు చెవి ఉన్నప్పటికీ తాను వచ్చినట్లు తెలియచెయ్యాలనిపించి, అక్కడ ఆ మాధవరావు వున్నాడేమో చూద్దామని పార్వతమ్మ[redacted]కి వెళ్ళాడు చకచకా సుందరం. వసార్లోనుంచి పార్వతమ్మ కూతురు గౌరి చక్కగా సింగారించుకొని "ఏం మామయ్యగారూ, ఎప్పుడూ లేంది ఇలా వచ్చారు- అత్తయ్యగారి కోసమా? కాసేపు ముత్తయిదువులతో సరదాగా కూర్చోకూడదా?" అని నవ్వుతూ అంటుంటే సుందరాన్కి కోపం శాంతించి, తాపం ఉపశమించింది. గౌరి వంటరిగా వుంటే ఎన్నో మాటలు మాట్లాడాలనిపించింది సుందరాన్కి. ఇంతలోకి మూలగా వ్రాసుకుంటున్న మాధవరావు లేచివచ్చి "ఇలా

కుర్చీలో కూర్చోండి" అన్నాడు సవినయంగానే. కాని సుందరాన్కి వళ్ళు మండింది. దాంతో మళ్ళా వనజమీద కోపం పేట్రేగింది. 'మీ అత్తయ్యని తాళపు చెవి ఇవ్వ మను' అన్నాడు గౌరితో. తాళపు చెవి తెచ్చి యిచ్చింది. వెంటనే ఇంటికి వెళ్ళిపోయాడు. డ్రస్సు మార్చుకొని వచ్చి తాళపు చెవి మళ్ళా గౌరికే ఇచ్చి వెళ్ళాడు చాలా కోపంగా.

తాను చేసింది భర్త చెప్పిందాన్కి వ్యతిరేకంగావున్నా తప్పుమాత్రం కాదని వనజకు బాగా తెలును. పేరంటం అయ్యాక ఇంటికి వచ్చి వంటచేసండి భర్తకోసం నిరీక్షిస్తోంది. తనమీద సుందరాన్కి ఎందుకో అంత అనుమానం అని వనజకు సందేహం. ఆఫీసునుంచి పెందలకడే రావటంకూడా సి. ఐ. డి. ఉద్యోగానికే అని వనజకు తెలుసు. ఇటువంటి నిమ్న మనస్తత్వం చూసి వనజ చాలా అసహ్యించుకుంది. దీనిని బట్టి సుందరం మనస్సులోనే అటువంటి చెడ్డభావాలు న్నాయేమోనని వనజ అనుకుంటుంది. తన ఆఫీసు తాళపు చెవుల రింగులో ఇంటి తాళపు చెవి వున్నప్పటికీ పార్వతమ్మ గారింటికి ఎందుకు రావాలి భర్త? వచ్చి గౌరితో బాతాఖానీ ఎందుక్? తన్నే పిలవమనకూడదా? పోని మళ్ళా ముస్తాబయి రావటమే పైగా తన మీద అనుమాన పడటం ఎందుకు? అనవసరంగా— ఇలా ఏవేవో ఆలోచించుకుంటూ కూర్చుంది వనజ. ఆ ఆలోచనలతోనే కునుకువచ్చింది. గడపమీద తల పెట్టుకొని పడుకుంది.

రాత్రి పదిన్నరయ్యాక తిరిగి వచ్చాడు సుందరం. సుందరం కాళ్ళ త్రిప్పటకన్న బుర్రలో ఆలోచనల త్రిప్పట ఎక్కువగావుంది. వనజ తలుపు తీసింది. ఇద్దరికీ ఒకరిమీద ఒకరికి ఎక్కువ కోపంగా నేవుంది. ఇద్దరు కాసేపు మౌనంగా వున్నారు.

వనజే ధైర్యంగా "ఇంత ప్రొద్దుపోయాదాకా ఎక్కడున్నారు?" అని ప్రశ్నించింది లోలోపల కోపంతో. ఈ ప్రశ్న అగ్గిమీద గుగ్గిలం మాదిరి అయింది సుందరాన్కి. వెంటనే "నోర్మూయ్! సిగ్గులేక ఆడదానివి నీవు తిరగొచ్చి, ఎదురు ప్రశ్న వేస్తున్నావే సిగ్గులేక" అన్నాడు ఆక్రోశంతో సుందరం.

వనజకు హృదయావేగం జాస్తి అయి "ఎక్కడికి పోయానని అండి, అలా కసురుతారు. ప్రక్కింటికి పసుపు కుంకానికి పోయాననేనా తప్పని" అంది.

"బుద్ధిలేకపోతే సరి వంకలు" అన్నాడు.

"నాదేం వంక కాదు. నాకంత గతేం. మీదగ్గర తాళపు చెవి వున్నా ఆవంక పెట్టుకొని మీరే వచ్చారు అక్కడికి" అని తీవ్రంగానే చెప్తోంది.

"ఛా! నువ్వంటే నువ్వంటావు. ఆ వెధవని చూసేందుకుపోయి" అన్నాడు దొంగని కనిపెట్టినవాడి మాదిరి ధైర్యంతో.

వనజ ఆత్మాభిమానం దెబ్బతింది. వెంటనే "ముమ్మాటికి కాదు. ఆమాటకొస్తే ముస్తాబయి మీరేవచ్చారు ఆసింగారిని చూసేందుకు" అంది దెబ్బకు దెబ్బ యిచ్చినట్లు.

సుందరాన్కి పట్టరాని ఉక్రోషంతో చెప్పరాని కోపం వచ్చింది. తీవ్రంగా ముందుకు వెళ్ళి వనజ చెంపమీద చాచి ఒక దెబ్బ వేశాడు. వనజ గోడమీద పడింది ఏడుస్తూ. సుందరం గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

వనజ దుఃఖిస్తూ కొంతసేపు అక్కడే వుంది. వనజకు ఎప్పుడూ లేనిది ఆనాడు సుందరంమీద మొదట్లో కోపం వచ్చి ఎదిరించి జవాబు చెప్పింది. ఎదిరించటం తనదే తప్పు అనుకొని పశ్చాత్తాప పడింది. కాని లోలోన రగుల్తున్న క్రోధాగ్ని మాత్రం తనను ఏమాత్రం భర్తకు లోను చెయ్యలేదు. ఇంతకీ తన తప్పు ఏమని తనను కొట్టినట్లు? వనజకు అర్థంకాలేదు. తన ఇరవై మూడేళ్ళ అనుభవంలోను దెబ్బ తిని ఎరగదు. ఇలా ఎన్నో ఆలోచించుకుంది. స్త్రీకి భర్త మీద త్వరగా జాలికలుగుతుంది. అది స్త్రీ హృదయం తీరు. భర్తకు అన్నం పెట్టవలసిన ధర్మం తనది. వనజ హృదయం జాలితో నిండిపోయి భర్త దగ్గరకు వెళ్ళింది. సుందరం పడుకున్న గదిలోకి వెళ్ళి నెమ్మదిగా జంకుతూ "లెండి, అన్నం తిని పడుకుందురుగాని" అన్నది వనజ.

సుందరాన్కి యీమాటలు కయ్యానికి కాలుదువ్వినట్లున్నాయి. తనకు అన్నం పెట్టేది యిదిమాత్రమేనా అను కున్నాడు. [illegible] నాకేం వద్దు పొమ్ము. నువ్వు [illegible] పట్టినట్లు వున్నావ్" అని చీదరించాడు.

ఈమాటలు ఈటెల పోటుల మాదిరి గ్రుచ్చుకున్నాయి వనజకు. తన హృదయం ఓర్చలేకపోయింది. తనను హింసించినా, తూలనాడినా క్రోధాన్ని క్రుంగదీసుకువచ్చి జాలితో కోరితే పురుష హృదయం అది గ్రహించలేకపోయినందుకు వనజలోని జాలి, శాంతి మాయమయ్యాయి తాత్కాలికంగా. ప్రతీకారంగా జవాబు ఇవ్వమని హృదయం స్పందిస్తోంది. "అవును- నన్ను చావకొట్టి మంచంమీద మహారాజులాగా శయనించే మీకుంది నామీద ప్రేమ- నిజమే రెండు మూడేళ్ళయ్ సంసారం చేస్తున్నారు పాడు కాకపోతే ఏమిటి?" అని అనేసింది.

తన పురుషత్వానికే చెంపపెట్టనిపించాయి సుందరానికి యీమాటలు. "ఛీ! అవతలకి పో!" అని గదిమాడు సుందరం లేచి గభాలున కూర్చొని.

ఆమె ఆత్మగౌరవం దెబ్బతింది యీమాటలికి "ఎక్కడికి పొమ్మంటారు? పొమ్మంటే పోతాను- మీరే కులకండి బాగా-"

సుందరం రౌద్రమూర్తి అయ్యాడు. పట్టరాని కోపంతో లేచివచ్చి వనజను ఒక తన్ను తన్నాడు. ఆమె క్రింద పడింది. జుట్టు పీకాడు, చెంపలమీద కొట్టాడు, నెత్తిమీద మొట్టాడు, వీపుమీద గుద్దాడు. కొట్టి కొట్టి విసిగిపోయి "ఛీ! పో! నా మొహం చూడక" అని కసిరి గదిలోంచి నెట్టివేసి పోయి పడుకున్నాడు.

చాలాసేపు బాధతో వెక్కి వెక్కి ఏడ్చింది వనజ. ఆయింట్లో ఒక్క క్షణం వుండటం నీచమనుకుంది. అర్ధంలేని అనుమానంతో కారణంలేని కలహం తెచ్చి చావ చితక బాది పొమ్మన్న తర్వాతకూడా ఎందుకు వుండటం. పుట్టిలు కాకినాడకు బయలుదేరింది. తన దగ్గరవున్న కొద్ది పైకం, ఒక సంచిలో కొన్ని బట్టలు తీసుకొని సరాసరి స్టేషనుకు బయలుదేరింది. ఆత్మహత్య గూర్చి వనజకు గుర్తు వచ్చినా అది చాలా చెడ్డది అనుకుంది. తనకు నెల తప్పిన మాట గుర్తుకు వచ్చి ఆ ప్రయత్నం మహాపరాధం అనుకుంది. ఎలా జరుగనున్నదో అలా అవుతుందని ధైర్యం వహించింది.

సుందరం తన భార్య ఏమయిందీ తెలుసుకోవాలనుకోలేదు. తనకు ఇంత కోపం తెప్పించి ఇంత గొడవ చేయించిన దానిని బుజ్జగించేదేమిటి అని లోలోన స్మరించుకుంటూ నిద్రపోయాడు.

* * *

విశాఖపట్నం నుంచి వనజ కాకినాడ చేరుకుంది. ఆమె రాక తల్లి శాయమ్మకీ, తండ్రి సీతాపతికీ చాలా ఆశ్చర్యం కలిగించింది. తమ్ముడు గోపాలానికి సంబరం ఎక్కువైంది. వారం క్రిందట అమ్మాయి నొకమారు పంపమని వ్రాస్తే ఇప్పుడు కాదని జవాబు వ్రాసిన సుందరం యిలా పంపాడంటే ఏదో అనుమానంగానేవుంది ఆ తలిదండ్రులికి. వనజ సర్ది చెప్పింది.

శాయమ్మ చాలా సార్లు అడిగినా చెప్పలేదు వనజ అసలు విషయం. ఎంత కాలం అలా దాచగలదు. ఒకనాడు అంతా చెప్పింది పొర్లి పొర్లి వచ్చే దుఃఖంతో. శాయమ్మ చాలా విచారించింది. శీతాపతి ఆత్మాభిమానంతో తాండవ మూర్తి అయ్యాడు సుందరంమీద.

వనజ వచ్చి అప్పుడే నెలకావస్తోంది. వాడ అంతా ఎవ్వో రహస్యాలు చెలరేగాయి. చిలవలు పలవలు అల్లి రకరకాల కథలు చెప్పుకోవటం ప్రారంభించారు అమ్మలక్కలు వనజనుగురించి.

ఈ గొడవంతా చూస్తే వనజకు చాలా విచారం కలిగింది. దానికితోడు తల్లి శాయమ్మకి ఇది చాలా చిన్నతనంగా వున్నట్లు గ్రహించింది. కాని గత్యంతరం లేదు. పైగా ఇప్పుడు మూడో నెల. తిరిగి భర్త దగ్గరకు పోతే తప్పక తృణీకరించటమేగాక నీచపరుస్తాడు నలుగురిలో.

శీతాపతికి మాత్రం వనజ అంటే పంచప్రాణాలు. స్త్రీ కాబట్టి శాయమ్మ ఇరుగు పొరుగు మాటల్తో క్రుంగిపోతోంది. శీతాపతి ఒక మాటు అల్లుడి దగ్గరకు వెళ్దామా అనుకున్నాడు. అయినా ముందుగా ఒక ఉత్తరం వ్రాశాడు. దానికి జవాబే లేదు. దానితో శీతాపతి అల్లుడిదే తప్పు అని తేల్చుకున్నాడు. శాయమ్మ భర్తతో "ఆడపిల్లని కన్నవాళ్ళం మనమే తగ్గి ఉండాలండి. ఒకమారు విశాఖపట్నం పోయి అమ్మాయి నీళ్ళుపోసుకున్న సంగతి అవ్వీ ఇవ్వీ చెప్పి రాకూడదండి" అన్నది.

"సిగ్గుండే మాట్లాడుతున్నావుటే. అమ్మాయి తలమీద బొడిపి చూశావా. అయినా వాడు నన్ను మాత్రం ఆదరిస్తాడని నమ్మకం ఏది- కాకపోయినా నాబిడ్డ దేంతప్పంట" అన్నాడు గట్టిగా సీతాపతి.

భర్తను మరీ కోపం వస్తుందేమోనని అంటూ అంటూ శాయమ్మ "అదికాదండి- మనం మొదలనుండా వూరుకుంటే (నెమ్మదిగా) రెండో పెళ్ళి చేసుకుంటాడేమో" అన్నది.

నిజంగానే మండిపడ్డాడీమాటవిని. "చేసుకోనీ- నా బిడ్డ నాకు బరువా- కావలిస్తే దాని పేర అయిదెకరాలు రాసిస్తాను. బంగారంలా బ్రతుకుతుంది, పుట్టే పండువంటి కొడుకును పెట్టుకొని. అమ్మాయిచేత వ్రాయించాను, నేనూ వ్రాశాను ఉత్తరాలు- జవాబు వ్రాస్తేగా- బెల్లం కొట్టిన రాయి మాదిరి" అని గర్జించాడు శీతాపతి కోపంతో. కొంచెం ఆగి "నా బిడ్డ బంగారం వంటిది. నిప్పుమాదిరి మా తల్లిని అనుమానిస్తాడా. వీడి చదువు వ్యర్థంగాను, గేదెలను మతేసే తెలివికూడాలేదు" అని హూంకరించాడు.

శాయమ్మ మారుమాట్లాడలేదు. ప్రక్క గదిలో వుండి ఈ సంభాషణ అంతా వింటున్న వనజ మనస్సులో పెద్ద తుపాను చెలరేగింది. అనేక ఆలోచనలు దొర్లిపోయాయి. అనేక దుఃఖపాత్రల ముందున్న తెర మాదిరి వుంది ఆమె వదనం. గంభీరం ఉట్టిపడుతోంది ఆముఖ కవళికలో. వనజ ప్రస్తుతం జ్ఞానా జ్ఞానవిచక్షణ కలది. ఆత్మాభిమానం విషయంలో ముమ్మూర్తులా తండ్రినే పోలింది. తన తల్లిని కూడా మెప్పించాలని ప్రయత్నించింది, కాని తన భర్త జవాబు వ్రాయందే తానేంచేస్తుంది.

ఆరాత్రి పడుకున్నా వనజకు నిద్రలేదు. తన భావి జీవిత కార్యక్రమాన్ని గూర్చి ఆలోచిస్తోంది. ప్రసూతి అయిన నెల పిమ్మట ఆయింటిలో ఉండకూడదని నిశ్చయించుకుంది. తనమూలాన తన తల్లిదండ్రులకు చిన్నతనంగా వుండటం ఆమె భరించలేకుండావుంది. ఎక్కడికి పోవటమూ అనేది ఆమెకు పెద్ద సమస్యగా లేదు. మహానగరాలు, పట్టణాలు పల్లెసీమలు వుండే విశాల దేశంలో ఎక్కడైనా చివరకు భిక్షాటనం చేసుకునైనా జీవించవచ్చు అనుకుంది.

(సశేషం)

ఇల్లరికం

(29-వ పేజీ తరువాయి)

పోవటానికి కారణం ఎంతో సౌమ్యమైనదని వారూహించగలరా? ఊహించినా నమ్మగలరా? అవును, నమ్మలేరు. సాత్వికులు ప్రపంచంలో అరుదుగనే భావిస్తారు; మళ్ళీ 'మంచివాళ్ళు లేకపోలేదు' అంటారు. కాని ఆమంచి వాళ్ళలోనే నెమ్మదితనను జమకట్టటానికి వాళ్ళు పీసమైనా అంగీకరించరు — ప్రపంచంలో, అంతవరకెందుకు? తన ఆత్మీయులలో కూడా తన అమాయకత్వానికి విలువ లేదన్నమాట [illegible] అన్నాడు. తను "వాళ్ళు [illegible] ఏమైపోతేనేం? నాబాధ్యత తీరుతుందిగదా!" అని పరుషకూ, ప్రేమకూ, తిలోదకాలిచ్చి, "ముందుగతి ముందేఉంది" అని సాహసించి మాలతిని అతనికిచ్చేస్తే ఈనాడు తనూ మనుష్యుణ్ణనిపించుకుంటూ తిరగగలేవాడేమో? - మామయ్య మనస్సు ఒక్కసారిగా మారిపోయింది. సాత్వికుడు మామయ్య క్షణంలో బండరాయిలా మారాడు. పెళ్ళికి పోగూడదనుకున్నాడు. తిట్టూ రామానికుత్తరం రాయాలనుకున్నాడు. అనుకోవటంతోనే ఆగిపోయింది. కానీ రాద్దామనుకుంటే ఒక్కటీ జ్ఞాపకంరాలేదు. స్వర్గీయురాలైన అక్కయ్య తల్చుకుని చిన్నపిల్లవాడిలా ఒంటరిగా కన్నీరు కార్చాడు.

(సశేషం)

"గొప్ప బుద్ధిశాలియైనను, అనేకవిధ శాస్త్రసారమెరింగినవాడైనను, గొప్ప కులమందు జన్మించినవాడైనను, మఠాధిపతియైనను, గొప్పవాడైనను, విషయవాసన యుండినచో నిశ్చయముగా బద్ధుడగును. ఎట్లన? మహా పరాక్రమముగల సింహమైనను గూడా సంకిళ్ళచే బంధింపబడినచో, ఎట్లు దుఃఖమునకు కారణమగునో ఆలాగున విషయవాసన యనుపసంకిళ్ళచే నెవరికైనను దుఃఖమే కలుగును."

నలిగిన హృదయం

శ్రీ కొంపల్లి బ్రహ్మానందరావు

స్వర్ణను తీసుకురావాలని వెంకమాంబ పట్టుపట్టి కొడుకు రామాన్ని పంపింది. మొదట్లో రామం వెళ్ళనని పట్టుపట్టాడు. కాని, తల్లి దుఃఖాన్ని చూసి 'ఊ' అనక తప్పిందిగాదు మనస్ఫూర్తిగా రామం తన సోదర్ని పుట్టింటికి తీసుకురావటానికి వెళ్లలేకపోయాడెందుకంటే స్వర్ణను క్షేమసమాచారములను అడిగి తెలుసుకునే వ్యక్తి ఒక్కడూలేడు వాళ్ళింటో; కట్టుకున్న భర్తకు లోకువయిపోయింది తన అక్క. ఆ సమయంలో ఇంక ఇతర మనుష్యుల సంగతేమిటి? అత్త తనఅక్కను దూషించని దినం గాని, చేయ్యి చేసుకోని దినం గాని లేదు. ఆడపిల్ల, చిన్న వయస్సులో ఉన్నపిల్ల, తనకూతురులాంటిపిల్ల అనే ఉదార స్వభావం కూడాలేదు ఆ అత్తగార్కి. కనీసం ఒకప్పుడు తనుకూడా ఒక అత్తింటి కోడలుగదా అని ఆలోచనకూడ లేకపోయింది ఆవిడకు. ఇంక ఆడబిడ్డ సంగతి చెప్పాల్సొస్తే అది పాఠకులకు వదిలివేయ వచ్చునేమో! ఆవిడ ప్రవర్తన చెప్పకుండానే గ్రహించ కల్గితేనే ఎక్కువగా అర్థమవుతుంది. ఒక్కమాట! ఒదినమీద చాడీలు చెప్పి గాని తను భోజనాన్కి కూర్చోదు!

రామం కంకిపాడులో దిగేటప్పటికి తెల్లారి ఐదుగంట లయింది. పల్లెలో అప్పుడే సందడిపూర్తిగా అంతరించింది. ఎవరి పనులలోవారు నిమగ్నులై ఉన్నారు. మగకుర్రాళ్ళు అప్పుడే ఒకచోట గుమిగూడారు. ఎవరికి చేతనయిన తేగల్గిన, ఎండుపేళ్లను వారు విరుచుకొచ్చారు వృక్షాల. నుండి. దొరికిన ఎండుటాకులు పేర్చారు. పిన్నవయస్కులు తమ తమ ఇండ్లలోనుంచి చాటుగా పేళ్లను తీసుకొచ్చారు. అంతాఉమ్మడిగా మంట వేసుకున్నారు. వారివారి ఆనందం ఆ చలిమంట ముందున చూడముచ్చటగా ఉంది. వేకువజామున లేచిన ముఖాలతో వారి కుతూహలం చూడ రమ్యంగా ఉంది.

ఊరి మధ్యలోకి వచ్చాడు రామం. శుభ్రంగా అలికిన గృహాలు. సన్నటి వెల్లచారలు ఆ ఎర్రరంగు మట్టిగోడల మీద చూస్తూంటే రామం కళ్లు జిగేలుమన్నాయి. "నిజంగా ఆ తెల్లగీతలు ఎంతశోభనిచ్చాయి ఆగోడకి!! ఎంత సిమెంటు కాంక్రీటు ఇల్లయినా అంత అందాన్ని చేకూర్చిందా తన బస్తీలో. అంత వినోదాన్నిచ్చేప్రదేశం పల్లెలే గదా! బస్తీలు ఏకోశకు వస్తాయ్!" అనుకున్నాడు రామం.

మరి కొంతదూరం సాగాడు. ముగ్గుల డబ్బాలతో ఇంటింటా ఆడపిల్లలు ఊగుతుంటే ఎంతో చూడముచ్చటగా ఉంది. మరోపనంటూలేక, ఎంతో హుషారుతో, చెదిరిన తల వెంట్రుకలతో గుమ్మాల ముందు రకరకాలయిన ముగ్గులను గీస్తూఉంటే రామంకు కదిలిరాబుద్ధవలేదు. ఎంత అందాన్ని ఇస్తాయి ఆ ముగ్గులు? రంగు రంగులతో అలంకరించాలని, ప్రత్యేకంగా ఇతరదేశాలనుండి దిగుమతి జేసుకుని, చివరకు పేడపూసినట్లు ఎంత అధ్వానంగా తయారయాయి తన బస్తీ ఇండ్లు? ఏంతో ఉపేక్షతో ఎన్నో ఆలోచనలతో, ఎంతో చాకచక్యంతో, ఎంతో జాగ్రత్తను వహించి, ఆ పిల్లలు ముగ్గులు పెట్టూన్న ఆ గృహాలు మట్టి గృహాలు అయినప్పటికీ ఆ బస్తీ ఇండ్ల ముందు ప్రముఖ స్థానం అలంకరించ గలవనడానికి సందేహంలేదు.

పండగ పూటయినా తమ బాధ్యత మానకుండా భుజాన బరువును వహించి నడిచిపోతున్న ఆ రైతులను చూసేసరికి రామం అదొకలాగు చలించాడు. రైతుపని ఎంత హాయి! అతడు కష్టించి పనిచేస్తేనేగదా జనం భూమిమీద నివసించ కల్గేది. ఎంతటి దయార్ద్ర హృదయుడు. మరో చీకు లేకుండా తను చేయవలసినపని చేసుకు పోతున్నాడు గదా! ఈరోజుల్లో ప్రజాసేవ అంటూ చేయకల్గితే అతడే గదా!

రామం ఓగుమ్మం ముందు ఆగాడు. తను వెళ్ళవలసిన గృహం అదే. తన అక్కఇల్లు అదే! కాదు — కాదు తనఅక్క అత్తగారి ఇల్లు అదే. లోపలికి అడుగు పెట్టడం రామానికి ఇష్టంలేక పోయింది. వెనుతిర్గి వెళదామనుకొని బయలుదేరాడు. కాని తను వచ్చినపని వేరే ఉంది. అంతవరకు వచ్చి అక్కను కలిసికోకుండావెళ్ళటం ఏదోలా అనిపించింది.

వెనక్కు తిరిగి గడపలో అడుగుపెట్టాడు. ప్రథమంగా ఎదురయింది తన అక్కగారి ఆడబిడ్డ. తనను జూసి విసురుగా లోపలికి పోయింది. ఆవిడ తరువాత కిటికీలోంచి

నలిగిన హృదయం

అత్తగారి దర్శనమయింది. ఎదురుగా వచ్చాడు బావగారు.

"అక్కయ్య ఎక్కడుంది? " అని అడిగాడు రామం.

"ఎందుకూ?" అని అడిగాడు కోపంతో బావగారు.

"పండక్కి ఇంటికి తీసుకుపోవటానికి"

"నీళ్ళకు పోయింది చెరువుగట్టుకు"

అలానే నిలబడి చూస్తున్నాడు రామం. అక్క ఎంత సేపటికీరాలేదు. బావమరిది వచ్చాడు. కనీసం కూర్చోమని కూడా అనలేదు సరి గదా! మర్యాదకూడ చేయలేదు బావగారు. అందుకు రామం ఆశ్చర్య పడలేదెందు కంటే దారిపొడుగునా తను అనుకున్నదే అది. తను రావటం బావకు ఏమాత్రం ఇష్టం ఉండదని తెలుసు రామానికి.

ఊరంతా పండుగ సరదాలతో నిండిపోయి ఉంటే తన అక్కగారిల్లు ఎలాఉందో చూశాడు రామం. గొప్ప వ్యత్యాసం కనిపెట్టాడు. అందుకు కారణం తన అక్కే అయిఉండదు, అత్తగారు మాత్రమే అయిఉండాలి. మరో సహకారం లేకుండా ఎంతభారం వహించ కల్గుతుంది తన అక్క? ఎన్నిపనులు చేయకల్గుతుంది !

"ఏంరా? ఎప్పుడు వచ్చావు?" అని అడిగిందాకా తను తన ఆలోచనల్ని త్యజించలేక పోయాడు రామం.

"ఇప్పుడే అక్కా వచ్చింది"

లోపలనుంచి కేక వినబడింది "తీరిగ్గా మాట్లాడ వచ్చును గాని, నీళ్ళు పట్టుకురావే త్వరగా" అని అత్తగారు అంది.

స్వర్ణ తమ్ముడితో మరేమీ మాట్లాడకుండా ఒకడుగు తరువాతఅడుగు బరువుగా వేస్తూ లోపలికి పోయింది. అక్కతోబాటు రామంకూడా లోపలికిపోయి ముందు వసారాలో క్రింద పరిచియున్న పాత చాపమీద చతికిల బడ్డాడు.

అక్క. ఇంట్లో తమ్ముడికి జరిగిన అవమానంను గురించి బాధపడ్తున్నట్లు కనిపెట్టాడు రామం.

తాను సమయానికి ఇంట్లో లేకపోతే తమ్ముడితో ఆమాత్రం మాట్లాడే వ్యక్తిగాని, కనీసం కూర్చోమనిచెప్పే వ్యక్తిగాని లేకపోయారు ఆ ఇంట్లో. ఎందుకు తనవారు అంటే వాళ్ళకి అంత కసి? దీనికి జవాబు ఒక్కటే దొరి కిందామెకు- క్రిందటి పండక్కి సరిగ్గా చూడలేదనేనెపం. చేతనయితే తను కొనుక్కోవాలి, అంతేగాని తండ్రిమీద అధికారం చలాయించి అవీ, ఇవీ కొనివ్వమని వేధిస్తే ఎక్కడనుంచి తేగలడు. మిగిలిన కుమార్తెల సంగతి ఆలోచించవద్దూ. ఇంటి పెద్దల్లుడు గదా అని అప్పటికే తండ్రి అన్ని హంగులూ గౌరవముగా జరిపించాడు. ఆమాత్రం ఇంగితజ్ఞానం అక్కరలేదా పురుషుడికి?

తను ఆలోచించు కుంటున్న వ్యక్తి తనభర్తే అని మనస్సులో ఎవరో చెప్తున్నట్లు తోచింది స్వర్ణకు. తను ఇక్కడికి వచ్చిన తరువాత తండ్రయినా తల్లయినా, భర్తయినా ఆ ఇంట్లోనే. ఇంక తనకు ఏవిధమైనటువంటి సంబంధంలేదు తన పుట్టింటి వారితో.

అత్తగార్ని తృప్తిపర్చి తమ్ముడి చెంతకు వచ్చింది. కొద్దిసేపు మాత్రమే అతనితో మాట్లాడి పంపివేయాలను కుంది. ఎందుకంటే తను చేయవలసిన పనులు చాలా ఉన్నయ్ అత్తగారి దృష్టిలో.

"అమ్మ కులాసాగాఉందా?" అని అడిగింది స్వర్ణ ఏదో బాధను మింగుకుంటూ.

"కులాసాగానే ఉన్నది అక్కా! పండక్కి ఇంటికి తీసుకురమ్మని పంపింది"

"తమ్ముడూ! రావటానికి వీలుండదు" అని దించు కున్న ముఖంతో అంది.

"ఎందుకూ?"

ఆప్రశ్న వస్తుందని స్వర్ణ అంతకు పూర్వమే అను కుంది. అటువంటి ప్రశ్న అడగటం తనకు ఇష్టంలేదు. ఎందుకంటే జవాబు ఏమిఇవ్వాలో తెలియదు కనుక.

"వీలుండదని చెప్పు తమ్ముడూ"

"బావ వద్దంటాడా?"

స్వర్ణ మాట్లాడకుండా తలవంచుకొని, కాలిబొటనవ్రేలు నేలకురాస్తూ నిలుచుంది.

"అయితే బావను నేనే అడిగిచూస్తాను" అన్నాడు రామం చలించినట్లు.

"వద్దులేరా! " అనగల్గింది స్వర్ణ కష్టంగా.

"అత్తగార్ని అడిగితే .... "

స్వర్ణ పరిస్థితి అర్థంచేసుకున్నాడు రామం. భర్తకు, అత్తకు లోబడిపోయింది తనసోదరి. అక్కను పంప

టాన్కి ఎవ్వరికీ ఇష్టం ఉండదనుకున్నాడు. స్వయంగా తానే బావను, అక్కను పంపించవలసిందని కోరమని తల్లి చెప్పిన మాటలు రామానికి జ్ఞప్తి వచ్చాయ్. తేల్చుకుని గాని వదలకూడదని నిశ్చయానికి వచ్చాడు.

ముందు గదిలోకి తొంగిచూశాడు బావకోసం. బావ, అత్తగారు కాఫీలో నిమగ్నులైయున్నారు. రామం వాళ్ళ ఆనంద సమయానికి ఎదురుపోవడం ఇష్టంలేక పూర్తయిం దాకా ఇవతలగా వచ్చి నిలబడ్డాడు. మరికొంత సేపటికి బావ వెలుపలికి వచ్చాడు.

"పండక్కి అక్కను, నిన్ను తీసుకురమ్మని అమ్మ పంపింది బావా" అని అన్నాడు రామం.

"నాకు రావటాన్కి వీలుండదు. ఇంక దాని సంగ తంటావా దాన్నే అడుగు" అని ముభావంగా అన్నాడు.

"అక్క నిన్ను అడగమంది బావా"

"నన్ను అడగటం దేనికి? దాని ఇష్టం! అమ్మ ఇష్టం!" అని ఇంకో షరతు కలిపి తల్లిమీద వేశాడు భారం.

ఇంతలో అత్తగారు బయటికి వచ్చింది.

"ఏం నాయినా పండక్కి తీసుకు పోవటాన్కి వచ్చావా?"

"అవునండి. బావను, అక్కను పంపిస్తే చాలా సంతోషం"

"ఆ- పోదూ!! ఆ పండక్కి పెట్టారూ! ఇంక ఈ పండక్కి పెట్టారు"

రామానికి తలకొట్టినట్టయింది మరో సమయంలో అయితే ఆవిడ్ని కొట్టబోయేవాడే రామం! కాని తను తొందర పడకూడదనుకున్నాడు. తన మీద కోపం అక్క మీద చూపుతుందని రామం కోపాగ్నిని అణుచుకున్నాడు.

"ఈ మారు తప్పకుండా వాళ్ళను పంపాలి మీరు!" అని దీనంగా అడిగాడు రామం.

"ఇంట్లో ఇంత చాకిరీ ఉంది గదా! పండగ మాకు కూడా ఉందిగా!"

"పోనీ అక్కను పంపితే——"

"ఏమో నాయనా దాని ఇష్టం. అయినా వాడ్ని విడిచి అది పుట్టింట్లో పండగ చేసుకుంటే సమంజసంగా ఉంటుందా?"

అర్థమయింది రామంకి. తన కొడుకుని పంపక పోగా కోడల్ని పంపటాన్కి కూడా ఇష్టపడటంలేదు అత్తగారు.

మళ్ళీ రామం అక్కనడిగాడు. ఏలాగయినా రమ్మని. అక్క మాట్లాడ లేదు.

"నువ్వే అడిగి చూడవే అక్కా" అని తిరిగి అడిగాడు రామం.

"లాభంలేదు తమ్ముడూ! ఈఇంట్లో అగ్నితప్ప నీళ్లులేవు"

"పోనీ చెప్ప కుండా వచ్చెయ్ అక్కా!"

రామం తెలివి తక్కువ తనాన్కి స్వర్ణ నొచ్చు కుంది. తనింట్లో తనకు జరిగిన అమర్యాద, తన కోరిక చెల్లించక పోవటం మొదలయిన పరిస్థితులు రామాన్ని అలాగు అనమని ప్రోత్సహించి ఉంటయ్. లేక పోతే అలా తొందర పడి మాట జారే మనిషి కాడు రామం. తన అక్క జీవితం ఆ ఇంట్లో ఉందని తెలుసుకో లేని అజ్ఞాని కాదు తన తమ్ముడు. ఇప్పుడు చెప్ప కుండా పుట్టింటికి వెళితే ఇంక తనకి పుట్టగతులుంటాయా ఈ ఇంట్లో! సంఘం ఊరుకుంటుందా?

"ఏమంటావ్ అక్కా!" అని అడిగాడు రామం కంది పోయిన మొహంతో.

"నేను రానురా" అని నిక్కచ్చిగా చెప్పింది స్వర్ణ.

"ఏం ఎందుకని?"

"నాకు ఇష్టంలేదు."

రామం అక్కతో మరో మాట మాట్లాడ కుండా వచ్చినదారిపట్టాడు. "తనింట్లో పూర్వం తృప్తిగా పండగ జరిపించలేదని తన అక్క కూడా మనస్సులో పెట్టుకుంది. పరిస్థితులు తెలిసి కూడా అక్క అలా బాధ పడింది అంటే రామం అక్క మీద విసుక్కున్నాడు. తనలాంటి ఆడ పిల్లలకు ఇంకా వివాహం చెయ్యాలి కదా అని ఆలోచించలేసు అక్క. ఇంటికి వచ్చి వేడుకొన్నా తన కోరిక చెల్లించక పోయారు." అని ఆలోచించుకుంటూ వెళిపోయాడు రామం.

రామం చేసిన హఠాత్తు చర్య స్వర్ణను బాధ పెట్టింది. తమ్ముడ్ని బాధ పెట్టినందుకు చింతిల్లింది స్వర్ణ. తను అనుకున్నది ఒకటైతే దైవం చేసింది మరొకటి అయింది. ఇంత మందికి ఇష్టం లేకుండా తను పండక్కి పుట్టింటికి పోవటం తనకు సమంజసంగా లేదని గ్రహించి, స్వర్ణ తమ్మునితో రానన్నది. కాని తమ్ముడు అనుకున్న భావం మరొకటి. దృష్టిలోంచి పోయిందాకా తమ్ముడ్ని చూసి, నలిగినహృదయంతో మళ్ళీ తన మామూలు దిన చర్యల్లో నిమగ్నురాలైంది ఆ ఇంటి కోడలు స్వర్ణ. ★

బాలానందం

శక్తికి మించిన యుక్తి

• శ్రీ టి. వి. నరసింహారావు •

బాలలూ! యుక్తికి మించినది మరిఏదీ లేదుకదూ! అందు వలననే "శక్తికి మించినది యుక్తి" అను ఆర్యోక్తి లోకోక్తి అయినది. దానికి ఉదాహరణముగా మీకొక చక్కని కథను చెప్తాను వినండి.

పూర్వము ఒక ఊరిలో సుబ్బయ్య అనే వర్తకుడు ఉండేవాడు. అతను చాలా తెలివైనవాడు. కాని ఏం లాభం! వట్టి పిరికిపంద. అతనింటికి ప్రక్కగనే ఆ ఊరి మునసబుగారి ఇల్లు. దానికి పదిగజాలదూరాన ఒకగుడి. మునసబుగారి పేరు ఎవ్వరికీ తెలియదు. అందుచే ప్రతి వారును మునసబు బాబు అని పిలచెడివారు. ఆయన చాల ఉదారమైన బుద్ధికలవాడు.

అవి వేసవికాలపురోజులు. సుబ్బయ్యకు దొంగలభయం వలన ప్రతిరోజూ ఆరుగంటలకే కొట్టు మూసివేసి లాంతరు పట్టుకొని ఇల్లంతా ఒకసారి చూచు చుండెడివాడు. అప్పుడు భార్య గర్భవతి. అలవాటు ప్రకారము సుబ్బయ్య కొట్టు మూసేసి లాంతరు పట్టుకొని ఇల్లంతా వెదకు చుండెను. ధాన్యపు గాదెదగ్గరకు వచ్చుసరికి అతనికి ఒక మనిషి కూర్చుండుట కనబడెను. సుబ్బయ్యకు భయము కలిగినది. కాని ధైర్యము తెచ్చుకొని ఏదో ఆలోచించు కొనుచు ఏమియునెఱుగని వానివలె ఇంటిలోనికి పోయి భార్యను పిలిచెను.

భార్యా భర్తలిద్దరూ ఉయ్యాలమంచముపై కూర్చుని ప్రసంగము నారంభించిరి. పాపము! గాదె మూలనున్న దొంగ తనను చూడలేదని సంతోషించెను. భార్యా భర్తలిద్దరూ మొగపిల్లవాడే కలుగునని అనుకొను చుండిరి, ఇంతలో సుబ్బయ్య "మనవాడికి ఏపేరు నామకరణము చేయడం" అని అడిగెను. ఆమె తండ్రి పేరని చెప్పెను. సుబ్బయ్య ఒప్పుకోలేదు. మళ్లీ సుబ్బయ్య అన్నాడు, "పోనీ ఎవ్వరిపేరూ వద్దు మన మునసబు బాబు పేరుంచుదాము" సరేనంటే సరే ననుకున్నారు భార్యా భర్తలిరువురు. సుబ్బయ్య మళ్ళీ అన్నాడు "మనవాడు పెరిగి ఎనిమిదిదేళ్ళవాడయి ఆడుకొనడానికి పోతే ఏమని పిలుస్తావు" అని. ఆమెకు వళ్ళమండి "ఏమిటండీ ఇదంతాను," ఆలులేదు చూలులేదు, కొడుకుపేరు సోమ లింగం "అన్నట్లుంది మీవేషము. చాలులెద్దురూ" అని కసిరింది. కాని సుబ్బయ్య ఊరుకున్నాడా! మళ్ళా ప్రశ్న వేసాడు, ఆమె 'మునసబు బాబు' అని పిలచింది. "మునసబు బాబు గారింటివరకు వెళ్ళితే" అని మళ్ళా అడిగాడు మునసబుబాబు అని కొంచెం గట్టిగా పిలచింది. "ఆగుడివరకు వెళ్ళితే" అని అడిగాడు. 'మునసబుబాబు' అని ఇంకా గట్టిగా పిలచింది. ఇదంతా చల్లగాలికి వీధిలో కూర్చుని మాట్లాడుచున్న మునసబు, మరికొంతమంది విని పరుగెత్తుకొనివచ్చి లోపలికిపోయి దొంగను పట్టి శిక్షించి సుబ్బయ్యను రక్షించి అతని తెలివికి సంతోషించారు.

చూశారా! బాలలూ! సుబ్బయ్య ఎంత తెలివైనవాడో. శక్తిచే చేయ లేని పని యుక్తిచే చేయవచ్చు.

వెఱ్ఱి వెంగళాయి

పూర్వం రామాపురంలో పోలయ్య అనే కాపు వాడొకడుండేవాడు. అతని భార్య ఎక్కమ్మ ఒక కొడుకుని కని పురుట్లోనే యీ లోకం విడిచి పోయింది పోలయ్య పుట్టి వెఱ్ఱి వెంగళాయి. అంత వెఱ్ఱివాడు ఈ లోకంలోనే వుండడనిపిస్తుంది దైవవశాత్తూ ఆబిడ్డని యిప్పటిదాకా చాలా జాగ్రత్తగా పెంచుకొచ్చాడు.

ఒక వేసవి కాలంనాటి ఉదయం పోలయ్య పొలం వెళ్ళి గొడ్డలి పొలం గట్టుమీద పెట్టి మధ్యాహ్నం ఒంటి గంటదాకా పొలంపని చేసుకుని, గట్టు మీదికి ఒచ్చి గొడ్డలిని ముట్టుకోనేసరిక్కి అతని చెయ్యి చురుక్కుమని కాలింది. కారణం ఏమిటంటారా! అవి వేసవి ఎండలవడంచే చేతి గొడ్డలి వేడెక్కింది.

గొడ్డలిముట్టుకుంటే చెయ్యి కాలడంచేత గొడ్డలికి జ్వరం వొచ్చిందనీ—తక్షణం వైద్యం చేయించక పోతే చచ్చిపోతుందనీ భయపడి, గబగబావెళ్ళి ఆవూరి డాక్టరి గారికి గొడ్డలి సంగతి చెప్పాడు. అదివిని డాక్టరుగారు వేళా కోళంగా "త్రాడుకట్టి గొడ్డల్ని నీటిలో ముంచి అంగంట పోయాక యివతలికితీస్తే జ్వరం తగ్గుతుంది" అని చెప్పారు.

అదివిని పోలయ్య అలాగేచేసి గొడ్డలి చల్ల బడటంచే మహానందం పొందాడు.

ఒక వారం రోజులు గడిచాయి. ఒకనాడు పోలయ్య కొడుక్కి జ్వరం ఒచ్చింది. జ్వరం వచ్చిన మనిషిని డాక్టర్ దగ్గిరికి తీసుకెళ్ళడానిక్కి బదులు తన యిష్టమొచ్చినట్లు గొడ్డలికిచేసినట్లు ఆ పసిబిడ్డకి కూడాచేశాడు. ఇంకేముంది ఆ బిడ్డడు చనిపోయాడు. ఆ సంగతివిని పోలయ్య బోరున ఏడ్వసాగాడు. అది చూసి పోలయ్యని అందరూ ఎందుకేడుస్తున్నావని అడిగితే డాక్టర్ యిదివఱకు గొడ్డలికి చెప్పినవైద్యం పిల్లవానిమీద తను ప్రయోగించిన సంగతి చెప్పాడు.

అది విని అందరూ పోలయ్య వెఱ్ఱి తనానికి చాలా ఖేధపడ్డారు! రచన : చేబ్రోలు సూర్యారావు.

మా మేష్టారు

భానూ సీనూ
నేనూ మధూ
కూర్చున్నాం
పాఠాలు ముందర.
మేష్టారేవో
చెప్పు చుండగా
కొండలోంచి గాలి
పుడు తుందాండీ
అన్నది భానోజీ.
ఏదేముడు మంచివాడు
అడిగాడు మధుకృష్ణ.

కొండలోంచి గాలి
పుడుతుందేమో,
మంచిదేముడు వున్నాడేమో
మీ బుఱ్ఱలో
పుట్టేది సూన్యం.
అన్నీ యక్షప్రశ్నలే
అన్నారు మా మేష్టారు.

మేష్టారంటే
ఎప్పుడు యింతే
చలాకిగా మాట్లాడుతారు.

పాఠాలు చదువుతే
కోపం ఎందు?
యక్ష ప్రశ్నలట
మేము వేస్తున్నాం
మా మేష్టారు
మంచి వారు
ఖులాసాగా
కబుర్లు చెబుతూ
ఆడుతు పాడుచు
పాఠాల్ చెప్పును
మా పిల్లలకి
చదువు చెప్పుచు
ఆయన కూడా
మాతో కలయును.
ఏరీ ! ఏరీ ! ఆ మాష్టారు
మా మేష్టారు!

"రాజేశ్వర్"

హరిదాసు

* శ్రీమతి ఇ. సుందరమ్మ *

అనగా అనగా ఒక ఊరిలో ఒక హరిదాసు వుండేవాడు.

అతడు చాలా అమాయకుడు. అతడు ప్రతి దినము ఉదయంకాలకృత్యములు తీర్చుకొని ఆయవారమునకు వెళ్లుచుండెడివాడు. కాని హరిదాసును వర్ణించవలయునన్న చాలా చిత్రముగా ఉంటుంది. దాసు తల నున్నగా బాగా పెద్దతాటికాయలా ఉంటుంది. పెద్ద గుమ్మిడికాయంత బొజ్జ. కాళ్ళూ, చేతులూ కురచగా ఉండును. ఇంక తను కాల కృత్యములు తీర్చుకొనిన తరువాత ముక్కునుంచి గుండు వరకు చక్కగా తెల్లటి నామములు రెండు, మధ్య ఎఱ్ఱగా నామము ఒకటిపెట్టును. కాయ వస్త్రములు ధరించును. చిన్న బిళ్ళగోచితో పంచ కట్టు, మెడలో రుద్రాక్షలు, సుభ్రముగాతోమినఒక రాగిచెంబు, ఒక కఱ్ఱ, చంకలో బియ్యం వేసుకొనుటకు ఒక సంచి, చిన్న కరతాళములు. వీటితో హరిదాసుగారు బయలుదేరే అలవాటు. హరిదాసు గ్రామమునకు, పై గ్రామమునకు మధ్య కొంచెము మైదానము గలదు. ఈ మధ్య మైదానములో రోజూ ఒక గేదె మేయుచుండెడిది. ఆగేదె కొమ్ములు రెండు గుండ్రముగా చుట్టుకొని యుండును. ఈ దాసుకు ఆ గెదె కొమ్ములు చూచినదే ఒక సందేహము కలిగెను. ఏమన" నా గుండు పెద్దదా! లేక గేదె కొమ్ము రంధ్రము పెద్దదా" యని. ఈ సంకోచము వల్ల అతను ఇంటికి పోయి భోజనము చేసి పండుకొని ఇదే ఆలోచన. అతను ప్రతి నిత్యము పోవు సమయమునకే గేదె వచ్చియుండును. ఇక దానిని చూచినదే, "నా గుండు పెద్దదా గేదె కొమ్ము రంధ్రము పెద్దదా" అన్న సందేహముచే గంటా గింటన్నర నిలబడుచుండెడివాడు. తనకు స్పృహ వచ్చిన తరువాత భిక్షకు పోయెడివాడు ఇంతలో ఒక ఆలోచన వచ్చినది. ఏలాగైనా ఒకసారి నా గుండును ఆ కొమ్ము రంధ్రములో పెట్టి చూచుకొనవలయునని ఆ రాత్రి తీర్మానించుకొనెను మరునాడు త్వరగా లేచి తన పనులన్నీ తీర్చుకొని, తన సామానులు తీసుకొని బయలుదేరి త్వరగా ఆ మైదానము చేరెను. గేదె ఆస్థలములో మేయుచుండెను. ఇంక హరిదాసుకు చెప్పలేనంత సంతోషము కలిగెను. త్వర త్వరగా ఆ ప్రక్క ఈ ప్రక్క ఎవ్వరు లేరుకదా అని ఒకసారి కలయ చూచెను. ఎవ్వరు కనుపించలేదు. ఇంక తన చేతికర్ర, చెంబు, సంచి, కరతాళములు అన్నీ తీసి ఒక స్థలములో పెట్టి మెల్లగా గేదె వద్దకు పోయెను. గేదె తల వంచుకొని మేయుచుండెను. హరిదాసు మెల్లగా వచ్చి తన తలను కొమ్ము రంధ్రములో దూర్చెను. ఇంక తన తల బయటికి రాలేకపోయెను. గేదె బెదరి ఒకే పరుగు తీయసాగెను. ఇక హరిదాసు ఏమి చేయలేక పోయెను. దాసు మోకాళ్ళు రక్తముతో ఈడ్చుకొని పోవుచుండెను. ఆ సమయములో ఇద్దరు ఆ దారిని పోవుచు ఇది చూచి ఏమీ తోచక పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి ఆ గేదెను పట్టి దాసు తలను మెల్లగా తీసివేసిరి. అప్పుడు దాసు బెదరి తన వస్తువులు కూడా మరచి ఒకే పరుగుతో ఇల్లు చేరి ఇంట్లో పడిపోయెను. ఆ ఇద్దరు హరిదాసు సామానులన్నీ తీసుకొని దాసు ఇంటికిపోయి కాళ్ళూ చేతులూ వాచియుండుట చూచి "ఎందువల్ల ఇట్లుజరిగినది" అని తెలియనట్లు అడుగగా, దాసు "తనయొక్క గుండు పెద్దదా, దానికొమ్ము రంధ్రము పెద్దదా అనే సంకోచము చేత ఈపని చేసితిని" అనిచెప్పెను. వారు చెప్పరాని నవ్వుతో, "ఇప్పుడేది పెద్దదైన నీకేమీలాభము, ఇప్పుడు నీ గుండేగాక కాళ్ళు చేతులుకూడ విరగగొట్టు కొంటివి. ఇక మీదట ఇటువంటి పనులు చేయవద్ద"ని చెప్పివారు వెడలిపోయిరి. ఇంక హరిదాసు చిక్కు తీరిపోయినది గాని, కాళ్ళు చేతుల బాధచే ఒక వారమువరకు భిక్షకుపోక ఇంటిలోనే వుండి నెమ్మదించిన పిమ్మట భిక్షకు పోవ నారంభించెను. కాని అచ్చట గేదె వుండగాకూడా దాసు దాని వైపు చూడకుండా తలను మరొకవైపు త్రిప్పుకొని భిక్షకు పోవుచుండెను. అప్పటినుండి ఇప్పటివరకు దాసు ఏ ఆలోచనా లేక తనపనులలో నిమగ్నుడై యుండెను.

"మంచి బాలుడు"

* ధవళమూర్తి కుమార్ *

వస్తున్నాదొకవీధి చివరగా
అరువదియేడుల ముసిలిదియొకతె
జనసంచారము లేని బాటలో
మెల్ల మెల్లగా అడుగులువేస్తూ.

ప్రొద్దుగుంకగనె చీకటంతయు
ప్రదేశమంతా అలుముటచేతను
కండ్లు కనపడక యా అవ్వమాత్రము
వణకుతు, మూల్గుతు వచ్చుచుండెను.

దారిన పోయే యిద్దరు మనుజులు
అవ్వనుజూచి నసహ్యించుకుని
"ఛో.... ఛో.... అవ్వా నీవెందుకు" అని
నిర్దయతోను వెడలిపోయిరి.

చిమ్మచీకటులు వ్యాపించుటచే
కన్నులులేని యవ్వ యొక్కతె
చేతికర్రను నేలకు రాస్తూ
నిలుచుండెను దారితెలియక.

అంత బాలుండొకడది చూచి
"అయ్యొ అవ్వ"ని మెల్లగ నరచి
సమీపించి తన కథేమిటో అని
అవ్వనడుగగ నిట్లని పలికె.

"కన్నులులేవు నాయన నాకు
దారితెలియక వెతకుచుంటిని
గమ్యస్థానము చేరు తలపుతో
తప్పటడుగులు వేయుచుంటిని"

అనగా బాలుడు "అయ్యో"అనుచు
చెంతకుజేరి చేయూతిచ్చి
"అవ్వా పద నీయింటికి" అంచు
సంతోషంబున సాగెను బాలుడు.

దోబూచులు

"శ్రీ చైతన్య"

ఈపూల తోటలో నెవరేగినారు?
తరుల చాటున దాగి పరువెత్తినారు
లేగులాబుల తావి లేపు చున్నారు
మల్లెపూ పొదలలో మసలు చున్నారు

మొక్కలన్ని విఱుగ ద్రొక్కు చున్నారు
కనులుమూసెడి బాల కనుపించు నెవరు?
కోలాహలము తోడి బాలకు లెవరు?
పిల్లల కోసమై వెదకున దెవరు?

చిన్ని సీతా ! నీవు చిలిపివైనావు
కృష్ణమ్మా నెందుకే గిల్లుచున్నావు?
ముద్దు శాంతా ! కొట్టవద్దు చెల్లెలిని
కొట్టగా మీఅమ్మ కొట్టునే నిన్ను.

తొంగి చూచెడిపద్మ ! దొంగవైనావు
ధనలక్ష్మి కలమేల దాచు చున్నావు?
సూర్యుడస్తాద్రిపై జొచ్చినాడదుగో
చాలునాటల నాపి సరగపోవుదము.

[జరిగినగాథ :—సీతారామయ్య చాలా ఆస్తిపరుడు. శాంత, సీత యిద్దరు కుమార్తెలు. కుమార్లు లేరని విచారించేవాడతను. కాని భార్యాభర్తలు ఎంతో అన్యోన్యంగా వుండేవారు. వీరి ఆనందాన్ని చూచి ఆవూళ్ళో వాళ్ళు సహించలేకపోయేవారు.

జానికమ్మ తమ్ముడు వెంకట్రంగయ్య. అతనికి తన కూతురు సీతనిచ్చి పెండ్లిచేయాలన్నతలంపుతో పెద్ద కూతురు శాంతకన్నా సీతనే అభిమానంగా చూచేది సీతారామయ్య భార్య జానికమ్మ.

జానికమ్మ తల్లి మంగమ్మ. స్వార్థపరురాలు, పరులపచ్చ కిట్టదు. పెట్టినవారికి పెళ్లి, పెట్టనివారికి శ్రాద్ధం పెట్టేరకం. ఎంగిలిచెయ్యి కాక్కికూడా దులపదు. తన జాణతనంవల్ల పదిహేనేండ్లకొడుక్కి ఆవూరి కంట్రాక్టరు శెట్టిగారివద్ద ఉద్యోగం సంపాదించింది. తల్లిగుణాలే గనుక వెంకట్రంగయ్య తన చాకచక్యంవల్ల త్వరగా పైకి రాగలిగాడు. తమ్మునికి సీతనిద్దామని భార్య కోరగానే సీతారామయ్య అందుకు అంగీకరించాడు శాంతకు పెళ్ళిచేసి అల్లుడ్ని ఇల్లరికంగా పెట్టుకుందామని తనవుద్దేశాన్ని భార్యకు తెలిపాడు కాని జానికమ్మ ఆమె తల్లి, తమ్ముని ప్రోద్బలంవల్ల భర్త వుద్దేశానినంగీకరించలేదు. దాంతో భార్యాభర్తలకు మనస్పర్ధ లేర్పడ్డాయి.

శాంత పెళ్ళి ప్రయత్నంలో రఘు అనే అబ్బాయిని చూడడానికి సీతారామయ్య వెళతాడు. రఘు అన్న, రామారావు సీతారామయ్య సంబంధానికి ఒప్పుకుంటాడు. రఘు సీతారామయ్యతో బయలుదేరి వెళుతాడు.

వివాహాలు సలక్షణంగా జరుగుతాయి. ఆనాటినుంచీ రఘు అత్తవారింట్లోనే వుండి, భూములూ అవీ చూచుకుంటూంటాడు. సీతకూడా అత్తవారింటికి చాలా వస్తుసముదాయంతో బయలుదేరి వెళ్లింది. సంవత్సరాలు దొర్లిపోతున్నాయి. ఇంక చదవండి]

౬

శాంతకు వెంట వెంట యిద్దరు ఆడ పిల్లలు కలిగారు. ఆమె శరీరం మరింత దుర్బలమయింది. పిల్లల చాకిరీతో ఆమెకు కాలం గడిచిపోతోంది. తాత వేయి కళ్ళతో పిల్లల్ని కనిపెట్టుకుని ఉండేవాడు. ఆయనకు పిల్లలంటే ఎంతో ప్రేమ. పిల్లలకు ఎన్నో నగలు, ఎన్నో దుస్తులు, ఎన్నో ఆటవస్తులు! డబ్బుపెత్తనం చూచుకొంటూ, త్యాగరాజకీర్తనలు పాడుకొంటూ తృప్తితో ఆనందంగా కాలాన్ని గడుపుతున్నాడు. ఇంత సుఖంగాను మిగిలిన జీవితమంతాగడిస్తే ఎంత బాగుండుననిపించిందాయనకు!

ఇంటిపనులతోను, పిల్లలతోను కాలక్షేపం చేస్తున్న జానికమ్మకు, మంగమ్మ, సీతకు సంతానం కలుగలేదన్న కొరతను వేలుపెట్టి చూపించింది. ఇది బెంగగా పట్టుకొని ఆనాటినుండి జానికమ్మను వేధిస్తున్నది. సీతకు సంతానాన్ని ప్రసాదించమని వేయి దేవుళ్ళకు మ్రొక్కుకుంది. ఒకరోజు ఆమె మనస్సుకు చిత్రంగా, ఇక సీతకు సంతానం కలుగదేమోనన్న భయం కలిగింది, మళ్ళీ 'ఛీ, ఇదేమిటి' అనుకొని నవ్వుకుంది. ఆమె ఇప్పుడు మునుపటంత సంతోషాన్ని పొందలేకపోతోంది. తన మనస్సు సరిగ్గా ఉండటం లేదనిపించిందామెకు. భర్తకూ తనకూ విరిగిన మనస్సులు మళ్ళీ కలియనేలేదు. తన మనస్సు

బాగా మొరటు తోరిసట్లు తనకు తెలుస్తూనే ఉంది. భర్త విషయంలో మునుపటంత శ్రద్ధాభక్తులను తాను చూపలేక పోతోంది. చాకిరీతో నడుములు విరిగిపోతున్నట్లనిపించే దామెకు. క్రమంగా విశ్రాంతి, నిద్ర తగ్గిపోయాయి.

రఘు మంచివాడే అయినా అప్పుడప్పుడు తనకు అతని మనస్సును నొప్పించాలనిపించేది. అతనిని రెండు మూడు సాధింపు మాటలని చూచేది. 'రోషం లేనివాడికి మోసంలేదట! ఎంత రోషం లేనివాడూ! అతనికి మామగారంటే ఎంతో గౌరవం. ఔనుమరి! తా నెవరూ ఈ ఇంట్లో?' ఈ ఆలోచనలలో ఆమె రక్తం ఉడుకెత్తి పోయేది. ఈవిధంగా ఆమెకు సాధింపు అలవాటై పోయింది. శాంతీ, సుఖమూ ఆమెకు క్రమంగా దూరమై పోయాయి. చివరకు పిల్లల్నికూడ విసుక్కుంటోంది. వాళ్ళకు కీడు జరగాలని మనస్సులో లేకపోయినా, ప్రతి చిన్న అల్లరికీ వాళ్ళని తిట్టకుండా ఉండలేకపోతోంది. తన ప్రవర్తన తనకే బాగుండలేదు.

........శాంతకు మూడవ కాన్పు సుఖంగా జరిగింది. సీతారామయ్యకు దౌహిత్రుడు కలిగాడు. తాత ఎంతో సంబరపడ్డాడు.

౨

సీత కాపురానికి వచ్చి పదేండ్లయినా యింకా పిల్లల్ని కనలేదు. శాంతకు అప్పుడే ముగ్గురు సంతానం కలిగారు. తాత తన ప్రేమనంతా ఆ పిల్లల మీద ఒలకపోసుకుంటు న్నాడు. ఈవిషయం జ్ఞాపకానికి వచ్చినప్పుడల్లా మంగమ్మకు వళ్ళు మండి ఏదో ఒకమిషపెట్టి కోడల్ని రాచి రంపాన పెట్టేది. కొంతకాలం అలాగే వోర్చింది పాపం సీత. ఇక వోర్చుకోలేక మాటకు మాట బదులు చెప్పడం మొదలు పెట్టింది. తీరిక సమయం ఎక్కువగా ఉండేది గనుక అత్తా కోడలు వాగ్యుద్ధం చేశేవారు. మొదట మొదట గెలుపులన్నీ అత్తగారివే జయాపజయాలు దైవా ధీనములన్నట్లు క్రమ క్రమంగా జయలక్ష్మి సీతతో సావా సం చేసుకొంది. వెంకట్రంగయ్య ఇంటివద్ద ఉండడు ఏదో ఒకవేళకు వచ్చి భోజనం చేసి వెళ్ళేవాడు, రాత్రిళ్లూ అంతే. వచ్చినప్పుడు తల్లీ, భార్యా కలహిస్తూవుంటే ఇద్దర్నీ తిట్టేవాడు. అప్పుడప్పుడు సీతకు దెబ్బలు తగిలేవి కూడా. సీత కళ్ల నీళ్ళు కుక్కుకునేది. ఇల్లిల్లూ తిరిగే మంగమ్మ ప్రతీ యింటికీ వెళ్ళి సీతమీద ఉన్నవీ లేనివీ చెప్పేది. అమాటలు నమ్మి ఇరుగు పొరుగు స్త్రీలు సీత చెడ్డదిగా భావించేవారు.

వెంకట్రంగయ్య కంట్రాక్టరుగారిసీ, ఇంకా ఋతరు లనూ ఆశ్రయించి కొన్ని స్థానిక గౌరవోద్యోగాలు సంపా దించినందున అమాయకులైన స్త్రీ పురుషులు కార్యసాధ నకై ఆశ్రయించవలసి వచ్చేది. అమాయిక స్త్రీలను వంచించి, మొగమాటపెట్టి నైతికమార్గంనుంచి తొలగించే వాడు. సీత ఈసంగతులు తెలిసికొని గొల్లున ఏడ్చేది. ఒక సారి తారసిల్లి "ఎందుకు నన్నీవిధంగా అన్యాయం చెయ్యడం?" అని అడిగింది. దానితో రెచ్చిపోయి తీవ్రంగా తిట్టి, కొట్టాడు. ఆదెబ్బతో ఆమెకు భర్త అంటే సింహస్వప్నమైంది. భర్త వేళాపాళా లేకుండా అధికారుల్ని విందులకు, భోజనాలకు పిలుచుకువచ్చేవాడు. నడుము విరిగేటట్టు వండి వార్చిపెట్టేది సీత. చివరకు ఏ స్వల్పకార ణానికో ఆమెకు తిట్లు తప్పేవికావు.

వెంకట్రరంగయ్య తనకున్న హోదాల సంబంధంతో సంస్థల ధనాన్ని ఉపయోగించుకొని ప్రాణంమీదికి వచ్చే సరికి "నీమెళ్ళో గొలుసు ఇలా ఇవ్వు. అవసరం కలి గింది. కొద్దిరోజుల్లో మళ్ళీ మన వస్తువు మనకు వస్తుందిలే" అని చెయ్యి జాపేవాడు. సీత ఒకటి రెండు సార్లు ఏమీ అనలేక వెంటనే యిచ్చింది వస్తువులు మళ్లీ రాలేదు. నగలతో మెరిసిపోతూవుండే సీత మెడ బోసి కావడంతో ఇరుగు పొరుగు అమ్మలక్కలు గుసగుసలు ప్రారంభించేవారు. సీతకు అవమానంగా తోచేది. ఇవ్వటం ఏమాత్రమూ యిష్టంలేకపోయినా, ఇవ్వక తప్పటంలేదు. ఈవిధంగా నగలన్నీ మాయమైపోయాయి. ఇవ్వకుండా ఉండడానికీ, ఏదైన జవాబు చెప్పటానికీ మునుపటంత ధైర్యం ఆమెకిప్పుడులేదు.

ఒకసారి తండ్రి కూతుర్ని చూడడానికి వచ్చాడు. వంటినిండా నగలతో తాను పంపిన సీత ఒక్క నగ లేకుండా మ్రోడువలె ఉండడం చూచి ఆశ్చర్యపోయాడు. అల్లుడు ఎప్పుడూ చాలామంది మనుష్యుల మధ్య మాట్లా డుతూ ఉండేవాడు. కష్టసుఖాల ప్రస్తావనకే అవకాశమివ్వ డంలేదు. భోజనానిక్కి వచ్చినప్పుడు అవకాశాన్ని చిక్కిం చుకొని "అమ్మాయిని ఒకసారి పిలుచుకవెడదామని వచ్చాను" అన్నాడు.

"తీసుకువెళ్ళి వారం రోజులనాటికి మళ్ళీ పంపండి. చూస్తూనే ఉన్నారుగదా– క్షణం తీరికలేదు మా యిల్లు రాముందాడి. వచ్చేవాళ్లూ, పోయేవాళ్లూ, అధికార్లు ఎందరో వస్తూంటారు. వండడం, వార్చడం అమ్మ ఒక్కతే చెయ్యలేదు. ఎంత త్వరగా పంపితే అంత మంచిది." అన్నాడు వెంకట్రంగయ్య.

ఆలోచిస్తూ సీతారామయ్య "అలాగే" అన్నాడు. ఆయన ఇంటికి చేరగానే చేసిన మొదటి పని కంసాలిని పిలిపించి సీతకు నగలు వారం రోజుల్లో తయారు చేసి తెచ్చి యివ్వమని చెప్పడం.

సీతకు అక్క కాపురాన్ని చూస్తూవుంటే నోరూరు తోంది. దేవతలాంటి పిల్లలు, ధర్మరాజువంటి భర్త. అక్కకేం? అక్క చాల సుఖపడుతోంది. తన కష్టం ఎవ రికితెలియదు. అమ్మకు తన తల్లి అంటేనూ, తమ్ము డంటేనూ చాల అభిమానం. వాళ్ళని గురించి వున్న దున్నట్లుగా చెబితే ఏమినమ్ముతుందో అనుకొంటూ ఒక రోజు తల్లితో వాస్తవ స్థితినంతా పూసగ్రుచ్చినట్లు ఏడుస్తూ చెప్పింది. అంతా విని జానికమ్మ వెంటనే జవాబిచ్చింది—

"ఇబ్బందులెవరికైనా వస్తాయి. నగలిస్తే తప్పులేదులే అమ్మా. అలాంటి పరిస్థితు లప్పుడప్పుడు వస్తూంటాయి. మెసలిక చూచుకొని మళ్ళీ చేయిస్తాడులే. అమ్మమ్మ నిన్నెందుకంటుందే పిచ్చిదానా? నీవంటే ప్రాణాలు విడు స్తుందే! నీకంటే దానికి కావలసిన వాళ్ళెవరయినా ఉన్నారా నీవే చెప్పూ? వాళ్ళ మనస్సు నీకింకా తెలియ లేదన్నమాట. నీకింకా చిన్నతనం. సంసారంలోని కష్ట సుఖాలు నీకింకా బాగా అనుభవంకాలేదు."

సీత : నగలు రావటం, పోవడం— కష్టసుఖాల మాటా నేను కాదనటం లేదమ్మా. స్వభావాల సంగతి నేననటం—

జా : (మాటకు అడ్డంవచ్చి) నీవు చెప్పేది నాకు తెలుసునులేవే. సంసారమన్నాక అనేక లోటుపాట్లు, కష్ట నిష్ఠూరాలు ఉంటాయి. ఏ లోపంవున్నా, ఏ కష్టమొచ్చినా అల్లరిపాలు కాగూడదు. 'రోగం రట్టు సంసారంగుట్టు' అన్నారు. ఇల్లాలు అన్నాక అన్నీ ఓర్చుకోవాలి తల్లీ.

సీత : (దిగాలుగా క్రిందికిచూస్తూ) ఐతే ఎలాగే?

జా : (చనువుతో గదుముతూ) ఇటు చూడు సీతా, నేను పెద్దదానిని. ఎవ్వరితోనూ చివరకి (సన్నగొంతుతో) నాన్నగారితో కూడ ఏమీ అనకుండు నేను అక్కడికి వచ్చి అన్నీ సరిచేసి వస్తాను.

సీత ఏమీ మాట్లాడలేదు. మౌనంతో, విచారంతో కూర్చుంది, కాలి బొటనవ్రేలితో నేలనురాస్తూ.

....నగలు వచ్చాయి. క్రొత్తచీరలు, రవికలు వచ్చాయి. సీతారామయ్య తనకు సమృద్ధిగా పండేఖండులు, పెసలు, మినుములు, మిరపకాయలు బస్తాల నిండా నింపి బండిలో వేయించాడు. మనస్సులో దేవునీ, తన అదృష్టాన్నీ నిందించుకుంటూ, అందరివద్ద సెలవు తీసుకొని అత్త వారింటికి ప్రయాణమైంది సీత. తల్లి చాలాసేపు కూతురితో గుసగుసలాడింది. కానీ సీత ముఖంలో సంతోషం కలగ లేదు. బండి కదలబోతూవుండగా తండ్రి, కూతురూవచ్చి ఒకరి ప్రక్కగా ఒకరు కూర్చున్నారు. ఎద్దులతోబాటు గంటలూ, మువ్వలూ కదిలి మ్రోగాయి.

కొంతదూరం పోయాక తండ్రి కూతుర్ని ప్రేమతో "అమ్మలూ, నీకు అక్కడ సుఖంగా ఉందా? ఏదైన లోపం వుంటే చెప్పు. వాళ్ళు నిన్ను ప్రేమతో చూస్తూ ఉంటారా? ఏమైనా అంటుంటారా?" అని అడిగాడు.

సీతకు భర్త, అత్తగార్లనుగురించి చెప్పడానికి భయం అడ్డం వచ్చింది. చెప్పవలెనని ప్రయత్నించగా గొంతు పెగల్లేదు. ఈ పదేండ్లుగా అత్త భర్తగార్ల దండనతో ఎంత పిరికితనం పట్టుకొంది తనకు! గద్గదకంఠంతో "బాగానే చూస్తున్నారు" "బాగా చూడకపోవడానికి వాళ్ళేమయినా పరాయివాళ్ళా?" అని మళ్ళీ అంది. అమ్మ అంటున్నదానినిబట్టి ప్రయత్నపూర్వకంగా. సీతారామయ్య ఎంత గ్రుచ్చి గ్రుచ్చి అడిగినా అంతకు మినహా ఏమీ చెప్పలేదు. పాపం! సాహసించలేకపోయింది.

తండ్రి కూతుర్ని అత్తవారింటి వద్ద దిగవిడిచి వెళ్ళాడు.

౮

కొన్నిరోజులు గడిచాక ఒక అర్ధరాత్రి సమయం జట్కావచ్చి సీతారామయ్యగారి వాకిటిముందు నిల్చింది. వెంకట్రంగయ్యా, మరొక మనిషీ వచ్చి తలుపు తట్టారు. సీతారామయ్య తలుపు తీసి వారిని ఇంట్లోకి పిలుచుక వెళ్ళాడు. అందరూ కూర్చున్నాక పెద్దమనిషి చెప్పటం మొదలుపెట్టాడు "మీకు తెలుసుననుకుంటా.... మన వెంకట్రంగయ్యగారు స్థానిక సహకార బేంకి కార్యదర్శి— వెంటనే సర్దగలనుగదా అని బేంకి తాలూకు రెండువేల రూపాయలను స్వంత అవసరానికి ఉపయోగపెట్టుకున్నారు. కానీ, పైకాన్ని వెంటనే సర్దవలసివచ్చింది. వారికి పైక మేమీ అందలేదు. ఇబ్బంది ఎవరికైనా వచ్చేదే అనుకోండి. ఈ అవసరాన్ని మీరు గడపని ఎడల ఆయన చిక్కుల్లో పడవలసివస్తుంది. ఆ పైకం అందినవెంటనే మీకు సర్దు తారు" అని వెంకట్రంగయ్యవైపు తిరిగి చూచాడు.

"ఈ అవసరానికి అందలేదన్న మాటే గాని వారం రోజుల్లో సర్దేస్తాను" అని వెంకట్రరంగయ్య అన్నాడు.

ఆ చీకటిలోనే సీతారామయ్య ఉండువాపై మీద వేసుకొని ఎక్కడికో వెళ్ళాడు. ఉదయం తొమ్మిది గంటలకు పైకంతో యింటికి వచ్చాడు. పెద్దమనిషి చేతికి పైకాన్ని లెక్కబెట్టి యిచ్చి మౌనంగా నిల్చున్నాడు.

'మీకు చాలా శ్రమకలిగించాం. క్షమించండి నమస్కారం. సెలవు' అన్నాడు పెద్దమనిషి.

వెంకట్రంగయ్య వచ్చినప్పటి నుంచి అక్కగారితో ఒకటే గుసగుస. బావగారు పైకాన్ని పెద్దమనిషి చేతికిస్తూండగా అక్కగారి వద్ద సెలవు తీసికొని వచ్చి నిలుచున్నాడు. పైకాన్ని పెద్దమనిషి వెంకట్రంగయ్య చేతికివ్వగా జేబులోంచి పర్సును తీసి పైకాన్ని అందులో కుక్కి షర్టు జేబులో పెట్టుకొని కోటుగుండీలు పెట్టుకొని మామగారివద్ద సెలవు తీసుకొన్నాడు. ఇద్దరూ జట్కా ఎక్కారు. జట్కా వేగంగా సాగిపోయింది.

ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నో జరిగాయి. మళ్ళీ సీత మెడ బోసి అయింది. సీతారామయ్య మళ్ళీ నగలు చేయించి పెట్టాడు. మౌనంగా సీతారామయ్య అన్నీ సహిస్తూనే ఉన్నాడు. మనస్సులో మాత్రం వెంకట్రంగయ్య అంటే అసహ్యంవేసిందాయనకు. పిల్లలతో ఆడుకొంటూన్నప్పుడు మాత్రం మనస్సు కులాసాగా ఉండేది. ఇతర సమయాల్లో ఆయనకు సీతదే దిగులైంది. సీత సుఖపడటం లేదని ఆయన గ్రహించాడు. ఆ మాట భార్యతో అంటే వేరే కలహ కారణం అవసరం లేదు. ఎన్నో సార్లు వెంకట్రంగయ్య వల్ల ధన నష్టం ఔతోంది. దీనివల్ల పుణ్యమూ, పురుషార్థమూ లేవు. తనకోసం రాత్రింబవళ్లు కష్టించే రఘుకు ఇంత వరకు ఏమీ ధన సహాయం చెయ్యలేదు. భార్య స్వభావంలో చెడ్డమార్పు ఏర్పడింది. అస్తమానం ఎందుకో ఒకందుకు ఎవర్నో ఒకర్ని సాధిస్తూ ఉంటుంది. తల్లీ, తమ్ముడూ వేసిన వలలో పడి రఘును, శాంతను సహజ ప్రేమతో చూడలేకపోతోంది. తన మనస్సును నొప్పించాలని ప్రయత్నిస్తోంది తననిష గుంలో ఉపేక్ష వహిస్తోంది. ముందు ముందైనా పరిస్థితులు చక్కబడేట్టు లేవు. ఈ విధంగా నిస్పృహ కలుగుతోంది ఆయనకు.

ఒక రోజు జానికమ్మ మధ్యాహ్న భోజన సమయంలో భర్తతో "నేను మా అమ్మగారి ఇంటికి వెళ్ళివస్తాను. రేపు దశమి. బాగుంటుంది పంపండి" అన్నది.

"అలాగే వెళ్ళు. మళ్ళీ త్వరగారా. అమ్మాయి పిల్లలతో అవస్థ పడలేదు" అన్నాడు సీతారామయ్య.

"అవస్థ అంటే ఎల్లా? లోకంలో అందరూ పడుతున్న అవస్థేనా? మనకేనా యీ అవస్థ? అందరి పిల్లల్ని, అమ్మమ్మలూ, తాతాలే పెంచుతున్నారా? కూతుళ్ళనూ, అల్లుళ్ళనూ మామలే పోషిస్తున్నారా? ఆలికి అన్నం పెట్టడం ఊరికి ఉపకార మన్నారుట!" అంది జానికమ్మ.

తల వంచుకొని భోజనం చేస్తున్న సీతారామయ్య తల ఎత్తి భార్య ముఖంలోకి చూచి "ఏమిటీ ధోరణీ?" అని ప్రశ్నించాడు.

వెంటనే తల దించుకొని "నాకు ఒంట్లో ఏమీ బాగుండటం లేదు. వెంకట్రంగయ్యతో చెప్పి ఏ వైద్యుడి దగ్గరనైనా కొంత కాలం మందు తింటాను" అంది జానికమ్మ.

"ఇష్టమైతే వైద్యం ఇక్కడుండే చేయించుకోవచ్చు ఐనా నీ యిష్టం" అంటూ ఇంకా తినవలసిన మజ్జిగఅన్నాన్ని అయిష్టంగా అవతలికి నెట్టాడు. సీతారామయ్య.

మర్నాడే జానికమ్మ ప్రయాణం. వెళ్ళే సమయంలో జానికమ్మని శాంత కాగలించుకొని ఏడుస్తూ "త్వరగా రావే అమ్మా. ఒంటరిగా యీ పిల్లలతో వేగలేను. నాన్నకు వేళకు సరిగా భోజనం అమరదు. నీ మనుమడూ, మనుమరాళ్ళూ నీకోసం దిగులు పడతారు. వెంటనైనా తీసుకువెళ్ళవే" అన్నది.

"ఏం వద్దు— ఏమీ దిగులుపడరు అంది జానికమ్మ.

పిల్లలందరు అమ్మమ్మ కంటే ముందుగా ప్రయాణమై వచ్చి బండిలో కూర్చున్నారు. పిల్లల్ని బ్రతిమాలుతూ, కోప్పడుతూ, ఏవో ఆశలు పెడుతూ ఎలాగో దించారు. అమ్మమ్మవేపు చేతులు జాపుతూ బాబు ఏడుస్తున్నాడు. శాంత పిల్లవాణ్ణి తెచ్చి "ఒక సారి ఎత్తుకోవే. పాపం చేతులు జాచి, చూడవే ఎలా ఏడుస్తున్నాడో! మళ్ళీ ఎన్నాళ్ళకో మనుమణ్ణి ఎత్తుకొనేది" అన్నది.

"నీ కేమైనా పిచ్చా ఏం? చాటుకు తీసుకుపో మోటు మరీ" అని గద్దించింది. జానికమ్మ. శాంత తనను

బండి వేపుకు లాగుతున్న మనుమరాండ్రను గట్టిగా పట్టుకొని ఊగుతున్నాడు కాంత చెక్కిళ్ళ వెంట కన్నీళ్ళు దొర్లుతున్నాయి. పిల్లలు ఏడుస్తున్నారు. సీతారామయ్య విచార భారంతో క్రుంగుతున్నట్లు కనపడ్డాడు.

నవధాన్యాలతో నిండిన బండి సాగిపోయింది. ఆమె వెళ్ళిన తర్వాత యిల్లు వెలితిగా కనపడ్డది. అందరి ముఖాల్లో దిగులు తాండవించింది. ఇంట్లో వున్న దైవ విగ్రహానికి ఎదురుగా కూర్చొని ధ్యాన ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు సీతారామయ్య. ఆలోచనగా కూర్చొని స్తన్యాన్ని యిస్తున్నది బాబుకు తల్లి.

ఊళ్ళో అందరూ "ఏం జరిగిందేమిటి?" అని గుస గుసగా ప్రశ్నించుకున్నారు. గుస గుసగా జవాబులు కూడా చెప్పుకున్నారు కల్పనా శక్తిని బట్టి.

నాల్గు నెలలైనా జానకమ్మ భర్తకు జాబు వ్రాయించలేదు. ఆనోటా ఆనోటా విన్న దాన్ని బట్టి సీతారామయ్యకు కొన్ని సంగతులు తెలిశాయి. జానకమ్మ ఆరోగ్యం ఇంకా చెడిపోయిందిట. రోజూ గుండెల్లో మంట వస్తూందట. వెంకట్రంగయ్య అందరితోను మామగారు, పెద్ద కూతురూ, అల్లుడూ అంటే పక్షపాత బుద్ధి గలవాడనీ, భార్యకు సరిగా వైద్యం చేయించనందువల్ల తనే ఆమెకు వైద్యం చేయిస్తూన్నాననీ చెబుతూ ఎన్నెన్నో దుర్భాషలాడినట్లు తెలిసి, సీతారామయ్య మనస్సుకు కష్టం కలిగింది. వెంటనే బయలుదేరాడు. ప్రయాణ శ్రమతో అల్లుని యింటికి వచ్చాడు. మంగమ్మ గాని, వెంకట్రంగయ్య గాని సరైన ఆదరణ చూపలేదు. సీత మాత్రం ఎంతో సంబరపడుతూ "నాన్న వచ్చాడు" అంటూ కాళ్ళకు నీళ్ళు తెచ్చి యిచ్చింది. మజ్జిగ దాహం తెచ్చి యిచ్చింది. మంచం మీద పక్క వేసి "కాస్సేపు పండుకో నాన్నా, బాగా ఎండ దెబ్బ తిన్నట్లున్నావే?" అన్నది.

"ఔనమ్మా! అబ్బా! ఏమి యెండ, ఏమి ఎండ!" అంటూ మంచంమీద పడుకొని దగ్గరగా నిల్చొన్న సీత వైపొక సారీ, దూరంగా గోడకు ఆనుకొని నిల్చొన్న భార్యవైపొక సారీ చూచాడు. సీత మెడలో మంగళ సూత్రం తప్ప ఆభరణాలేమీ లేవు. చూచి ఒక పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచాడు. భార్యను చూచి మనస్సులో 'గ్రహం ఆవహించిన మనిషిలా ఎంత మారిపోయింది! ఏమిటిది భగవంతుడా? నన్ను అన్ని విధాలా పరీక్షించదలచుకొన్నావా? సరేగానీ' అనుకున్నాడు. పైకి అడిగాడు—
"ఏమి జబ్బని చెప్పారు? ఏమన్నా సుగుణంగా ఉందా? ఇక్కడ యింకా ఎంత కాలం ఉండాలి? ఒక్క జాబన్నా వ్రాశారు కారేం!" అని అడిగాడు సీతారామయ్య.

జా: నయం కావటానికేనా యీ జబ్బులూ, ఈ బుద్ధులూ?

"ఏమిటీ? బుద్ధులా?" అని గ్రుచ్చి అడిగాడు విస్సుగుతో సీతారామయ్య.

అమ్మ మనస్సు మారిపోయిందిలే నాన్నా. ఆమె పరిస్థితి మునుపటి మాదిరిగా లేదు. జీర్ణకోశంలోనో, పేగులలోనో వ్రణం ఏర్పడుతున్నదట. విశ్రాంతి, మనశ్శాంతి అవసరమని డాక్టరు చెప్పాడు. ఈ రెండూ లేకపోవటమే ఈ జబ్బు రావటానికి కారణం అన్నాడు. జబ్బు ప్రమాదస్థితికి రాకుండా ప్రయత్నిస్తున్నాట్ట. ఆపరేషన్ కూడా అవసరం వుండొచ్చునన్నాడు. ఈ సంగతులన్నీ నీకు జాబు వ్రాస్తానని చెబితే అమ్మ "ఏం వద్దు, ఏం వద్దు" అంటూ వ్రాయనివ్వలేదు. అని సీతంది.

"మందు తీసుకువెళ్ళి ఇంటి వద్ద వుండి తింటూ ఉండటానికి డాక్టరు వొప్పుకోలేదా?" అని సీతారామయ్య అడిగాడు.

"కొంతకాలం ఆ విధంగా చెయ్యవచ్చునని డాక్టరు అన్నాడు. అందుకు అమ్మే వొప్పుకోలేదు. అక్కడ వుంటే ఆమెకు సరిగా ఉండదట." అంది సీత.

"ఇక కర్తవ్య మేమిటి?" అని సీత వైపు, జానకమ్మ వైపు చూచాడు సీతారామయ్య. జానకమ్మ దూరంగా కూర్చున్న తల్లివైపు చూస్తూ "దేవుడు నా ముఖాన ఎట్లా వ్రాసివుంటే అట్లా జరుగుతుంది." అని నెమ్మదిగా నడుస్తూ వెళ్ళి తల్లి ప్రక్కనే కూర్చున్నది. మంగమ్మ తన నుదుటి మీద వ్రేలు పెట్టి గీచుకొంటూ "నుదుటన్ వ్రాసిన వ్రాతకన్న గలదా నూరేండ్లు చింతించినన్" అని అన్నది.

"ఈ వేదాంతమే మన కొంపలు తీస్తున్నది" అని నిరాశతో కళ్ళు మూసుకొని ప్రయత్న పూర్వకంగా నిద్రపోయాడు, సీతారామయ్య.

ము క్కో టి

డాక్టరుతో అన్ని సంగతులు మాట్లాడిన తర్వాత మర్నాడు ఉదయమే, యింటికి ప్రయాణమైనాడు సీతా రామయ్య. ఇంకొక రోజైనా ఉండమని సీత బ్రతిమాలింది. సరేనని ఉన్నాడు. ఆ మర్రోజు ఉదయమే ప్రయాణమౌతూ ఒక వంద రూపాయల నోటును సీత చేతికిచ్చి "ఇది మీ అమ్మ కివ్వమ్మా. నేను డాక్టరుకు యాభై రూపాయలిచ్చాను. అన్ని సంగతులు మాట్లాడాను. అవసరమైతే జాబు వ్రాయి. డబ్బు పంపుతాను. డాక్టరుకు ఎంత ఇవ్వవలసి వచ్చినా నేనే యిస్తాను. వెంకట్రంగయ్య ఏమైనా ఇస్తాడేమో ఏమీ ఇవ్వవద్దను. అక్కడికి వస్తే మీ అమ్మకు ఏమీ సుఖం వుండదన్నదిగదా. రోగికి ఇష్టం వచ్చిన చోట ఉండడమే మంచిదని డాక్టరన్నాడు. ఈ వంద రూపాయలు (ఇస్తూ) నువ్వు తీసుకో. ఆపరేషన్ నాటికి అందరం వస్తాం."

సీత తన తండ్రి పాదాలనుండి దృష్టిని మరల్చుకొని తండ్రి చేతిలోని పైకాన్ని అందుకొంటూ ఆయన ముఖంలోకి చూచింది, "ఎంత మారిపోయాడు నాన్న? వృద్ధాప్యమూ, విచారభారమూ రెండూ కలిసి ఒక్కసారే చుట్టుముట్టుతున్నాయి. విశాల ఫాలభాగాన్ని ముడుతలు ఆక్రమించాయి. ఆ పెద్ద పెద్ద కళ్ళల్లో అశ్రువులు సుళ్ళు తిరుగుతున్నాయి. పొరలి వచ్చే దుఃఖాన్ని గాద్గద్యం ధ్వనిస్తోంది." అనుకున్నది.

అక్కడ ఇతరు లెవ్వరూ లేరు. తండ్రిని కూతురు "నాన్నా, ఏమిటి అదీ, నీ పిచ్చిగానీ" అని చనవుతో గదిమినట్లుగా కసిరింది. మళ్ళీ అనునయంగా ఆశ్చర్యాన్ని ప్రకటించే స్వరంతో "అది సరేగాని నాన్నా, అల్లుడుగారు నీతో మాట్లాడినట్లు లేదే" అన్నది.

"లేదమ్మా, అత్తగారు మాట్లాడలేదు. మీ అమ్మకూడా సరిగా మాట్లాడలేదు. మీ అమ్మ స్థితి చూస్తే నా గుండె పగిలిపోతోంది. "ఎంత ఓర్పు, ప్రేమా గల మనిషి! సంతోషంతో కల కలలాడే ఆ ముఖం మొట మొటలాడుతూ ఏ విధంగా మారిందో. ఈ విధంగా మారటానికి కారణం యిప్పుడు గ్రహించాను. వీరి స్వభావాలు తెలుసుకోకుండా, పైపై వేషభాషలు చూచి, ఐనవాళ్ళని భ్రమపడి ఎంత అపకారం చేశానే తల్లీ నీకు" అని వణకుతున్న స్వరంతో "పోయివస్తానమ్మడూ" అని లేని గంభీరతను తెచ్చి పెట్టుకొని బయలుదేరాడు సీతారామయ్య.

వాకిలివరకు తండ్రిని అనుసరిస్తున్న కూతురు నెమ్మదిగా అంటోంది— "నాన్నా, నీ కిప్పుడు తెలిసిందా నేను కష్ట పడుతున్నదీ, సుఖ పడుతున్నదీను? నా అదృష్టానికి నిన్ను నిందించుకోవద్దు. నువ్వేమైనా తెలిసి చేశావా? అమ్మ ఇప్పుడు స్వయంగా చూసి తెలుసుకున్నది. మొదట నేను చెబితే నమ్మక నన్నే కోప్పడ్డది. ఇప్పుడు వారి స్వభావాన్ని మార్చలేకా, నా కష్టాన్ని చూడలేకా మధ్య నలిగి చస్తోంది. "నా కర్మం నాది. నీకెందుకు నీవు వెళ్ళవే" అంటే, 'నేనే నీ గొంతు 'కోశాను' అని కుమిలి, కుమిలి ఏడుస్తోంది."

"ఉండు అమ్మడూ ఉండు. వెళ్ళివస్తాను" అని తండ్రి కూతుర్ని ఆపి దుఃఖంతో నిండిన హృదయాన్ని చేతితో పట్టుకొని అడుగులు తడబడుతుండగా వేగంగా నడుస్తూ వెళ్ళాడు.

సీత దుఃఖాన్ని ఆపుకోలేక పడక గదిలోకి పరుగెత్తుకొంటూ వెళ్ళి పక్కమీద పడి కన్నీళ్ళతో దిండును తడుపుతూ వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తోంది.

(సశేషం)

"విషమునకును, విషయమునకును, బహు దూరమైన తారతమ్యము గలదు. విషము, తిను వానిని మాత్రము చంపును గాని, విషయమును స్మరించిన వెంటనే హననము చేయును. అనగా కాలకూట విషమునకంటె విషయవాంఛ మహా క్రూరమైన విషమని చెప్పుచున్నది."

'శూన్యం లో ఎంకి'

శ్రీ సి. రామకృష్ణాజీ.

వర్షధారలతో భూమ్యాకాశాలు ఏకమయ్యాయి. నిశీధంతో విశ్వమానవ ప్రపంచం నిండిపోయింది. తళుకు తళుకు మనే మెరుపులలో వర్షధారలు మిరుమిట్లు గొలుపు తున్నాయ్. ఉరుముల ధ్వనులతో చెవులు చిల్లులు పడుతున్నాయ్. ఈ తాత్కాలికమైన వెలుతురును ఆధారం చేసుకొని ఎంకడు యిల్లు చేరుకున్నాడు. తలుపు కొట్టబోతూండగా గోడకూలిన శబ్దంతో, 'అమ్మో' అన్న, బాధతో కూడిన, తన ఎంకి గొంతు విన్నాడు. ఆవేశంతో తలుపును గట్టిగా నెట్టాడు. గడ విరిగింది. పిల్లలు గొల్లుమన్నారు. తలుపులు తెరచుకున్నాయ్. పాకపై నుండే కప్పు చాలా భాగం ఎగిరిపోయింది. ఇల్లంతా చీకటిమయం. శబ్దాన్ని ఆధారంగా చేసుకొని గోడ పడిన తావుకు వెళ్ళాడు. మెరుపుల వెలుతురులో మూల్గుతున్న మగువను చూచాడు. ఎంకి మీద పడిన రాళ్ళు, మట్టి తొలగించాడు. ఎంకి మూల్గుడుతోబాటు నలుగురాడ పిల్లలు, కొడుకు ఏడ్పు హెచ్చించారు. ఎంకి తన ఐదుగురు బిడ్డలను ఎంకని చేతిలో పెట్టి ప్రాణాలు విడచింది. వర్షం తగ్గుతూంది. హోరు గాలి శ్రుతి రెచ్చుతూంది. వీనితో పాటు ఉరుములు, మెరుపుల విషయం చెప్ప నలవికాదు.

తెల్లవారింది. తుఫాను తగ్గలేదు. ఎంకి శవం తనకు తొందరగా అంత్య క్రియలు సలుపమని తొందర చేస్తూంది. ఆ గాలివానలోనే ఎంకడు తోటివారికి ఈ విషాద సంఘటనను తెలిపాడు. గాలివాన ఉధృతం తగ్గలేదు. ఎలాగైతేనేం, ఎంకిని భూ సాపితం చేశాడు.

మూడు రోజులకు గాలివాన దూకుడు తగ్గింది. కోతలకు సిద్ధంగా వున్న ఎంకని కౌలుపొలంలోని పంట ఎంకి వలె మన్నుపాలయింది. "ఎంకని అదృష్టం ఎంకితోనే ఎడబాటయింది" అని లోకులు అన్నారు. ఎంకడు ఎంకి కర్మకాండాదులను ఉన్నదానిలోనే బాగా జరిపాడు. నాల్గు సంవత్సరముల కడపటి కూతురు "నాయనా! అమ్మెడకెల్లింది?" అని అడుగుతూంటే, ఎంకని హృదయాంతరాళం తరుక్కు పోతూంది.

ఎంకడు, ఉన్నవూరు కాదని, ఊరు విడిచి పోవ సన్నద్ధు డయ్యాడు. తోటివాళ్ళు, "ఈ కసు గాయలతో ఏడ బోతావేరా! తాన బలం లేకోకాండా ఏం సేత్తావేం!" అన్నారు. "ఎంకి లేని ఈ పాలెంలో నిముసం దూడా గడపలే" నన్నాడు. బంధు మిత్రుల వద్ద శలవు పుచ్చుకున్నాడు. "నీ కర్మం" అన్నారు వాళ్ళు లోలోపల.

పాలెం సివారు గ్రామంలోని బడి పంతులుతో, తన కొడుకు చేత పని చేయించుకొని, ఇంత ముద్దపెట్టి, చదువు చెప్పమని బతిమాలి ప్రవేశపెట్టాడు. విడువలేక విడువలేక కొడుకుని వదలి, తనయుని కూడ తననుండి దూరం చేసుకొంటూన్నందుకు తనను తానే దూషించుకొంటూ, విధిలేక, పోనీ వాడయినా చదువుకొని పరీక్షలు ప్యాసైతే కలకటేరు చేస్తాడని వూహించి, పొంగి పొరలుతున్న విషాదాన్ని, ఆనంద తరంగాలుగా మార్చుకొని ముసి ముసి నవ్వుతో తన నలుగురు కూతుళ్ళను వెంట పెట్టుకొని బయలుదేరాడు.

ప్రక్కన వున్న పట్టణానికి వెళ్ళి, మిల్లులో నౌకరుగా చేరాలని నిశ్చయించుకొన్నాడు. చిన్నపిల్ల "అమ్మ కాడికా నాయనా"! అంది. "అ.........వు.........నే" అని గద్గద కంఠంతో పిల్లను సంతృప్తి పరచాడు. తన వద్ద నున్న కడపటి కొద్ది అణాలతో బియ్యం తెచ్చి జావచేసి ఆ పిల్లలకు పంచాడు. ఆ మజిలీలో చిన్నదాన్ని చంకన వేసుకొని మళ్ళీ పిల్లలతో ప్రయాణం పూర్తి చేయ పూనాడు.

ప్రయాణం కొంత దూరం సాగింది. సూర్యుడస్తమించాడు. "మేము నడవలేం బాబయ్యా, యీ చీకట్లో." అంది పెద్దపిల్ల. తన పిల్లలు తన ఎదుట ఇట్టి దురవస్థల పాలగుట సహించలేకపోయాడు. చేసేదిలేక, ఆవల చెరువుగట్టుపై నున్న చెట్టు క్రింద తలపైనున్న కండువా తీసి పరచాడు. భుజాన వున్న కొద్దిపాటి సామానుల సంచి తలల క్రిందకమర్చాడు. ఎంకని గుండెల మీద నాలుగేండ్ల సీత బల్లిలా హత్తుకొని పోయింది. కొంచెమెడంగా ముగ్గురు ఆడపిల్లలు పడుకొన్నారు.

పక్షులు కిల కిల శబ్దం మొదలు పెట్టాయి. "రామీ! లచ్చీ! పారతీ! లేండే తెల్లార్తోంది" అన్నాడు. సమా

'శూన్యం లో ఎంకి'

[illegible]సం లేదు. అలసిపోయిన వాళ్ళను లేవదమొందు కను కున్నాడు. బాగా తెల్లవారింది. పిల్లల శవతల పాము కుబుసము చూచాడు, గొల్లుమన్నాడు. ఎంకని ఏడ్పుకు చిన్నపిల్ల లేచి "రామ! గంజే" అని అక్కమీద పడి ఏడ్చింది. అక్కడే వున్న స్మశాన వాటికకు ముప్వరనీ చేరవేశాడు. చిన్నపిల్ల ఆకలి అని గోడు మొదలు పెట్టింది. బలవంతాన్న, చెరువులోని నీళ్ళు త్రాగించాడు, సీత చేత. పిచ్చివాని వలె పిల్లతో పట్టణం వైపు పయనం ప్రారంభించాడు. మధ్యాహ్నానికి పట్టణం చేరాడు. బిడ్డ ఏడుపు ఎక్కువయింది. "కూనకై కాస్త గంజి పొయ్యం డమ్మా" అని ఒక యింటామెను అర్థించాడు. "నిజంగా బిడ్డ కోసమే అయితే, ఏ అనాథ శరణాలయంలోనో ఆ పిల్లను చేర్చక పోయావా!" అంది ఆ యిల్లాలు.

మంచి సలహాయే ఇచ్చిందని ఆ యింటావిడను మదిలో మరీ మరీ ఆశీర్వదించాడు. అనాథ శరణాలయం కనుక్కొని, తన స్థితి గతులను శరణాలయాధి పతికి చెప్పుకొని, అచ్చట తన కడపటి కూతుర్ని చేర్చాడు. తన పొట్ట కొరకు, కూలిచేయ నిశ్చయించి, మిల్లుయజమానికి తన జీవిత గాధ నంతా చెప్పుకొని, కూలిపని యిప్పించమని ఏడ్చాడు. "ఇదొక తంతు. మిల్లులోని సామానులు ఎత్తుకొని పోవడానికి చాలా సులువే కని పెట్టావే. దొంగ వెధవా!" అన్నాడు యజమాని. ఎంకడు, నిరాశ నిస్పృహలతో బయటికి వచ్చాడు.

ఎక్కడికి వెళ్ళాలో, ఏం చేయాలో తోచదు. మతి లేనట్లు వీధులన్నీ తిరిగాడు. ఆకలి బాధకు తాళ లేక పోయాడు. ఎన్ని నీళ్ళు త్రాగినా కడుపులో మంట చల్లారలేదు. "తిండి దొరకనప్పుడు నీళ్ళు మాత్రం ఎందుకు త్రాగాలి" అని అనుకున్నాడు. పట్టణంలో వుంటే లాభం లేదనుకొని, ఏదైనా ఒక పల్లెటూరు చేరుకుందా మని రోడ్డు పట్టుకుని ప్రయాణం సాగించాడు. ఎక్కడికి వెళ్ళాలో, ఏ దారిగుండా పోవాలో అతనికి తెలియదు. నడవగా, నడవగా చీకటి పడింది. ఆ కారునల్లని కాళ రాత్రిలో అలాగే ముందుకు పోసాగాడు. ఆయాసాన్ని కాళ్ళ నొప్పిని లెక్క చేయకూడదని నిశ్చయించు కున్నాడు.........

అప్పటికెంత రాత్రయిందో అతనికే తెలియదు. ఇక నడువలేననుకొని రోడ్డు ప్రక్కన వున్న ఒక ఈతచెట్టు దగ్గర కూలబడిపోయాడు. జీవితంలో బాధ తప్ప యింకేమీ లేదనుకున్నాడు. 'తన మెదడులో వున్నది ఏదైనా ఒక ఆలోచనా లేక శూన్యత్వమా' అనిపించింది. అలా ఆలోచించి లాభం లేదనుకున్నాడు. 'ఏమిటిదంతా! చాలా తమాషాగా వుందే! "చావు బ్రతుకుల సంధ్యా కాలం" అంటారు ఇదే కాబోలు?' అనుకున్నాడు. అతనికి కళ్ళ ముందు ఒక దివ్యజ్యోతి వెలిగినట్లయింది. దూరాన తన ఎంకి ముప్వురు కూతుళ్ళతో దర్శన మిచ్చింది. మరొక ప్రక్కన కొడుకూ, సీత కళ్ళ ముందుకు వచ్చినట్లయింది. "ఎంకీ" అని గట్టిగా అరిచాడు. ఎంకి తన భర్తను "రమ్మ"ని పిలిచింది. ఆశతో, ఆదుర్దాతో, చేతులు చాపుతూ ఆహ్వానించింది. ఆమె ఆలింగనలో శాశ్వతమైన శాంతి పొందాడు వెంకడు.

"బాటసారి కళేబరంతో
శాత వాయువు ఆడుకొంటూంది....
విడిన మబ్బుల నడుమనుండీ
వేగుజుక్క వెక్కిరించింది."

జీవుడొక్క పర్యాయము జన్మమెత్తుకొనును. జీవుని పూర్వ పరిణామము ననుసరించి, తత్ భవిష్యద్ధవసరమునుబట్టి విశ్వ ప్రకృతియొక్క మూలవస్తువులనుండి మనఃప్రాణ శరీరములో కొక్కతూరి ఏర్పడుచున్నవి.

అల్లికలు — జంపర్

క్రిందటి నెల అల్లికల శీర్షికలో నిట్టింగు కుపయోగించు సంకేతిక పదావళి తెలుపడమైనది. ఇప్పుడు సాధారణమైన జంపర్ అల్లు పద్ధతిని గూర్చి తెలుపు చున్నాము.

జంపరు అల్లుటకు కావలసిన పరికరములు: 7 ఔన్సుల 3 పేట్లఊలు, నెం 9, సూదులురెండు, నెం 12, సూదులు రెండు, ఆరు బొత్తాములు.

కొలతలు: — పొడవు: $19\frac{1}{2}$ అంగుళములు. ఛాతీ: 34 అంగుళములు. (ఒక అంగుళమునకు 7 కుట్లు వచ్చునట్లు అల్లవలెను.)

నెం. 12. సూదులతో 99 కుట్లు కాస్టింగాన్ చేయవలెను. తరువాత నమూనా ఈ క్రింది విధముగా అల్లవలెను.

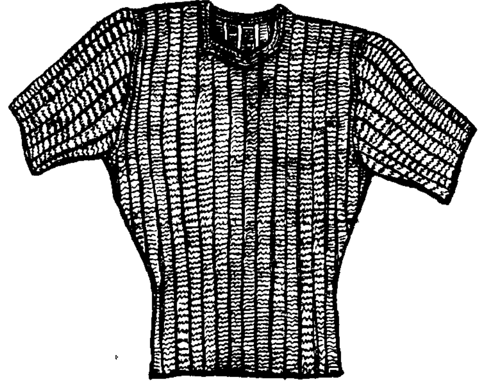
1. వరుస: ని 4.* ప 1, ని4. స్టారు దగ్గరనుండి చివర వరకూ అదేవిధంగా తిరిగిఅల్లుచుండవలెను.

2. వరుస: మొదటి నుండి చివరవరకూ నిట్టు.

(ఈరెండు వరుసలూ కలసి నమూనా ఏర్పడును.)

పై విధముగా $4\frac{1}{2}$ అం॥ వెడల్పగువరకూవేసి తరవాత 9.వ నెంబరు సూదిమీదకు మార్చవలెను. అప్పుడు పైమాదిరిగా అల్లుతూ ప్రతి 7.వ వరుస రెండుచివర్ల ఒక్కొక్క వైపు ఒక్కొక్క కుట్టు చొప్పున హెచ్చు చేయుచూ, తరువాత ప్రతి 6. వ. వరుసలో కూడా ఇదేమాదిరిగా హెచ్చు చేయుచూ సూదిమీద 119 కుట్లగువరకు అల్లవలెను. ఇదే మాదిరిగా అల్లుతూ, అల్లినదంతా 12 అం॥ వెడల్పు అగు వరకూ అల్లవలెను.

<u>చంకదగ్గర ఆకారమేర్పడుటకు</u>: 12 అం॥ వెడల్పు అల్లిన తరువాత రెండు వరుసలలో మొట్ట మొదటి 7 కుట్లు కాస్టాఫ్ చేయవలెను. అప్పుడు ఒక వరుస విడిచి మరి యొక వరుసలో ఒక్కొక్క వైపు ఒక్కొక్క కుట్టు చొప్పున రెండు చివర్లను తగ్గించుచూ సూదిమీద 95 కుట్లు మిగులువరకూ అల్లవలెను. ఈమాదిరిగా వేరేఏమీ ఆకారం లేకుండా అల్లినదంతా 17 అం॥ వెడల్పగు వరకూ వేసి, ఆఖరి వరుస నిట్టువేసి పూర్తిచేయవలెను.

<u>మెడకు ఆకార మేర్పరచుటకు</u>: తరువాత వరుసలో 44 కుట్లవరకూ నమూనాఅల్లి తరువాత 7 కుట్లు వదులుగా కాస్టాఫ్‌చేసి, మిగిలిన కుట్లను నమూనా అల్లవలెను. చివరి 44 కుట్లుతో అల్లుట ప్రారంభించి (మిగిలిన 44 కుట్లును షేరేసూదిమీదకు మార్చవలెను) నమూనా వేయుచూ మెడవైపు అంచుదగ్గర ప్రతి వరుసలో ఒక్కొక్క కుట్టు తగ్గించుచూ సూదిమీద 32 కుట్లు వచ్చువరకూ అల్లవలెను. 32 కుట్లు మిగిలిన తరువాత ఆకారమేమీ లేకుండా అల్లినదంతా $19\frac{1}{2}$ అం॥ వెడల్పగు వరకూ చంకవైపు ముగింపు వచ్చేటట్లు చూచి అల్లవలెను.

<u>భుజముల ఆకారము తేల్చుటకు</u>: తరువాత వరుస మొదటి 8 కుట్లు కాస్టాఫ్‌చేసి మిగిలినకుట్లు నమూనావేయవలెను. తరువాత వరుసకూడా పూర్తిగా నమూనా వేయవలెను. ఇదేవిధముగా చివరి రెండు వరుసలు రెండుసార్లు తిరిగి వేయవలెను. మిగిలిన కుట్లన్నీ కాస్టాఫ్ చేయవలెను. అప్పుడు రెండవ భుజమువైపు మిగిలిన 44 కుట్ల వరుసలో మెడవైపు చివర ఊలునుచేర్చి మొదటివైపు అల్లిన మాదిరిగా అల్లవలెను. (ఇప్పటి వరకూ అల్లినది జంపర్ ముందుభాగము)

<u>జంపర్ వెనుక భాగము అల్లుట</u>: ముందువైపు అల్లిన మాదిరిగా చంక ఆకారము పూర్తిఅగు వరకూవేసి, తరువాత 95 కుట్లతో $13\frac{1}{2}$ అం॥ వెడల్పగు వరకూ అల్లి, ఆఖరి వరుస నిట్టు అల్లి ముగించవలెను. వెనుకబొత్తా

ములు పెట్టుకొనుటకు వెనుక భాగమును తరువాత వరుస 52 కుట్లు నమూనావేసి, మిగిలిన కుట్లను వేరే సూదిమీదకు మార్చి, మొదటవేసిన 52 కుట్లతో నమూనా వేయుచూ 1 అం॥ వెడల్పు అగువరకూ అల్లి, బొత్తాములు పెట్టుకునేవైపు చివర ముగించవలెను. తరువాత వరుస బొత్తాము కాశీ ఏర్పడుటకు ని 4. (ఊలు ముందుకువేసి) ని 2 (ఒకేసారి) వేసి, చివరవరకూ నమూనాఅల్లి పూర్తి చేయవలెను. అల్లినదంతా 1½ అం॥ వెడల్పగు వరకూ ప్రతిఅంగుళముకు ఒక్కొక్క కాశీ (బొత్తాము వచ్చునట్లు మరి నాలుగు కాశీలు అల్లి బొత్తాము పెట్టుకొనేవైపు ముగింపు వచ్చు నట్లుచూచుకొని అల్లవలెను.

మెడ భుజములు ఆకారము ఏర్పరుచుటకు :—

1. వరుస : మొదటి 16 కుట్లు కాస్టాఫ్ చేసి తరువాత నమూనా అల్లవలెను.

2. వరుస : మొదటి 8 కుట్లు కాస్టాఫ్‌చేసి తరువాత చివరి రెండు కుట్లవరకు నమూనా అల్లవలెను. ఆ ఆఖరి రెండు కుట్లు ని 2. (ఒకేసారి)

3. వరుస : ని 2. (ఒకేసారి) మిగిలినది నమూనా అల్లవలెను. ఆఖరు రెండు (2, 3) వరుసలు చివరవరకూ రెండుసార్లు తిరిగి అల్లవలెను.

6. వరుస : 8 కుట్లు కాస్టాఫ్ చేసి, మిగిలిన కుట్లు నమూనా అల్లవలెను.

7. వరుస : చివరవరకూ నమూనా

మిగిలిన కుట్లన్నీ కాస్టాఫ్ చేయవలెను.

రెండవవైపు మిగిలిన 43 కుట్లలో బొత్తాములు పెట్టుకునేవైపు చివర ఊలునుచేర్చి 9 కుట్లను కాస్టాఫ్ చేయవలెను,

మొట్ట మొదటినుండి అల్లినది 19½ అం. వెడల్పగువరకూ అల్లి బొత్తాము పెట్టుకునే వైపు పూర్తి అగునట్లు చూచుకొని అల్లవలెను. భుజములు, మెడ ఆకారము తేల్చుటకు మొట్ట మొదట ముందు భాగమునకు అల్లిన మాదిరిగానే అల్లవలెను,

చేతులు : 12 వ. నెంబరు సూదులతో 79 కుట్లువేయవలెను. మొట్ట మొదట అల్లిన మాదిరిగనే నమూనా అల్లుచూ 1 అం॥ వెడల్పగువరకూ వేసి తరువాత వరుస ఒక్కొక్క ప్రక్క ఒక్కొక్క కుట్టుచొప్పున రెండు ప్రక్కలా హెచ్చుచేసి, తరువాత ప్రతి 6. వ. వరుసలో కూడా అదేవిధముగా హెచ్చుచేయుచూ 2. అం॥ వెడల్పగు వరకూ అల్లవలెను.

చేతికి పైభాగము ఆకారము తేల్చుటకు : ప్రతి వరుస రెండు వైపులా ఒక్కొక్క వైపు ఒక్కొక్క కుట్టు చొప్పున తగ్గించుచూ సూదిమీద 65 కుట్లుండు వరకూ తగ్గించవలెను. తరువాత ఒక వరుస విడిచి మరి యొక వరుస చొప్పున అదేవిధముగా ఒక్కొక్క వైపు ఒక్కొక్క కుట్టు చొప్పున రెండు వైపులా తగ్గించుచూ సూదిమీద 23 కుట్లుండు వరకూ అల్లవలెను. మిగిలిన 23 కుట్లు కాస్టాఫ్ చేయవలెను.

మెడవట్టీ : భుజములు రెండూ కలిపి కుట్టిన తరువాత అల్లికను మంచివైపు మనవైపుంచుకొని 12. నెంబరు సూదులతో బొత్తాములు పెట్టుకునే వైపు మొదలిడి భుజము వరకూ మెడ వెనుకవైపు 25 కుట్లు నిట్టు అల్లి; భుజముదగ్గరనుండి రెండవభుజమువరకూ ఎదుటి భాగము మెడ పట్టీకి 53 కుట్లు నిట్టుఅల్లి తరువాత రెండవ భుజము నుండి బొత్తాములు పెట్టుకునే వైపు చివరవరకూ మెడ వెనుక 25 కుట్లు నిట్టు అల్లవలెను.

తరువాత 5 వరుసలు గార్టరు స్టిచ్ చేయవలెను. ఈ 5 వరుసలలో 3. వ వరుసలో, ముందు మనము బొత్తాములు పెట్టుకొనుటకు ఏర్పరచిన మాదిరిగా ఆరవ బొత్తాము పెట్టుకొనుటకు అదేవరుసలో వచ్చేటట్లు చూచి అల్లుకొనవలెను. తరువాత కాస్టాఫ్ చేయవలెను.

అన్ని భాగములు తిరుగవైపు పైకిఉంచి, తడిగుడ్డ వేసి, ఇస్త్రీచేయవలెను. తరువాత జంపర్ ప్రక్కలు చేతులు కలిపి కుట్టి; బొత్తాములు కూడా కుట్టవలెను.

గోదావరి వరదబాధితులకు గృహనిర్మాణం

మహిళా సంఘాలు, మద్రాసు

——: :——

మద్రాసులో నున్న మహిళలందరు కలిసి, గోదావరి వరద బాధితుల సహాయనిమిత్తార్థమై సొమ్ము వసూలుచేసి వారికి ఇండ్లు కట్టించు నుద్దేశ్యముతో మద్రాసునందు వేరు వేరు ప్రాంతములలో (టి. నగరు, అడయారు, జార్జిటౌను, ట్రిప్లికేను, మైలాపూరు, రాయపేట, కీల్‌పాక్) మహిళా సంఘాలు స్థాపించి ఈ సొమ్ము వసూలు చేయుటకు ప్రారంభించిరి.

12–12–53 తేదీ శనివారం సాయంత్రము 5 గం॥ లకు ఈ కమిటీలన్నీ శ్రీమతి రమణమ్మా చంద్రారెడ్డిగారి ఆధిపత్యమున ఆంధ్రమహిళాసభా భవనములో సమావేశమైరి. శ్రీమతి సావిత్రీ రామకృష్ణగారి ప్రార్థనతో సభ ప్రారంభమైనది. ఇప్పటికి వసూలయిన మొత్తం సొమ్ము 8, 800 రూ. లతో రాజమహేంద్రవరములో తగుస్థలములు చూచి, స్వయముగా యిండ్లు కట్టుటకు నిర్ణయించిరి. అందుకుగాను శ్రీమతి కె. రామసుబ్బమ్మా కోటిరెడ్డి (అఖిలభారత ఆంధ్రరాష్ట్ర మహిళాసభా ప్రెసిడెంటు) శ్రీమతి. సి. చంద్రమతిగారు, (మాజీ ప్రెసిడెంటు ఐ. డబ్లియు. సి. ఆంధ్రరాష్ట్ర మహిళా సంఘం) శ్రీ. ఎ. వివేకానందాదేవి బి. ఎ. (రాజమండ్రి మున్సిపల్ కౌన్సిలర్, ఎ. ఐ. డబ్లియు. సి. ఆంధ్రరాష్ట మహిళాసభ తూర్పు గోదావరి జిల్లా కార్యదర్శిని) గార్లను కమిటీగా నిర్ణయించడమైనది. రు. 100. కి. ఒక తాటాకు యిల్లు తయారగును. 100 రు ఇచ్చిన వారిపేర ఆ యిల్లు కట్టుటకుగాను, 100 యిండ్లు కట్టి ఆ కాలనీకి "మద్రాసుమహిళా కాలనీ" అని పేరు పెట్టుటకుగాను నిర్ణయించిరి. ప్రెసిడెంటు శ్రీమతి రమణమ్మా చంద్రారెడ్డిగారు ఇపట్పి వరకు టి. నగరు కమిటీవారు రూ 3300 లు. అడయారు కమిటీవారు లూ3660 లు. జార్జిటౌను కమిటీవారు రూ. 1700. లు వసూలు చేసినట్లు తెలుపుతూ, టి. నగరు కమిటీ ట్రెజరరు శ్రీమతి కమలమ్మా సూర్యారావు, కార్యదర్శిని శ్రీమతి ఎమ్. లక్ష్మీకాంతం కొండలరావు, అడయారు కమిటీ ట్రెజరరు ముత్యాల రాణీ రాజ్యలక్ష్మమ్మ కార్యదర్శిని శ్రీమతి విశాలక్ష్మీ రామనాధన్, జార్జిటౌన్ కార్యదర్శిని శ్రీమతి సతీతులసి కె వి. స్వామి, ట్రెజరర్ శ్రీమతిధనలక్ష్మి సి. ఎస్. మూర్తిగార్లను ప్రశంసించుచూ వారు చేసిన సేవ శ్లాఘ్యనీయమని నుడివిరి. శ్రీమతి చంద్రమతిగారు ఉపన్యసిస్తూ "పై సంఘాలవారు కొద్ది కాలములో పని మొదలుపెట్టి, ఉత్సాహముతో, ఇంటి పనులలో అంతరాయము కలుగకుండ, వాటి నన్నిటిని నిర్వర్తించి, తదుపరి, నిధి వసూలుకై బయదేరి చక్కగ వారి కర్తవ్యములను నిర్వర్తించిరి. ముఖ్యముగ అందరి కన్నా, చాల ఆలస్యముగ నిధి వస్తూలు జేయుట మొదలిడి, ఎక్కువ మొత్తమును వసూలు చేసిన టి. నగరు, అడయారు జార్జిటౌన్ కమిటీ వారు ప్రశంశనీయులు" అని నుడివి, అన్ని కమిటీలవారికి సభవారి తరుపున అభివందనములర్పించిరి. జనగణ మనతో సభ ముగిసినది.

సారధీవారి "అంతామనవాళ్ళే"లో కాలేజీ విద్యార్థినులచే "అల్లీమురా" ప్రదర్శన